

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

YALIN

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
mayıs 86
57
KDVdahil
400TL

Tüm ayrıntılarıyla Sıddık Bilgin olayı
"İŞKENCEYİ GÖRDÜM"

YURTLARDA NE OLUYOR

SİS CANLARI

Bir sabah yatağından kalktığınızda güneşi pencerenizde bulamazsınız. Göğün uçmaz bucakmaz maviliği yerine, koyu, yoğun bir grilik doldurma gözleriniz. Pasozeden aldığınız havayı kabul etmez ciğerleriniz. Yüzünüzü yalsayıp geçen, ılık bir sabah esintisi yerine keskin bir rüzgar olsa. İnsan seslerini arayıp bulamam kulaklarınız. Yüreğinizin atışı da yabancı gelse size. Kapınızın önünde gazetesiz bulamazsınız. Radyonuz sesdiğince tek bir müzik parçasını çalması. Sisin yoğunluğu, rüzgarın keskinliği size tek bir şey söylese: Bundan sonraki her sabah, her günün ve her gece böyle olacak, dese.

Eğer gerçekten o anki sorumluluklar gelecek günlerin böyle olacağını düşünürseniz, bu durumun ipuçları veriyorsanız, insanın kendisini insan yapan her şeyiyle harekete geçer. İnsanınlığını korumak için de geçmek zorundadır. Ancak ne kalm, rüzgar keskinse, insanın sesleri çok uzaktaysa. Öyleyse sizin dağılacağını düşünün ilk haberi veren, sizin çökmesiyle çalmaya başlayan sis çanlarıdır. Ve nerede yaşamı kavramış bir beyin varsa, onda asi yokeden bir sis çanı vardır. Ve sis çanları yaşamın ne kadar değişik alanından ses verirken uzakta ki insan sesleri o kadar yaklaşıp ve çoğalır.

Evet, her bir sis çanı kendine düşeni yapmalı. Sisin yoğunluğu çalmamamı şiddetine teslim olmalı. Yoksa güçlü çinlemlerin gideceği yere ulaşmaları olanaklıdır.

Bu elbetteki tek yanlış işleyecek bir si-

reci değildir. Bunu bilinçli okuyucuyu yaratmak için önce kendine düşeni yapmalı, ancak bundan sonra sorunları okuyucuya paylaşılabileceğini bilmelidir. Bunu eğer yola çıkarsanız ve işkence olaylarını tartışma sorumluluğunu göstermiş, geniş insan yığınlarıyla bu anlamdaki bir mücadele platformunda bir araya gelebilmenin onurlu mutluluğunu da yaşayabilecektir.

İçinde bulunduğumuz günlerde bano bu anlamdaki sorumluluğunu daha da somut örneklerle belgelemektedir. Kamuyu da aynı bilinçle ve sorumlulukla bu çabalara kulak vermeli, çabaları mahiplenmelidir.

Sis çanları insanlar içindir. Sis çanları çalar, sisler dağılır, çanlara kulak verenler çoğalır, insan daha çok insanlaşır...

Yarın, önceki aylarda örgü ve panel gibi etkinliklerini sürdürmeye çalışacağımı söylemişim. Bu anlamdaki çalışmalarını sürdürüyor. İçinde bulunduğumuz ayın 7. günü Ankara Sanat Tiyatrosu'nda "İnsan Hakları ve Gençlik" konulu bir panel düzenlemek için gerekli girişimlerimiz sürüyor. Bir sorun çıkmadığı takdirde gerçekleştireceğimiz panelde tüm okuyucularımıza, tüm gençleri bir kez de barmam davet ediyoruz. Mayıs ayı içindeki bir diğer etkinliğimiz de "Yarın Gençlik Yılı Sergisi"nin bu kez de Muğla'da açılacak olması. Yeni etkinliklerde ve daha ileri çabalarda birlikte olmak dileğiyle...

Berki ve Dostlukla...

YARIN / İlkemiz İşkence Utancından Kurtarılmıştır	3
"İŞKENCEYİ GORDUM"	4
PATRICE de la TOUR de PIN / Şiirler (Türkçesi: A.TEKİN)	7
YURLARDA NE OLUYOR? İnciraltı ve Bornova Olayları	8
Öğrenci Derneklerinin Görüşleri	11
Yurt Birimleri Ne Diyor?	12
Yurtlarda "Yaşayanlar" Anlatıyor...	13
SERDAR CAN / Gönüllü ve O'nun Fontları "Yorumları Öğrenci Affı"	14
GAZİ ONİVERSİTESİNDE YASADIŞI UYGULAMALAR	15
HALDUN ÖZEN / YÖK Reformculuğunun Çöküşü	16
HALUK GERGER / "Türkiye'de aydın olmak halktan, emekten yana olmayı gerektirir"	17
YASEMİN ÇONGAR / Zaferin 41. Yılında FAŞİZM ve DEMOKRASİ MÜCADELESİ	18
MAHMUT DİKERDEM / Barışseverler Cemiyetinin Kuruluş Yıldönümü İçin "SELAM ONLARA"	19
NAZIM HİKMET "Sanat ve Edebiyat Üzerine Düşünceler"	22
JOACHİM KRİSKA / Faşistlerin Barınacağı ZEKİ YÖCEL / Geleceği Olmayanlar	24
Faşizmin Yenilişi, Barış, Demokrasî Üzerine Dünya Öğrenci Derneklerinin Görüşleri	26
MUSA AYDOĞANOĞLU / İhsan ve Klasik Yapıtlara Çağdaş Yaklaşım	29
MUSTAFA ÇETİN / Libya'ya Saldırı ve Oslar Sorunu	30
CEMİL TURAN / NATO ve Türkiye	32
ANNA SEGHERS ve Sarıçın Sorumluluğu (Türkçesi: NİHAT YILDIZ)	34
BUKET UZUNER / Benim Adım Mayıs (Öykü)	36
TİMUÇİN ÖZYÖREKLİ / Şiir	15
ATILA ÇINAR / Şiir	21
ŞAHAP ERASLAN / Şiir	37
ACEM ÖZLER / Şiir	35
FERRUH DOĞAN / Karikatür	3
İHSAN ECE / Desen	7
ALTAY MARTI / Karikatür	28
MURAT ÖZMENEK / Karikatür	32
HAKAN EKEN / Karikatür	38
ERCAN BAYSAL / Karikatür	

○SAHİBİ
Sami Alptekin

○SORUMLU YAZIŞLARI
YÖNETMENİ
Mustafa Okan

○BORU VE TEMSİLCİLER
İveç: Gürhan Uçkan
Box 38045, 100 64
Stockholm

F. Almanya: Mehmet Bilgin
Vulkan Str. 20
4000 Düsseldorf 1

Hollanda: Ramazan Ekinci
Postbus 392
6040 AJ Roermond

İsviçre: Sıddık Ataman
Apollo Str. 8
8032 Zürich

İzmir: 856. Sokak
Nurhan 3/502 Konak
İstanbul: Divanyolu
Hoca Rüstem Sokak
Zafer Han, No: 7/14
Çağaloğlu

Adana: Levent Akel
Özel Sancak İşhanı
Asmakat, No: 5
Dönryol

○İLAN FİYATLARI
Kapak/
Tam Sayfa: 80.000.- TL.
Yarım Sayfa: 50.000.- TL.
Çeyrek Sayfa: 25.000.- TL.
İç Sayfalar/
Tam Sayfa: 50.000.- TL.
Yarım Sayfa: 25.000.- TL.
Çeyrek Sayfa: 13.000.- TL.

○DAĞITIM
Etkin Dağıtım 627 60 11

○GABONE KOŞULLARI
Yurtiçi/Yıllık 3000 .
Altı Aylık 1500 lıra.
Yurtdışı/Yıllık 30.
Altı Aylık 16 DM.
Yurtdışı: tek satış 3 DM.

○TEKNİK İŞLER
Dizgi: Norm Dizgi
Film: Denk Ajans
Baskı: Sancem Matbaacılık

Grafik Düzenleme: Yazın

○YÖNETİM ADRESİ
Hanunceli Sokak, 19/10
Sıhhiye, Ankara

○YAZIŞMA ADRESİ
Yarın, PK 723, Kızılay
Ankara

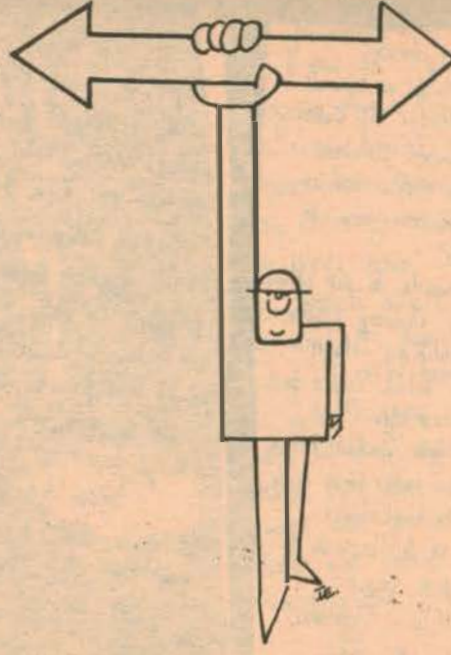
○POSTA ÇEKİ
Yarın, 164860

Bir süre önce Sedat Caner' in "Nokta" dergisi aracılığıyla yaptığı açıklamalar, ülkemizin g ndeminde yıllardan beri önemli bir yeri bulunan işkence olaylarına ilişkin önemli gelişmelere yol açtı. Kuşkusuz bu açıklamaların önemli kılan işkenceye uğrayanlar tarafından yıllarca mahkemelerde, savcılıklarda binlerce kez anlaşılmış işkence olaylarının ilk kez fiilen işkence yapmış biri tarafından doğrulanmış olmasıdır. Gerçekten de işkenceci polisin anlattığı işkence yöntemleri toplumumuzun önemli bir kesiminin bilinmiyor ve insanlarımızın çoğunda varolan "karakol korkusu" bu bilgilerden kaynaklanıyordu. Açıklamalar toplumumuzda yaygın olan bu korkunun hiç de yersiz olmadığını ortaya koymaktadır.

Nokta dergisinde yapılan bu açıklamalar, işkence olaylarının çözümü ve sorumluların ortaya çıkmasına ilişkin bir sürecin başlangıcı olabilir mi? Bunu zaman gösterecektir. Ancak ilk işaretler böyle bir gelişmenin varlığını göstermektedir. İşkenceci polisin iftirasından sonra işkence olaylarına ilişkin birçok haber basında yer almıştır. Bu sürecin ikinci halkasını da yine Caner'in bu kez "Emniyet'te yaşanan ve belki de ilk açıklamalardan da önemli açıklamaların içeren Savcılık ifadesi oluşturmuştur. Oluşan Sedat Caner'in savcılık ifadelerine basın organlarının ilgi göstermemesi ise ilginçtir.

Basından yeterince ilgi görmeyen bu ifade, işkence olaylarında devletin sorumluluğuna ilişkin önemli iddialar içeriyor. Altı ilde yapılan işkencelere ilişkin ayrıntılı bilgilerin yer aldığı ifade, ölümle sonuçlanan işkence olaylarının sıkıyönetim ve emniyetin kilit noktalarındaki yetkililer tarafından bilmesine karşın, savcılığa intihar olarak kapandığı belirtiliyor. Yine savcılık ifadesine göre Kahramanmaraş Eğitim Enstitüsü spor salonunda işkenceyle yapılan sorgulamalarda sorular, sıkıyönetim kurmay başkanı, MİT bölge temsilcisi ve sıkıyönetimde görevli diğer subaylardan, emniyet yetkililerinden oluşan bir komisyona sorulmuştur.

İşkence olaylarının çözülüş sürecindeki önemli diğer bir olaysa Siddık Bilgin'in ölümüdür. Kamuoyunda günlerce tartışılan Siddık Bilgin'in öldürülmesi olayının da bir tanığı ortaya çıkmış ve

Ülkemiz işkence utancından kurtarılmalıdır

VARIN

olayla ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Eskişehir Savcılığına suç duyurusunda bulunan bu erin dergimizin iç sayfalarında bulabileceğiniz açıklamaları Siddık Bilgin olayını aydınlatmaktadır

Zamanıyla, mekanıyla, tek tek isimleriyle somut iddialardır söz konusu olan. Emniyette baskı altında alınan ifadelerin ölüm cezalarına dayanak oluşturabildiği ülkemizde hiç bir zorlama olmaksızın bendiğinden ve büyük riskleri göze alınarak yapılan bu açıklamaların geçiştirilmek istenmesi anlamlıdır.

Yapılan açıklamaların ciddi kulan nedenlerden birisi somutluğudur. Ama en önemli neden açıklamaların içeriğidir. Bu iddiaların doğruluğunun ortaya çıkması halinde işkencenin kurumsallaştığı olduğu tartışma götürmeyecek ve bir dizi soru çıkacaktır ortaya: Sıkıyönetim komutan yardımcısı, sıkıyönetim kurmay başkanı gibi sıkıyönetimin; siyasi şube müdürü gibi emni-

yetin kilit noktalarında bulunan yetkililerin bilgilendirilmediği işkence nedenli ölüm olayları neden gizlenmiş ve savcılığa intihar olarak kapatılmıştır? Bu yetkililerin işkencelerin yapılmasına etki ve katkısının tartışılması bir yana, sadece olayın kapatılmış olması bile önemli bir suç oluşturmaktadır. Kimler, kimi, neden korumuştur? MİT bölge temsilcisi, sıkıyönetim kurmay başkanı ve diğer sıkıyönetim ve emniyet yetkililerinden oluşan soruşturma komisyonu yasal bir organ mıdır? Devlet hastanesi doktorlarının görevleri arasında işkence izlerini yok ederek işkence görülenlere sağlık raporu vermenin olup olmadığı ve bunları sıra ile işkence yerlerinde kimlerin görevlendirildiği ayrı bir merak konusudur. Benzer sorular Siddık Bilgin olayı için de geçerlidir.

Bu sorulara bulunacak yanıtlar, sorgulamalarda işkenceyi kurumsallaştıran kaynaklara ilişkin ipuçları verecektir. Bu ipuçları, belki de

devletin kilit noktalarında görevli kimi yetkilileri de içinde barındıran bir işkence örgütünün varlığını ortaya çıkaracaktır. Böyle bir durumda ülkeyi yönetenlerin devletin içine yuvalanmış bir örgütün 'habersizliği' nasıl açıklanacaktır. Üstelik işkence olaylarının yoğunlaşmasının, yönetimde bulunanların toplumun bütün kesimini denetimde tuttuklarını ve her yerde huzur ve güveni sağladıklarını sık sık ifade ettikleri bir döneme rastlıyor olması durumu açıklamayı iyice güçleştirecektir.

Ortada büyük bir siyasal sorumluluk bulunmaktadır. Bu sorumluluk işkencenin kaynağını ortaya çıkarmak için çaba göstermeyi gerektirmektedir. Bugünkü büki- met açığa çıkan işkence olaylarının kendi dönemlerine ait olmadığını ileri sürerek sorumluluktan kurtulamaz. Hükimete düşen suç iddialarının üzerine gitmek, olayları aydınlatmak, işkencecileri korur duruma düşmemektir. Yapılacak iş basittir.

Son derece somut olan iddialarda; işkence yaptıkları, işkenceden bilgi sahibi oldukları, işkence izlerini yok etmek için tedavî yaptıkları ileri sürülenler isimleriyle belirtilmiştir. Bunlara sorgulamaya başlanmasa, birbiriyle ve işkence görülenlerle yüzleştirmeleri halinde işkenceciği çözülmeye başlayacaktır. Kuşkusuz böyle bir soruşturma parlamento eliyle yürütülmelidir. ANAP böyle bir çabaya niyetli görünmediği gibi ülke yöneticileri açığa çıkma telaşına kapılan işkencecileri serahatacak konuşmalar yapmak tadırlar. İşkence tartışmasının sona ermesi ancak işkencecilerin açığa çıkarılması ve yargı önünde hesap vermeleriyle sağlanabilir. Bunun başka bir yolu, yöntemi yoktur.

İşkence olaylarını gündeme getirenler elbette 'makast' b'dir. Tıpkı işkence olayları ortaya çıktıkça işkencecilerden sâmedenleri suçlayanlar gibi. İşkence olaylarını gündeme getirenlerin amacı, işkencecilerin olmadığı, demokratik hak ve özgürlüklerin güvence altına alındığı bir ülkede yaşamaktır. Ya, işkenceciler yerine işkencecilerle karşı çıkanları üzerine gidenler hangi amaçla hareket etmektedir? Ülkemizin yurt dışında küçük düşürülmesi işkence olaylarının gündeme getirilmesinden değil, işkence olaylarının varlığından kaynaklanmaktadır.

Dış dünyadaki saygınlık bahane edilerek ülke içinde insanlığın susturulmaya çalışılmaması esastır. Kimsa, "dışarıda bize ne derler" diye içerde işkence olaylarının örtbas edilmesini istememelidir.

İşkence olaylarının ve sorumlularının ortaya çıkarmaya başladığı bir süreç yaşıyoruz. İşkence olaylarının tümüyle sona ermesinin ancak parlamentonun tüm devlet organlarını denetimi altına aldığı, hak ve özgürlüklerin sağlam güvencelere bağlandığı demokratik bir iktidara mümkün olacağını biliyoruz. Bugünden yapılabilecekse, işkence olaylarının açığa çıkartılması çabalarını sürdürmektir. Açığa çıkartma sürecinin başlangıcında ve bu noktaya gelmesinde Erbil Tuşalp'ın "Bin İnsan" ından Nokta dergisinin yayınlarına, Cumhuriyet gazetesinin 12 Mart dönemini aydınlatan yazılarına dek demokrat basınının önemli katkıları olmuştur. Daha ileri noktalara gidilmesinde de asıl sorumluluk demokrasinin güçleriyle onun önemli bir parçası olan demokrat basınına düşmektedir.

29 Nisan tarihli basın toplantısında Çavuş Birge, Ali İhsan Elgin ve Cüneyt Canver...

uzaya götürüldü. Yzb. Ali Şahin yüzükoyun yere bırakılmak istedi. O sırada, Ali Şahin'den başka Astsubay Çavuş İbrahim Yıldızgöçer, Ayhan Astsubay ve 25 kadar komando askeri vardı. Cesedi bıraktık. Grubun yanına döndük. Yzb. Ali Şahin, üstteğmen Ahmet Duman ve birkaç asker ihtiar akı niçliğinde birkaç el havaya atıp ettiler. Sonra orada bulunan askerlerin hepsi yerlere yatan Sıddık'ı karadılar. Sol ayağı, sırtı ve başı isabet almış. Tahmin ediyorum, 250-300'e yakın mermi atıldı. Biz, karakola döndük. Sıddık'ın başında, Ayhan Astsubay ve 10-15 komando vardı. Sonra Genç ilçesinden Savcı geldi Karakola ve Sıddık'ın varulduğu yere gitti. Orada ne oldu bilmiyorum. 2-3 saat sonra cesedi Karakolun yanına getirildi. Daha önce duzerle mezar açılmış. Gömülüştüğü yere girilmedi. Ben sadece duzerin mezarı kapatıldığını ve mezarın üstünden geçerek toprağı düzlediğini gördüm. Sıddık'ın varulduğu yerde, Yzb. Ali Şahin bizlere "Herkes burada kalacak. Kimse inin haberi olmasın" diye ihtiarla bulundu.

Sıddık
Mehmet Bilgin
E. 4. 1986
Sıddık Bilgin

kesinme kararı aldılar. Bu protesto da üst düzeyli yetkililer tarafından eleştirildi.

Sonunda İçişleri Bakanı Akbulut cesedin ailesine verileceğini duyurdu. Cesedi teslim almak üzere milletvekilleri Canver, Elgin ve SHP'li, Danışma Meclisi üyelerinden Kamer Genç, yanlarında gazeteciler bulunduğu halde, Bingöl'e gittiler. Ancak "operasyon" olduğu gerekçesiyle bölgeye girmelerine izin verilmedi. Ceset, ailesi ve jandarmalar tarafından gömülü olduğu Suveren Jandarma Karakolu'na yanındaki yerden alınarak, Doğru Köy Mezarlığı'na götürüldü. Otopsi yapılmaması istemi ise "daha önce yapılmıştı" denilerek reddedildi. Sıddık Bilgin'in ailesi, olayı bir rastlantı sonucu öğrendikten sonra gelişmeleri başından beri izleyip, kamuoyuna yansıtmamasını sağlayan gazeteci A. Timur Türkkan'a yaptıkları açıklamada, "cesedin mezarından elbiseleriyle, ayağında ayakkabıları ve ayakları bir kemerle bağlanmış şekilde çıkarıldığını, Sıddık'ın kafatasının parçalanmış olduğunu, cesedi mezarından çıkarılırken beyninin aktığını" açıklattılar. Daha sonra Mehmet Bilgin, 21 Nisan tarihinde Adalet Bakanlığı'na ve Bingöl Cumhuriyet Savcılığı'na yeni bir başvuruda bulundu. Bu yazılı başvuru, Bingöl Merkez Jandarma Komutanı Yüzbaşı Ali Şahin, Solhan İlçe Jandarma Bölge Komutanı, Jandarma Üsteğmen Ümit Eriş, Suveren Jandarma Karakol Takım Komutanı Jandarma Astsubay Mehmet Acar, Genç ilçesi Cumhuriyet Savcısı Kazım Özbeç ve Genç Sağlık Ocağı tabibi Dr. Hüner Ercan hakkında suç duyurusu niteliği de taşıyordu. Bilgin'e göre, savcı huzurunda Dr.

Hüner Ercan tarafından yapılan otopsi Ceza Usulü Muhakemeleri Kanunu'na uygun değildi. Söz konusu kanunda, otopsi sırasında "cesedin elbiselerinden tecrit edilmesi, elbiselerin birer birer çıkarılması, (...) elbise üzerinde barut kokusu ve lekeler varsa bunların emanete alınması" şeklinde işlemlerin yapılmasının gerektiği belirtiliyordu, ancak Bilgin'in mezarından giysileriyle, kurşun yaralarından delik değil bir halde çıkmış olması bu işlemlerin gerçekleştirilmediğini kanıtlıyordu.

Artık Sıddık Bilgin'in kaçarken vurularak öldüğü yolundaki açıklamalar inandırıcılığını tümüyle yitirmişti. Konuya ilişkin araştırmaların sürdüren Bilgin ailesi ile ANKA muhabiri A. Timur Türkkan, Sıddık Bilgin'in işkence sonucu öldürüldüğü operasyonda görev alan askerlerin terhis olduktan sonra olayla ilgili tüm bulgularını anlatacaklarını öğrenmişlerdi. Bu çerçevede, Timur Türkkan Eskişehir'e giderek olayın tanıklarından Jandarma Çavuş Fikret Birge ile görüştü. Sıddık Bilgin'in öldürüldüğü günlerde, Genç İlçesi Suveren Karakolu'nda vatani görevini sürdüren Fikret Birge'nin gördüklerini ayrıntılı biçimde anlattığı ifade metni saygılarımızda yer alıyor. Bu ifadenin alınmasından sonra, gerekli yasal işlemlerin yapılması ve kamuoyunun aydınlatılması amacıyla Ankara'da hukukçularla görüşüldü, olay milletvekillerine yansıtıldı ve hukuki işlemlerin başlatılabilmesi için 22 Nisan 1986 tarihinde, Bingöl Genç Cumhuriyet Savcılığı'na iletmek üzere Eskişehir Cumhuriyet Savcılığı'na Fikret Birge tarafından suç duyurusunda bulunuldu. 25 Nisan'da gazetelere de yansıyan duyuruda Birge, "Daha sonra da ba-

sına yansıyan olayın açıklık kazanması ve sorumluların ortaya çıkarılmasının gerekliliğine bir insan olarak inanıyorum. Bu olayın açıklığa kavuşturulmasında yardımcı olmaktan başka herhangi bir amacım yoktur" diyordu.

OLAY TÜMÜYLE AYDINLANIYOR...

Olayın bir kez daha geniş boyutuyla, üstelik bu kez bir tanığın ifadesini de içeren biçimde gazetelere yansımaları, Sıddık Bilgin'in öldürülmesine ilişkin olarak dört aydır süregelen tartışmaların sonuna yaklaşıldığını gösteriyordu. 8 Nisan günü Eskişehir'de Sorumlu Yazışmaları Yönetmenimiz Mustafa Okan'ın da tanıklığında alınan ifadenin, Sıddık Bilgin'in amcası Mehmet Bilgin'in yöre halkından dinledikleriyle ve eldeki belgelerle birleştirilmesi gerekiyordu. Bu amaçla, 29 Nisan tarihinde Ankara'da Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) Genel Merkezi'nde bir basın toplantısı düzenlendi. Çok sayıda gazeteci tarafından izlenen toplantıya, Çavuş Fikret Birge, Sıddık Bilgin'in amcası Mehmet Bilgin, SHP milletvekilleri Cüneyt Canver, Barış Can ve Ali İhsan Elgin katıldılar.

Cüneyt Canver toplantının düzenlenme nedenini "Haksızlıklara bir dur demek ve Türkiye bir hukuk devleti midir, değil midir buna açıklık kazandırmak" şeklinde açıkladı ve Çavuş Birge'nin olanları ayrıntılarıyla anlatması sonrasında, "basın toplantısı amacına ulaştı. Sıddık Bilgin dövülerek öldürüldü. Bir yere götürülerek tasandı ve otopsi yapılmadan gömüldü. Otopsinin yapılmadığına ilişkin en iyi belge 31.7.1985 tarihli "Keşif Muayene

ve Otopsi Zaptı'dır. Bu zabıta cesedin "elbiselerinden tecrit edildiği" belirtiliyor. Ancak ceset Amcası Mehmet Bilgin'in, karısı Muzeher Bilgin'in ve iki koyunun tanıklığına da giyili olarak mezarından çıkmıştır. Ölü adamı soyup yeniden mi giydirdiler?" şeklinde konuştu. Canver daha sonra özelle, şunları söyledi:

"Otopsi yapılmamış. Ölü taranmış. Tabib, savcı görevini yerine getirmemiştir. İçişleri Bakanı yargıya başvurulmamıştır diyor. Hem Fikret Birge, hem de üç kez olmak üzere Mehmet Bilgin suç duyurusunda bulunmuştur. Sıddık Bilgin'in yasadışı örgüt üy i olduğunu söylediler. Bugün Türkiye'de herkese şu örgütün üyesi, bu örgütün üyesi damgasını vurmadan kolay birşey yoktur.

Bugün Türkiye'de artık hiçkimse inin can güvenliği yoktur. Biz milletvekillerinin de yoktur. Siz gazetecilerin de yoktur. Bugün evimizden alınıp götürülüp, öldürülebiliriz. Bunun olmayacağına ilişkin kimse güvenemez. İçişleri Bakanı da veremez, Sayın Turgut Özal da veremez. Hükümet halkın can güvenliğini sağlayamamaktadır. İstifa etmelidir. Ben artık bize söylenelere inanmıyorum, yazılı soru öneğelerimize verilen yanıtlara inanmıyorum. Artık Sıddık Bilgin olayının gizli yapılmamıştır. Bize doğruları söylemiyorlar. Biz de sizler de orada olcağıktık. Cesedin mezarından ne şekilde çıktığını görecektik. Fotoğrafını çekecektik. İşte o zaman dünya kamuoyuna rezil olcağıktı. Bunlar işkence yapıyorlar. Biz işkence yapıyoruz diyorlar. Biz yalan söylemiyoruz. Ben adalet mekanizmasına güveniyorum. Cumhuriyetin savcılarını görevle çağırı-

PATRICE de la TOUR de PIN:
1911'de Paris'de doğdu. 1931'de
yayınlanan "Eylül Çocukları"
şiriliyle ortaya çıktı. İlk kitabını,
"La Quête de Joie" iki yıl sonra
yayımladı. Savaş ve tutukluk
sonrası 1946'da "Une Somme de
Poésie" adlı yapıtını yayımladı.
Bu kitabı 1959'da "Le Second
Jeu" adlı yeni bir bölüm eklendi.

Türkçesi: A. TEKİN

EYLÜL ÇOCUKLARI

Tümüyle sislerle kaplıydı orman,
Issızdı, kucaklamıştı yağmuru ve sessizliği;
Boşlukta, büyük yelkenlilerle, akşam,
Başka göklere kaçan Yabancı Çocuklar'ın geçtiği.
Bu kuzey yeli esmişti uzun zaman.

Kanatlarındaki ılık sesini duymuştum gecede,
Belki de, bütün gün büzüşüp kalacakları
Dere yatakları bulmak için sızıldıklarında
Ve yaban kuşun bu özgün, avunamamış çağrısını,
Kuşların kaçtıkları bataklıklar üstünde.

Odanın buzları çözöldükten sonra
Şafakta, ormanın kıyısına vardım,
Amber kokulu ve sisli, güzel bir ayla;
Bellî belirsizdi, izini buldum
Bir Eylül Çocuğu'nun, bir keçiyolu kıyısında.

Küçük ve hoştu, birbirine karışmıştı ama,
Önce tekerlek izleriyle kesişiyordu ayak izleri,
Su içmeye çalışmıştı, rahat rahat, kararlukta,
Yalnız kaldığını anladığında iş isten geçmişti
Ve ısladığını uzun alacakaranlıkta

Ve sonra kayboluyorlardı kayınlar arasında
Ki yalnız onun ayağı topraktaydı;
Birazdan yükselir belki dedim şafağa,
Bulmak için yol arkadaşlarını
Titreyerek, gözden yitebilirler korkusuyla.

Buralara gelecek elbette
Doğudan yükselen tan ağartısında,
Geçip giden büyük kuş sürüleriyle
Ve otlaqları terketme zamanını üzgünde
Arayan kaygılı geyiklerle.

Dondurucu gün kalkmıştı batakluktan;
Boş bir bekleyiş içinde çömelip kaldım
Geçip gidişlerine bakarak birbiri ardından,
Kararlukta, su içmeye gelen korkak karacaların
Ve kargaların, ağaçların tepelerinde bağışıp duran.

Ben bir Eylül çocuğuyum dedim kendi kendime.
Coşkuyla, inançla ve yürekten
Ve bedenimi yakan bir zevkle
Ve odaların boğuculuğunu terkeden
Yabancı gecede, koştuğum bir istekle.

Çizen: İHSAN ECE

Kuşkusuz, beni de götüreceksin bir kardeşi gibi,
Kendilerinininki gibi bir ad verecek belki de;
Dostluk ışığı dolduracak gözlerimi,
Kollarım açık, ona doğru koşacağım düzlükte.
Eğer ansızın görmekten korkmazsan beni.

Yaralı bir kuş gibi kaçacak yabanılımlı
Aman dileyene dek izleyeceğim, durana dek
gökyüzünde, ölesiye kaçmaktan bitkin,
Yenik, kanatları düşene, yere inene dek
Ve gözleri ölüme boyun eğene dek izleyeceğim.

O zaman kollarıma alacağım
Kanatlarını okşayacağın, uyumuş,
Kamışların arasına götüreceğim,
Hep dost gülücüğümle ısınmış,
Olmayacak şeyler düşleyen küçük gövdesini.

Ama sislerle kaplıydı orman
Ve yükselmeye başlıyordu kuzey yeli,
Aynı boşlukta, aynı yönlerde yol alan
Bütün kaybolanlar ve ölenleri
Ve bütün kanatları yoğun olanları bırakan!

Dedim ki: Bu zavallı fundalıklar
Eylül Çocukları'nın kalacakları yer değil;
Sürüşünden ayrılmış olan biri
Bu efsaneden yoksun ve ıssız bataklıkların,
Bir akşam, anlayacak mı kötülüğünü?

PATRICE de la TOUR de PIN

İnciraltı ve Bo

Yurtlarda demokratik hak ve özgürlükler bir yana en temel yaşama gereksinimlerin sağlanmadığı; bunun yerine kişisel hak ve özgürlüklere saldırı boyutuna varan uygulamaların varlığı reddedilmez biçimde ortada. Bu uygulamalar ilk yığılma patlamasını Hacettepe Öğrenci Yurdu'nda verirken İzmir'de Bornova ve Atatürk Öğrenci Yurtlarında gelişen olaylar bunun ne ilk ne de son örneği olmadığını kanıtladı. Bu patlamaların anlık ve özel örnekler değil, köklü boyutlarda sorunlara yansımaları ve öğrencilerin yaşadıkları yurtta söz sahibi olamamalarının acı göstergeleri olduğu açıktır.

Bornova yurdu öğrencileri yıllardır sorunlarını çözme ve hak arama girişimlerini her yoldan sürdürüyorlardı. 1985 Nisan'ındaki yurt temsilciliği seçimlerine adaylık için başvuru tarihi seçimlerden 2 gün önce olarak belirleniyor ve öğrencilerin 'evci' çıktıkları Pazar günü seçim günü olarak belirleniyordu. Herşeye karşın seçimler büyük ilgi görüyor ancak bazı adaylar yurt yönetimlerince "şahsi kanaat" sonucu veto ediliyorlar, 40 kadar oy ka boluyordu. (Yılın, Haziran 1985). Çıkarılan tüm engeller karşın temsilcilik mekenizması yurt öğrencilerinin idare üzerindeki beklentisi az da olsa duyurulmuş, öğrenciler arasında hak arama bilincinin gelişmesinde, sorunların kamuoyuna duyurulmasında önemli işlevler gördü. Ancak keyfi uygulamalar sürüyordu. Bu kez İzmir'deki yurtlarda kalan öğrencilerden yurtlarda bulunmadıkları yaz aylarına ilişkin toplu bir para yatırmaları isteniyordu. İstenilen parayı yatırmayan öğrencinin yurtla ilişkisinin kesileceği ve gelecek yıl yurda kaydedilmemesine de zorlanılacağı yurt müdürleri tarafından odalar teker teker dolaşarak belirtiliyordu.

Zübeyde Hanım Kız Öğrenci Yurdu, İnciraltı Öğrenci Yurdu ve Bornova Öğrenci Yurdu temsilcileri yaptıkları açıklamalarda ücretlerin alınmamasını en azından taksitler halinde alınması gerektiği unıbetliyorlardı.

Kız öğrencilerin üzerinde ise başka tehditler vardı. Ocak 1986'da başında ve kamuoyunda uzun süre gündemde kalacak olaylar geliyordu. Buca Yurdu'nda kalan bir kız öğrencinin açıklamalarıyla, kampüs karakolunda görevli polislerin de adının karıştığı fuhuş ve beyaz kadın ticareti söylentileri yay nlaşıyordu. Yurt müdürü istifa ediyor ancak "namus sorunu" gerekçesiyle kız öğrenciler Buca'ya taşınmak isteniyordu. Haremlik - selamlık a rımına öğrencilerin karşı çıkılmaması yanı sıra, kız öğrencilerin yerleştirileceği binanın "çökme tehlikesiyle karşı karşıya olduğu" söylentileri sonucu bu proje iptal ediliyordu. Kız yurtlarında kalan öğrencilerin "namus"la ilişkin haberlerin ve yorumların artmasıyla Adana'da ve Ankara Sahancı Kız Öğrenci Yurdu'nda kız öğrenciler, kendileri için onur kırıcı olduğunu belirtmelerine karşın, zorla "kızlık zan muayenesi"ne götürülüyorlardı.

Öğrenciler en çok "kuşla disiplini niteliğindeki" kuralardan yakınıyorlardı. Yurtlara giriş çıkış saatlerine sınırlamalar koyuluyor, yurt yaşamının her dakikası belli kuralarla düzenleniyordu. Her yerde satılan kitapların yurtlara sokulması, genelgefele, talimatlarla yasaklanıyordu. Yarin, Yeni Gündem, Nokta, Gün gibi yayınları okuyanlara baskı yapılıyor ve idareciler tarafından bu gazete ve dergiler illegal olarak nitelendiriliyordu. Keyfi olarak mektuplar okunuyor, öğrencilere ulaştırılmıyordu.

Zaten tedirgin olan öğrenciler bunların yanı sıra aramaların, nedeni-nedensiz gözaltına alınan arkadaşlarının işleri'nde bıraktığı gerilimi yaşıyorlardı.

"Yurtta kalmak öğrenciler için bir ceza niteliğini almıştır..."

Öğrenciler yurt sorunlarının çözülmesi için çeşitli girişimlerde bulunuyorlar, önc sorunlarını tek tek idarecilere anlatıyor ve çözüm bulunmasını istiyorlardı. Ancak her zaman düzenlemesine karşın, alınan önlemler daha çok

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

yeni kuralların koyulması ve öğrenciler üzerinde yeni baskılar, yasaklar biçiminde kendini gösteriyordu.

Buna karşın, öğrenci dernekleri daha kuruluş çalışmalarına başladıkları günlerde öğrencilerin en önemli sorunlarından birinin yurtlar olduğunu belirtiyorlar ve bu konunun üzerine önemle gideceklerini açıklıyorlardı. Ancak yurtlardaki sorunlar üzerine İzmir'deki 8 öğrenci derneğinin basın açıklaması Valilikçe engelleniyordu. Oaha sonra 10 Şubat 1986'da bir araya gelen 24 öğrenci derneği temsilcisi yeni bir basın açıklaması daha veriyordu.

Yakın zamanlarda İnciraltı Öğrenci Yurdu'nda biri yurt ücretlerinin, diğeri yemek ücretlerinin artırılmasına karşı verilen ve imza sayı 1500'e yaklaşan iki dilekçe, Hacettepe Öğrenci Yurdu'nda gelişen direniş ve protestolar, Öğrenci Derneklerinin gerek öğrenim sorunları gerekse yurt sorunları üzerine artan çalışmalarını dikkatleri Yurtlar üzerine çekiyordu.

İNCİRALTI "OPERASYONU"

Derken, 28 Mart gecesi 3000 kadar öğrencinin kaldığı İnciraltı Yurdu 22.30 sıralarında 1000'den fazla polis ve çen'k kuvvet tarafından kuşatılarak abluka altına alınıyordu. 1.5 saat süreyle

elektriklerin kesildiği ve yurdun dışarıyla bağlantının kalmadığı bu sürede herkesin berşeyin didik didik arandığı 'operas on' gece geç saatlere kadar sürüyor ve 30 - 40 öğrenci (bazıları kelepçelerle) götürülüyordu.

"... siz öğrencisiniz, çorabınızın içine silah filan saklarsınız..."

Birdenbire çevreyi polislerin sarması ve anonslarla aramalar yapılacağına duyurulması üzerine elektriklerin kesilmesiyle ne olduğunu anlamayan öğrenciler ilk andaki şaşkınlıklarını ve olayı şöyle anlatıyorlardı: "Yurdun önü kalabalıktı, içerde bir yığın polis. Bir şey oldu sandım. Işıklar sönmüştü, ağaçlıklı yol boyunca 2 m. aralıla çevik kuvvetler dışardan görülmüyorlardı. Her yerde, kapılarda, kantinde polis vardı. Odaya girdiğimde berkes dergileri, kitapları için "yasak mı" kaygısı içinde, "acaba banyonuzu götürcekler" diye bir panik var. Böyle bir şey sönmüdi-

Bornova Olayları

gim, yaşamadığım için ilk anda kavrayamadım." "İçerde her odaya 1 sivil, 2 resmi 3 polis giriyordu. Bu şekilde kontrolleri yapıldı. Bütün dolapları, yatakları aradılar. Odada olmayan arkadaşların adlarını ayrıca aldılar."

"Polisler yurda geldikten sonra anons yapıldı 'herkes odasına çekilsin, dolaplarını açsın, beklesin!' diye. Ardından elektrikler kesildi. Öğrenciler sormuşlar: 'neden elektrikler kesildi?' diye. Polis 'öğrenciler bazı şeyleri saklamak için kesmişler' yanıtını vermiş. Çevrede çevik kuvvetler var namıyus çekmiş. O anda öğrenciler asıl gidip söndürsün. Üstelik oranın anahtarı TEK'de."

"Bir arkadaşın dolabında naylon torbanın içinde ayakkabısı vardı. Polis 'ne o? tabanca mı?' diye sordu. Ayakkabı olduğunu görünce 'Siz öğrencileriniz çorabınız içinde silah filan saklıyorsunuz' dedi."

"Çok sayıda sivil takat boş geliyor, öğrencilerle dolu olarak gidiyordu."

"Dışardan hiçbir şey iletilmez. Herhangi bir şey olsa bir şey yapılamaz. Bir an can güvenliğimden endişe duydum. Herhangi bir ülkenin saldırısından farkı yok gibime geldi. Kendi ülkemizin polisi bana bunu yapıyor. Tutsalar 20 - 30 kişiyi dizip, fiziksel yönden bir şey yapmalar, kimsesini çıkartamaz."

Ertesi gün SHP, Cumhuriyet ve Yarım birölana giden öğrenciler götürülen arkadaşlarının durumunu anlatıyor ve girişimde bulunulmadığını istiyorlardı. Telefonla aranan yurt müdürlüğünde Orhan Tetik "Benim malumatım yok. Alıp götürüldükleri i biliyorum. Başka bir şey bilmiyorum" diyordu. SHP'den Millet ekili Durcan Emirbayer, ayağı ş beden" 3 kişinin gözaltına alındığı, birinin sonradan bırakıldığını, diğer iki kişinin yatak yayını bulundurmaktan emniyete sevk edildiğini" öğreniyordu. Daha sonra bu iki kişi de salıveriliyor ve birisi hakkında dava açılıyordu.

"ARKADAŞIMIZI YİTİRDİK!"

İnciraltı olaylarının ya kılan sızırken bu kez de Bornova Yurdu'nda üzücü olaylar yaşanıyor. Bornova Öğrenci Yurdu'nda kalan Altan Durmuş adlı öğrenci geçirdiği rahatsızlık sonucu zamanında müdahale edilemediği için ölüyordu.

5 Nisan 1986 Cumartesi günü arkadaşlarıyla

geziye giden Altan Durmuş'un ilk yakınmalarını, baş dönmeleri yolda başlıyordu. Yurda geldiğinde Altan'ın rahatsızlığı daha da artıyor, halsizlik, baş dönmesi, kanın ağzına şikayetleri fazlalıyor. Yurda o güne kadar bir ambulansa olmadı. İçin arkadaşları yardımıyla hastaneye götürülüyor ve iki saat "acil serviste" beklendikten sonra üst solunum yolları teşhisi koyularak gönderiliyordu.

Cumartesi gecesi yan uyanık bir gece geçiren Altan'ın tek yakınması yalnızca biraz sancılı oluyordu. Ancak sabah hiçbir rahatsızlığı olmayan Altan'ın akşamı doğru emicileri arıyordu. Arkadaşları kan kusmaya başladığını görünce bekçiye, bekçi nöbetçi amirine, nöbetçi amir santrale, santral acil servise telefon ederek ambulans isteniyordu. (Acil servis bu konuda kendilerine bir istek gelmediğini belirtiyor.) Bir süre ambulans beklendikten sonra (Bu süre konusunda çelişkili anlatımlar var.) ekme arabası olan kamyonette hastaneye götürülen Altan, indirildikten az sonra vedyede can veriyordu.

Saat 20.25'de yurdun önüne gelen taksiden inen arkadaşları orada bulunan öğrencilerin sorunlarını "arkadaşımız yitirdik" diye yanıtlıyorlardı.

"ARKADAŞLAR DURUM LEHİNİZE, FAKAT ALEYHİNİZE OLABİLİR!"

Haber çabuk yayılıyordu. Bir gecede insanlık dışı ölümden dolayı birşeyler yapılmaması savunuluyordu. 7. Blok ve 11. Blok arasındaki boşlukta toplanan ve 9. Blok arasındaki alana dolan 60 kadar öğrenci arasında başlayan tartışma, zamanla yurt yöneticilerine de ulaşıyordu. Tartışmaya yurt yöneticilerinin yanı sıra öğrenciler ve daha sonra da alarme geçmiş polis kuvvetleri de katılıyordu.

22.30 aralarında erkek yurtdan önünde toplanmalar oluyor. Bir yurt öğrencisi olayı şöyle anlatıyor: "Gelen seslere göre birisi ölmüştü. Bloklar arasında koşuşturma vardı. Kalabalık giderek büyüdü. 3000 kişi kadar oldu. 9. Blok'un kapısını kapatmışlardı. Daha sonra yurt müdürü geldi."

Öğrenciler yurt müdürünün etrafını sanyor ve "Doktor istiyoruz, ambulans istiyoruz, arkadaşımız öldü!" diye bağıyorlardı. Kızların olduğu bloklarda da katılanlar oluyordu. Kalabalık her bloğun önünde biraz daha çoğalarak yurt kapısına doğru yöneliyordu. Bu arada ilk engelleme yurt yönetimi tarafından getiriliyor. Müdür Mehmet Sin öğrencilere "Acınızı paylaşıyorum, kalbim sizinle. Ancak size böyle bir yürüyüş iznini

yurt yönetimi olarak bizim vermemiz mümkün değil. Arkadaşınızın ölümünü mutlaka bu şekilde dile getirmek zorunda değilsiniz." diyordu. Daha sonra tüm yurt bloklarına asılan ve kısa bir süre sonra kaldırılan duyurularda da "Yapılan bir takım hataların giderilmesinin imkânı yoktur, olay yanlışdır." biçiminde aynı görüşler yineleniyordu.

Öğrenciler yurt müdürünün sözlerini tepkiyle karşılıyorlar ve yürüyüşlerini sürdürüyorlardı. Bazı kız bloklarının kapıları bekçiler tarafından kilitleniyor ve kız öğrencilerin aşağıya inmeleri engelleniyordu. Dışarıya çıkamayan kız öğrenciler "Yüreğimiz sizlerle birlikte" diyerek dışardaki 3 bin kişilik gurubu destekliyorlardı.

Kapının yanına kadar gelmeyi başaran öğrenciler kapının arka tarafında polis güçleriyle karşılaşılıyorlardı. Yurt yönetimi ve polisin bir kaç öğrenciye, kısa bir süre sonra bir yetkilinin gelip açıklama yapacağını bildirmesi üzerine öğrenciler oturup beklemeye başlıyorlar ve bir süre sonra, Kredi Yurtlar Kurumu Bölge Müdürü Remzi Serdar geliyordu. Remzi Serdar öğrencilere, şimdiye değin pek çok kez yineliği ve bir türlü gerçekleştirilemeyen vaatlerini, tepki gösteren öğrencileri de sert bir biçimde susturarak sürdürüyordu. Orada bulunan bir öğrenci Yurt Müdürü ile aralarında geçen konuşmaları şöyle anlatıyor: "Yurt Müdürü bize saat 01.00'e kadar izin verdiğini bildirdi. 'Sonra dağılırsınız. Yürüyüşünüzü yarı yaparsanız' dedi. 'Şimdi yürüyeceğiz!' yanıtını alınca 'Arkadaşlar durum lehimize, fakat aleyhinize olabilir. Sorunlar böyle halledilmez. Gelin konuşalım.' dedi. Arkadaşlardan biri 'ya nasıl halledilecek. Yıllardır birşey yaptığınız yok' diye karşılık verdi." Bölge Müdürü öğrencilerden bir temsilciyle yaptığı konuşmada öğrencilerin yurtda sızrekli doktor, ambulans, revir ve ilaç bulundurulması biçimindeki istemlerini dinliyor e doktor dışındaki istemlerini yerine getireceğine söz veriyordu. Ayrıca cenazenin yurtdan kaldırılmasına da izin vereceğini belirtiyordu.

Bu arada çeşitli gazetecilerin içeriye girmeleri engelleniyordu. Kapının dışından ancak kartlarını göstererek fotoğraf çekebilen gazeteciler yüzlerini kapatan öğrenciler ve polislerin bir bölümü ü görülebiliyorlardı.

Müdürün isteklerini yerine getireceğine söz vermesi üzerine öğrenciler odalarına çekiliyorlardı. Ancak yüzler aşkın, sorular çoktu. Her oda bir tartışma merkezi oluyordu. Sorunlarına sahip çıkılabileceğini görüyordu pek çok öğrenci. İnsan olmanın onurunu, insanca yaşayamamanın, düşüncememenin eksikliği duyuyordu bir kez daha.

PAZARTESİ GÜNÜ YURT ÖNÜNE SİYAH ÇELENK KONULUYOR

Altan Durmuş'un ölüm nedeni ölümü öncesi iyi bir muayeneden geçmediği için kesinleşemiyordu. Pazartesi günü otopsi yapılmaması gerekiyordu. Ancak tip öğrencileri, her zaman olduğu gibi otopsi olayını izlemeye alınıyorlardı. Adli Tıp Kürsüsü ne gidenlere "Bize güvenmelisiniz. Gerekirse öğrenci almayabiliriz." deniliyordu. Sonuçta iki 6. sınıf öğrencisi otopsiyi izleyebiliyordu.

Öğrencileri boylesine derinden etkileyen bir sonradan, varoluş amaçları öğrencilerin sorunları ile ilgilenmek olan öğrenci derneklerinin kayıtsız olmaları beklenemezdi. Öğrenciler olayların çeşitli amaçları olan öğrenci derneği temsilcilerine başvuruyorlardı. Ege ve 9 Eylül Üniversitesine öğrenci dernekleri gelişen olayları değerlendiriyor ve ortak bir basın açıklaması yapıyor, daha sonra öğrencilerle birlikte yurt önüne, rektörlüğe ve acil servise birer siyah çelenk koyarak saygı duruşu da bulunuluyordu. Bu arada Yurt Müdürü'nün bazı öğrencileri odasına çağırtarak, bu tür törenlerin politik amaçlı olduğunu belirtmesi öğrenciler arasında bir çekingenliğe yol açıyordu.

Aynı gün saat 15.00'de yurdun önünde 500 dolayında öğrenci toplanıyor ve yurdun önüne siyah çelenk konuluyordu. Daha sonra gruplar halinde Rektörlüğe doğru yola çıkılıyor. Yürüyüş yapan öğrenciler kısa zamanla çevik kuvvetler tarafından kordon altına alınıyor. Bu arada bazı kız öğrencilerin görevliler tarafından küfür ediliyor. Rektörlüğün kapısında da iki otobüs çevik kuvvet bekliyordu. Görevliler öğrencilerin dağılmasını istiyor ve Rektörlüğün kapısından girmelerine engel oluyordu. Kalabalık

balık öğrenciler, bir süre arka kapıdan giren öğrencilerin siya çelengi Rektörlüğün kapısına koymalarını bekliyor ve da a sonra sessizce dağıbyorlardı.

CENAZE ZORLA GÖTÜRÜLEREK TÖREN ENGELLENİYOR

8 Nisan günü saat 10.00'da cenazenin yurt-tan kaldırılmasını isteyen Öğrenci Dernekleri bir yandan yurt müdürüyle diğer yandan Altan'ın ailesiyle bu konuda görüşüyorlardı. Ancak Yurt ve Bölge müdürlerinin söz vermesine ve Altan'ın ailesinin de onaylamasına karşın emniyet görevlilerince tören yapı masına izin verilmiyordu. Cenazenin tüm işlemleri olağanüstü bir çabuklukla bitiriliyor ve bir an önce götürmeleri için aileye baskı yapılıyor. Ancak sivil polis otoları morgun 'inüne kimsevi yaklaştırmıyorlardı. Pazartesi gecesi gazetelerin bürolarını gezen öğrenciler Hürriyet Gazetesi nöbetçi servisi muhabirinden, morgda muhabirlerin olduğunu ancak Vali'nin yürüyüş konusunda "hemen dağıtılın" emrini verdiklerini öğreniyorlardı.

8 Nisan sabahı yurdun önünde toplanan öğrenciler, cenazenin polislerce İzmir dışına çıkarıldığını öğreniyorlardı. Bir öğrencinin kısa açıklamasından sonra saygı duruşu yapılıyor ve öğrenciler dağıbyorlardı.

Yetkililerce net bir açıklama yapılmadığı için Altan Durmuş'un mide kanamasından mı, zehirlenmeden mi öldüğü; acil serviste mi yurttan mı oyalandığı tartışılıyor, yetkililer topu birbirlerine atarak sorumluluktan kurtulmaya çalışıyorlardı. Yurt Müdürü iki ay önce ambulans istediğini, olay gecesi de ambulans çağırıldığını belirtiyor ancak acil servis kendilerine böyle bir istem gelmediğini öne sürüyordu. Telefonla aramalara karşın Yurt Müdürü yerinde bulunamıyor, Ege Üniverstesi Rektörü Sermet Akgün en kolay açıklamayı seçiyordu: "Sorumlular hakkında derhal soruşturma açtık. Suçu ve ihmali görülenler mutlaka cezalandırılacaktır." (9 Nisan 86, Cumhuriyet) Ve sürdürüyordu: "Bu tür iddialarla genç bir doktorun hayatını söndüremem. Bu iddialar tıbbın dışındaki kişilere ortaya atılmıştır. Benim vicdanım ra at." İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı ise ellerindeki bir ambulansı verebileceklerini söylüyordu.

SON GELİŞMELER

Tüm bu olaylar üzerine öğrenci dernekleri Kredi ve Yurtlar Kurumu ve TBMM Başkanlığı'na yurt sorunları üzerine düşünce ve önerilerini belirten dilekçeler verdiler. 21 Nisan Pazartesi günü Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Kurulu Toplantısına verilen dilekçede 16 öğrenci derneğinin (EÜ Fen, Tıp ve Ziraat, Mühendislik fakültelerinin ve Ba n Yayın Yüksek Okulu'nun, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp, Müh. Mim. Fakültesi'nin ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya, Tıp, Siyasal Bilgiler, Ziraat, Veteriner Fakültelerinin ve AÜ Basın Yayın Yüksek Okulu'nun,

STUDENTFOBİ

(ÖĞRENCİ KORKUSU)

fobi terimi yunancada kaçış, panik, korku, dehşet anlamlarına gelen 'phobos' sözcüğünden türetilmiştir. Korku genelde güçsüzlüğün bir ifade biçimidir. Örneğin, ükkel insanlar şimşekten, yıldırımdan, ateşten korkarlardı. Çünkü doğa olaylarına karşı bilgisiz ve umarsızlardı. İnsan doğaya egemen olmaya başladıkça ve bilimsel bilgiyle donandıkça korkuları da azalmaya başladı. İnsan egemen olmadığını sandığı anda korkmaya başlar. Bu nedenle bilgisizlik ve cehalet korkunun ürme ortamıdır diyebiliriz. Bir toplumda ileriye, yeniliğe doğru bir şeyler kırıyorsa, akıyor ve çağlıyorsa, kıydan bu çağlayanı izleyen kesim korku ve şaşkınlıktan başka bir duygu duyamaz. Korkulan şey karşı insan oğlunun tepkisi kaçma veya saldırma biçimindedir. Bu nedenle savaşlarda zavaşı yönetenler düşmanı bir canavar, insana yabancı, can alıcı bir yaratık gibi gösterip askeri koşullamaya çalışırlar. Ve hatta sadizmin bu alanda bir erdem olduğunu aşırlar. Oysa çoğu kez birbiriyle savaşan insanlar temelde dostça ve kardeşçe duygularla doludurlar.

Ülkemizde bugüne dek öğ-

renciye bir düşman gözüyle bakıldı ve baktırıldı. Toplumda ileriye, ilerlemeye, devimsel yenilenmeye yönelik tüm devinimlerin sorumlu su olarak öğrenci görüldü, suçlandı, sindirilmeye ve yön değiştirmeye zorlandı. Sanki öğrenci ve gençlik olmasaydı ilerici akım ve düşünceler de olmayacaktı. İktidarlar her ağızlarını açtıkça 68 gençlik olaylarını faturalarını toplum önüne serdiler, "suçlu gençliktir" dediler ve gençliği düşman ilan ettiler. YÖK bu amaçla çıktı, öğretim üyeleri bu amaçla atıldı, ve kalanlar bu amaçla sindirilmeye çalışıldı. Üniversiteler bu amaçla liseye yükek okula döndürüldü, öğrenci yurtları bu amaçla yatılı manastır okullarına dönüştürüldü. Sanıldı ki bunlar yapıldı gençlik durulacak, yön değiştirecek, ilerici güçünü yitirecek ve bir 'tehlike' olmaktan çıkacak. Ancak tarih diye bir olgu daha vardı. İnsanlık onbinlerce yıllık geçmişinden bugüne hep ileriye gidiyordu ve bu gidişi kimse ilelebet durduramamıştı. Evet, gençlik çok önemliydi ama, toplumu ileriye götüren aklı gençlik de değildi; İnsan oğlunun yaratıcılığı ve üretici erki durmak bilmiyordu, yani

gençliğin engellenmesiyle de iş bitmiyordu. Ama gençliğin toplumun en dinamik ve en devingen gücü olduğu da tartışma götürmez bir gerçektir.

İşte, gençliğe ve özellikle öğrenci gençliğe karşı duyulan korku ve düşmanlık duygularının ardında bu tutuculuk ve ilerici çelişkisi yatıyor. Yurtlardaki son olaylarda yönetimin ve erkin tutumu saldırganca ve sadistcedir; sanki bir düşmana alınan tavır gibi. Eğer bir iktidar kendi toplumundaki ilerici güçü bir düşman bir hain gibi görürse demokrasi ve hoşgörüyü hiçbir zaman sağlayamaz. "Anarşiyi yok ettim" övünçüyle gururlanırken terörü tirmandranın kendisi olduğunu bendenbire görürverir ya da görmeye fırsat bile bulamaz.

İşte bu nedenle demokrasi çok ve hem de pek çok gereklidir. Çünkü demokrasi toplum ilerici ve tutucu kesimleri arasında düşmanca olmayan çözümlemenin tek yoludur. Tarihsel ilerleme ve gelişme engellenemeyeceğine göre korku ve dehşet yerine vakit yitirmeden demokrasiyi hayma yönünde çaba harcanması aklın tek yoludur derim.

HÜ Tıp Fakültesi'nin, GÜ'nin, ODTÜ'nün öğrenci derneklerinin) imza anı bunuyordu. Dilekçelere ek olarak İzmir Öğrenci Derneklerine verilen ve 1200 öğrencinin imzalarını taşıyan bir dilekçe ve Ankara'dan 6 fakülteden 1500 öğrencinin imzasını taşıyan bir dilekçe de sunuluyordu. Öğrenci derneği temsilcileri aynı dilekçelerinin birer örneğini de TBMM Başkanlığı'na iletiyorlardı. Daha sonra 25 Nisan günü bir basın toplantısı yapmak için Valiliğe başvuruluyor ancak "Olağanüstü Hal Yasası'na göre basın toplantısı yapabilmek için en az 10 gün önce başvurulması gerektiği" bildirilerek başvuru geri çevriliyordu.

Bütün bu gelişmelerden sonra Yüksek Öğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürü İl an Temizcan, 23 Nisan günü yaptığı açıklamada yurtlar konusunda yeni kararlar aldıklarını açıklıyordu: "Sınav dönemi dolayısıyla, yurtlarda öğrencilerin nöbet tutması, gündüzleri binalara girilmemesi gibi uygulamaları kaldırdık. Ayrıca yurda son giriş saatlerini de daha ileriye aldık. Yurtlarda ilgili personel nöbet tutmayı eskiden olduğu gibi sürdürecektir. Ancak, kasım ayında ya-

pılacak Yurt - Kur Genel Kurulu'nda bu kararların yeniden değerlendirilmesi yoluna gidilecek. Gerekirse uygulamaları sürdürülecek." Ek olarak üniversite kampüsleri içindeki yurtların rektörlüklerce denetlenmesinin daha doğru olacağına karar verdiklerini, bu yurtların üniversite rektörlüklerine bağlanması için çalışmalar başladıklarını, azırlıkların önümüzdeki öğretim yılı başına tamamlanabileceğini açıklıyordu.

Yapılan değişiklikler yeterli görünmüyor ancak bu kadarla kalacağı da benzemiyor. Öğrencilerin kararlı uğraşılarını öğrenci dernekleri aracılığıyla kalıcı kazanımlara dönüştürmeleri somut biçimde yurtlar olayında kendini gösteriyor. Kuşkusuz önümüzdeki öğretim yılı başında Yurt - Kur Genel Kurulu'nun kararlarını yeniden

gözen geçirmesi sırasında çıkacak kararların öğrencilerin istemlerine uygunluğunu belirleyecek olan da bu kararlı ve örgütlü uğraşı olacak. Başkalarının yaşamında söz sahibi olmakta sınır tanımayan sorumlular topu birbirlerine atarken; bu olaydan en çok zarar gören öğrenciler sorumluluk almak istiyorlar.

15 öğrenci derneğinin Ankara, İstanbul ve İzmir'de binlerce öğrencinin imzaladığı "yurtlar dilekçesi" ne ilişkin olarak hazırladıkları üst dilekçe.

TBMM Başkanlığı'na

Bir dönemin suçlusu olarak görül- l n gençliğin önemli bir bölümü yurt- larda barınmaktadır. Gençliğin yaşa- nında süreklilik kazandırılan keyfi uygulamalar, yurt koşullarında daha da ağırlaşmaktadır. Öğrenci dernek- leri olarak yurtların, öğrencilerin barın- ma, beslenme ve sağlık gereksinim- lerini karşılamaktan gittikçe uzaklaş- tığını, öğrencilerin cezalandırıldığı bir kurum niteliğine dönüştüğünü görmekteyiz. Yurtlardaki olumsuz koşulların çekilmez boyutlara ulaş- ması, öğrenileri arayışlara yönelt- mektedir. Hacettepe Yurdu'nda yaşa- nan protesto, Bornova Yurdu'nda bir öğrencinin ölümünde ilgisizliğin de etmen olmasının ardından öğrenci- lerin, Bornova Öğrenci Yurdu, E.Ü. Acil Servisi ve E.Ü. Rektörlüğü'ne

siyah çelenk bırakması; İnciraltı Yur- du'ndan Kredi ve Yurtlar Kurumu Gn. Md.'ne iletilen toplu dilekçe, İzmir Öğrenci Dernekleri'ne yaklaşık 1200 öğrencinin verdiği toplu ditek- çe, Ankara ve İstanbul'dan TBMM'ye yazılan dilekçeler gibi öğrencilerin anayasal ve demokratik haklarını kul- lanma çabaları birbirini izlemiştir. 19 Nisan 1986 tarihli Hürriyet Gazete- si'nde yer alan "yurtlarla ilgili yeni uygulamalar" diye açıklananlar, yurt koşullarında önemli bir değişiklik ge- tirmedi. Yurt öğrencilerinin yurt yö- netimine ve kendileriyle ilgili alınan kararlara katılımı gözaidi edilmek- tedir.

Öğrenci dernekleri olarak yurt öğrencilerinin yurtlarda, kişi hak ve özgürlüklerinin korunduğu demokra- tik bir yurt ortamında yaşamaya layık olduklarına inanarak, aşağıda belirttiğimiz istemler doğrultusunda, yurtlardaki olumsuz koşulların iyileş- tirilmesini istiyoruz:

- Yurt ücretleriyle yemek, yardımları arasındaki orantısızlık, günümüz ko- şullarına göre düzeltilmelidir.
- Yurtlardaki kantinler, üniversite ya da Kredi Yurtlar Kurumu'na işletil- meli, kantin ve yemekhanelerin denetlenmesi, öğrenciler tarafından yapılma- dır.
- Yurt öğrencilerine tabiidot şeklinde dört çeşit yemek verilmeli, yemek yardım işleri yemeğin ederini karşılamalıdır.
- Yurtlarda, öğrenci temsilcileri bulunmalıdır; öğrenciler, temsilcilerini demokratik koşullarda seçebilmelidir.
- Yurda giriş saatleri kız ve erkek öğrenci ayırımı yapılmaksızın saat 24.00'e kadar uzatılmalıdır.
- Saat 10'dan sonra kullara çıkış yasağı kaldırılmalıdır.
- Yurtlardaki gece nöbetleri kaldırılmalıdır.
- "Ehliyet" ve "Memleket Kartı" adı altında veliye ve mahalle muhtatlarına onaylatılan belgeler uygulamadan kaldırılmalıdır, buaa bağlı olarak izinli çıkışlardaki hafta içi ve Pazar günü sınırlamalarına son verilmelidir.
- Yurtlardaki ziyaretçi kısıtlamaları kaldırılmalıdır.
- Başta temizlik (özellikle banyo ve tuvalet) ve çalışma olanaklarına ilişkin sorunlar olmak üzere, yurtların fiziksel yetersizlikleri çözüme kavuştu- rulmalıdır.
- Yasak yayınların dışındaki diğer dergi, gazete, kitap vb. yayınların yurtlarda bulundurulmasına ilişkin keyfi kısıtlayıcı uygulamalar kaldırılmalı- dır.
- Yurtlarda, bir arkadaşımızın ölümüne değin varabilen sağlık koşulların- daki düzensizliklerin düzeltilmesi, yurtlara doktor, revir ve ambulans sağlan- ması zorunludur.
- Yurtlarda spor, sanat ve kültürel etkinliklerinin yürütülebileceği merkezler bulunmalı ve etkinlikler öğrenciler tarafından düzenlenmelidir.

İzmir Öğrenci Dernekleri'ne verilen 1200 imzalı dilekçe,
ÖĞRENCİ DERNEĞİ'NE,

İZMİR

Yurtların öğrencilerin barınma, beslenme ve sağlık gereksinimlerini karşıla- maktan gittikçe uzaklaştığını öğrencilerin cezalandırıldığı bir kurum niteliği- ne dönüştüğünü görmek, bizleri endişelendirmektedir.

6 Nisan 1986 günü, Bornova Öğrenci Yurtları'nda kalan bir öğrenci, dok- tor ilaç, ambulans yokluğu ve ilgisizlik nedeniyle çok yakındaki Ege Üniversi- tesi Tıp Fakültesi Hastanesi'ne ancak üç buçuk saat sonra götürülebilmesi üze- rine, tedavi edilebilir bir hastalık olan mide kanamasından ölmüştür.

12 Mart 1986 gecesi H.Ü. Merkez Öğrenci Yurtları'nda saat 21'den 24'lere kadar süren, tek tek kimlik göstererek yapılan imza uygulamasının ardından başlayan ve dört gün süren yığılmal bir protesto üzerine, 25 kadar öğrenci yurt- tan atıldı.

28 Mart 1986 günü saat 22'de Atatürk Öğrenci Yurdu da 17 otobüsle gelen 1000 kadar polis tarafından basıldı. Baskının başına yansıyan gerekçesi ise öğrencilerin "yurt ücretlerinin artırılmaması ve yemek yardımlarının yükselti- lmesi"ni isteyen toplu dilekçelerini Kredi Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü- ne ilettilmesiydi.

Bu durum tüm öğrenciler üzerinde, anayasal bir hak olan dilekçe yazmanın polis baskının gündeme getireceği kuşkusunu yaratırken, zamansız ve gerekçesiz yapılan baskın ve aramalar korku ve panik ortamına neden olmakta öğrencile- rin yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir.

Öğrencilerin kişi hak ve özgürlüklerinin korunduğu demokratik bir yurt ortamında yaşamaya layık olduklarına inanarak, yurtlardaki olumsuzlukların giderilmesini, genelde gerçekte özele yoğun olarak yurtlara yöneltilen bu tür girişimlerin bir daha yaşanmamasını istiyoruz.

Durumu, bilgilerinize sunarken istemlerimizin doğrultusunda gerekli çabayı göstermenizi bekliyoruz.

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ BUCA EĞİTİM
FAKÜLTESİ ÖĞRENCİ DERNEĞİ (BEFÖD)

İnciraltı Atatürk Öğrenci Yurdu'nun "bir gece ansızın" baskına uğraması olayı öğrenci yurtlarının toplama kampla- rına çevrilmesi çabalarının bir göstergesidir. Anne ve babalar çocuklarını "en güvenilir ve huzurlu bir yer" diye bildikleri yurtlara teslim ederken, yetkililerin bu iyiniyetin ve gi- venin bekçisi olması beklenirken, öğrencilerin huzur ve güvenini bizzat kendileri bozmaktadır. Yurt görevlilerinin son günlerdeki hırçanlıkları bunun en açık kanıtıdır.

Öğrenciliğin getirdiği sorunlar toplumsal sorunlarla bir- leşince yaşamı felce uğratan öğrencinin sorunlarına anla- yıla yaklaşıp çözümler getirilmesi gerekirken baskı ve sindirme operasyonlarına girişilmesini şiddetle protesto edi- yoruz. Yurtları doktorsuz, revirsiz ve ambulansız bırakma- nın, öğrencileri baskı ve terörle sindirmenin hiç bir hakkı gerekçesi yoktur. Varsa yetkililer gerekçeyi açıklayıp kendi- lerini aklamalıdır. Aksi takdirde suçluların görevden alınıp cezalandırılmasını istiyoruz."

DEMMÖD:

"28 Mart'ta İnciraltı'nda gerçekleştirilen operasyon, bas- kıların artık tehdit ve korkutmaktan öte bir terör havası estirilmesi yoluna girdiğini gösterdi. İnciraltı'nda yaşanan bu olayın şoku henüz atlatılmamışken bu kez Bornova Öğ- renci Yurdu'nda ülke gençliğine başka bir yansıma gündeme geldi. Fakiltemiz öğrencisi Altan Durmuş adlı arkadaşımız ihmal ve ilgisizlik nedeniyle yaşamını yitirdi. Olaydan son- ra gelişen tepkilerle bir insanın y amının birçoğ ayılmasına karşı, gereken insanca duyarlılığın bir örneği verildi.

Buna karşın yetkililerin bu konudaki tavrı ise vurdum- duymazlığı sürdürmek ve sorumluluktan soyutlamaya çalışmak olmuştur. Tüm bu baskıları ve yetkililerin tavrını kınıyor ve haklı istemlerimizin yerine getirilmesini talep ediyoruz."

ETÖD

"Yaşamsal bir önemi olan sağlıkla ilgili sorunların yıllar- dır yurt yönetimine iletilmesine rağmen halen ambulans ve doktorun olmaması, yöneticilerin bu sorunlara duyarız kalmaları ve Altan Durmuş arkadaşımızın ilk ölen kişi olma- ması yurt öğrencilerinin o akşam 23.00'de toplu protesto- na yol açmıştır. Durumu kınamak üzere bahçeye çıkan ar- kadaşlar, "Suçlu" olarak nitelendirilmiş, polis ve çevik kuvvetler tarafından abluka altına alınmıştır.

Müdür ve yetkililer olayın sorumluları, sorunlara kulakla- rını tıkayan yöneticilerdir. İşte bu nedenle, Bornova öğ- renci yurdundaki tüm arkadaşların destekliyoruz.

Öğrencilerin yaşamsal sorunlarına karşı duyarlılıklarını bir kere daha göstermiş olan tüm sorumluları, insanlık adına kınıyoruz.

EBYÖD

"..Son günlerdeki Atatürk Öğrenci Yurdu'ndaki polis baskısı, Hacettepe Yurdu olayları ve en son Bornova Öğren- ci Yurdu'nda arkadaşımız Altan Durmuş'un yitirilmesi yurtların nasıl olduğu, öğrencilerin hangi koşullarda barın- dığını ortaya koyan somut örneklerdir.

Atatürk Öğrenci Yurdu'nda gece yarısı 1000'den fazla polisin baskısı nasıl açıklanmalı. Öğrencilerin korku ve pa- nık içinde zor dakikalar geçirmesi, gözyaşı dökmesi nasıl açıklanmalı? Bunu öğrenci sorunları temelinde yükselen bir öğrenci derneği olarak soruyoruz.

Öğrenci dernekleri belirli aralıklarla yurt sorunları hak- kında yurt ilgilileriyle görüşmüş ancak yöneticiler sürekli olarak bu istemleri geçiştirmiş, gerekenleri yapmamıştır. Altan Durmuş'un yaşamını yitirmesi büyük ölçüde yurt ko- şullarından kaynaklanmıştır. Öyle koşullar ki yaklaşık 5 bin öğrenci barındığı halde tek bir doktoru, tek bir ambu- lansı yoktur. Yurtlarda alınan önlem revir yerine, mesil yaptırmak oldu. Sonuç ortada;şimdilik bir öğrencinin yaşı- mını yitirmesi, böyle sürerse buna yendilerinin de ekleneceği gerçektir.

Öğrencilerin istemlerine kulak verilmeli, öğrenci sorunla- rı temelinde örgütlenen öğrenci dernekleri yönetiminde, karar alma sürecinde söz sahibi olmalı."

Öğrenci Derneklerinin Görüşleri

ALTAN DURMUŞ'UN ÖLÜMÜ ÜZERİNE ÖĞRENCİ DERNEKLERİNİN BASIN AÇIKLAMASI (7 NİSAN)

5 Nisan 1986 Cumartesi günü mide rahatsızlığı nedeniyle Ege Üniversitesi Hastanesi Acil Servisi'ne götürülen Bornova Yurdu öğrencilerinden Altan Durmuş Servis'te, 1,5 saat bekletildikten sonra bırakın bir doktor; bir hastabakıcı tarafından "bırşeyin yok, sapa-sağlamsın" denilerek salıverilmiştir.

6 Nisan Pazar günü arkadaşlarımız tekrar rahatsızlanmış ve bir ambulans çağırılmıştır. Fakat ambulansın gelmemesi Altan Durmuş'un rahatsızlığını artırmıştır. Arkadaşımız, orada bulunan ve kantincilere ait bir pikapla hastaneye gönderilmiştir. Kardeşimiz hastaneye çağırışı bir yöntemle taşınmaya çalışılırken aramızdan ayrılmıştır.

6 Nisan 1986 akşamı saat 22.00 sıralarında Altan kardeşimizin ölümüyle sonuçlanan bu olay gelişimiyle birlikte yönetimin öğrencilerin sağlığına ve yaşam güvencesine olan kayıtsızlığının bir göstergesidir.

Daha önce Öğrenci Derneklerinin ve yurt öğrencilerinin yurt yönetimini defalarca uyarmasına rağmen 5000 öğrencinin kaldığı yurttaki temel sağlık önlemlerini almayan Kredi ve Yurtlar Kurumu ve insan sağlığı ve yaşamını hiçe sayan Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Öğrenci Dernekleri ve yurt öğrencileri olarak kınıyoruz.

Öğrenci Dernekleri ve yurt öğrencileri olarak yurttaki kalın arkadaşlarımızın yaşamalarının güvencesine altına alınması için son kez uyarıyoruz. Yetkililere şunu soruyoruz: "Gerekli önlemlerin alınması için kaç Altan Durmuş kardeşimizin aramızdan ayrılmasını bekliyorsunuz?"

D.E.U. Mimarlık-Mühendislik Fak. ÖD'
" Tıp Fak.ÖD
" Hukuk Fak. ÖD
Ege Ü. Tıp Fak.ÖD
" Fen Fak.ÖD
" Mühendislik Fak. ÖD
" Ziraat Fak. ÖD
" Basın Yayın Yük Ok. ÖD
" Edebiyat Fak.ÖD.

Yurt Birimleri Ne Diyor?

Öğrenci dernekleri, yurtlardaki öğrencilerin demokratik hak ve özgürlüklerini geliştirmek ve yurt yönetimine öğrencilerin etkin katılımını sağlamak amacıyla kendi içlerinde birer yurt birimi oluşturmaya başladılar. Yurt birimleri amaçları doğrultusunda çözüm yolları araştırıp öneriler getirmek ve önerilerin öğrencilere aktarılmasına, bu yolda kararlar çıkması için çalışmalar yapmak üzere çalışıyorlar. Yurt birimleri şimdiye kadar yurt yönetimine katılmak amacıyla yurt yönetimlerinden periyodik toplantılar yapılmasını talep ettiler ve bazı yurtlarda kabul edildi. Yapılan toplantılarda kantin denetleme yetkisinin öğrenciler tarafından yürütülmesi kabul ettirildi. Temel baklar doğrultusunda yurtlarda akşamları tabiidotların 200 lraya Üniversitenin tabiidot vermesi sağlandı. Her izinli çıkışta zorunlu olarak istenen 125 liralık pul alma zorunluluğu kaldırıldı. ODTÜ yurtlarında ise yurda giriş çıkış ve kütüphane ve erkeklerin kantinde birlikte bulunma saatlerinde değişiklikler yapılması sağlandı. Sınırlı ocak kullanımı sağlandı. Kat asistanları seçilerek yurt sorunlarının idareye düzenli üetilmesi için edimler atıldı.

İzmir Bornova Öğrenci Yurdu'nda Altan Durmuş'un ölümü ve İnciraltı Öğrenci Yurdu 'operasyonu' üzerine yurt sorunları konusunda İzmir öğrenci derneklerinin yurt birimlerinden birer temsilci ile bir konuşma yaptık.

YARIN □ Yurtlarda süregelen idari, polisyeye baskılar hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu baskılarla YÖK üniversitelerine Türkiye'nin güncel koşulları arasında bir bağ kurulabilir mi, nasıl?

■ **TURKAN NOGAY (EGE TIP)** YÖK'te birlikte üniversiteler bilimsel düşüncenin katledildiği yerler oldu. Gençler bilimsel düşünce ve özgür tartışma ortamından uzaklaştırılarak boyun eğmeye zorlandı. İnsan olma sorumluluğuna karşılık, onursuz bir yaşamı konan seçenек. Siyasi iktidar tzediği depolitizasyon politikasını gizlemiyor. Depolitizasyon geniş alk kesimlerinin ülke yönetimine gerek birey gerekse kendi siyasal parti ve kitle örgütleriyle katılmaması demek. Ülkeyi yönetmek ve politikayla uğraşmak b'ıruvuc azınlığın hakkı onlara göre. Gençler, memurlar, işçiler, öğrenciler, köylüler siyasetle uğraşamazlar, kurum ve kurallarıyla bu kesimler demokrasiye layık görülüyorlar. Ve buna karar veren bir avuç azınlık.

■ **EMRE ERGİN (EGE MUHENDİSLİK)** Gençlik kesimi en çok korkulan kesim. Gençliği ellerinde tutmak istiyorlar, bunu üniversitelerde YÖK başarıyor. Gençleri istedikleri yöne götürmek isteyenler için yurt ortamı üniversite ortamından daha ideal bir ortam. Terliklerimizi dolabımızın neresine koyacağımıza kadar kanşanlar toplumun geleceği için nasıl bireyler yetiştirilmek istenildiğini gösteriyor.

■ **TÜRKAN:** Yurtlar siyasal iktidardan kendi gençlik tabanını oluşturmak için özellikle yüklendiği bölgeler.

■ **ERTAN AYDIN (EGE Ü. BASIN YAYIN YO)** Yaratılması amaçlanan politikayla ilgilenmeyen, politikayı yalnızca bir sınıfa özgü hale getirmeyi dışınen bir politikanın uygulandığı kanımdayım. Yarı bir gün toplumun enerjisi kaynağı olacak bir kesim kontrol altına alınmış olacaktır ki bu konuda yayın yasakları gibi uygulamalar örnektir.

■ **İSMET YILMAZ (EGE FEN)** Yurtlar, çok kalabalık ve enerji dolu gençliğin barındığı ve örgütlenmeye en elverişli olduğu bir ortamdır. Tabi ki yönetim gençliği kendi istediği gibi yönlendirmek ve kendisine bir mu alefet oluşturmamak için birtakım idari baskılar yapmaktadır. Bunun en somut örneği idari yönetmelikler ve polis tarafından yapılan baskılardır. YÖK'ün iktidarı politikasını yansıttığı kesindir ve YÖK tarafından öğrenci kitlesi susturulmaktadır ve ya buna çalışmaktadır. Gençliğin bakli istemleri ve buna bağlı hareketler de isyan diye nitelendirilmektedir.

■ **BAHADİR (EGE ZİRAAT)** Bugün için demokrasi adına bir şey söylemek mümkün değildir çünkü iktidar anayasayla birlikte bir baskı rejimi oluşturmıştır, bunun sonucunda YÖK ortaya çıkmıştır. YÖK kesinlikle özgür düşünceye katli çıkması öğretim üyelerini pasif bir sisteme bağlamıştır. Toplumun aydın kesimini yetiştiren yerler olan üniversitelerde okuyan öğrenciler özgür düşünceden yoksun, kendi başına karar veremeyen, pasifize olmuş bir kitledir. Özellikle polis baskımları, denetlemeler, talimatlar hepsi gençliğin pasifize edilmesinin bir ypludur. Yarın sarı bir olan gençlik böyle bir baskı sonucunda kesinlikle demokrasiye sahip çıkamayacaktır.

□ Bornova'da Pazar gecesi kendiliğinden gelişen olayları ve ertesi günler süren tepkilerin değerlendirilmesini yapabilirsiniz mi?

■ **LEVENT ŞEN (EGE MUHENDİSLİK)** Ölüm olayı sonrası kendiliğinden gelişen olayların kökeninde öğrencilerin 'biz de ölebiliriz' kaygısı olabilir. Yurttaki baskılar sonucunda böyle bir fırsatı ele geçirip, yurttaki öğrencilerin sorunlarını iletmesi açısından önemli bir olaydı.

■ **HAYDAR ŞEKERSÖZ (EGE MUHENDİSLİK)** Geceki olayın kaynağı öğrencilerdeki birikimdi. Çünkü daha önce de aynı istemler sunulmuş, dikkate alınmamıştı.

■ **İSMET:** Öğrenci derneklerinin bu olaya sahip çıkması, öğrencilerin sorunlarıyla derneklerin ne denli ilgilendiğinin bir ölçütü. Öğrenci dernekleri aynı tepkiyi öğrencileri ilgilendiren diğer sorunlarda da gösterecektir. Tabi ki bilinçli bir örgütlenmeyle böyle bir kitlenin yönlendirilmesi önemli bir adımdır.

■ **LEVENT:** Gelişen tepkiler İzmir'deki öğrencilerin örgütlenmelerimizin bir sonucu ve göstergesidir.

■ **ERTAN:** Olayların kendiliğinden gelişmesi öğrencilerin artık sorunlarına sahip çıkarak istediklerini gösteriyor. İlk günkü olay öğrencilerin ne denli sorunlarıyla ilgilendirmekten alıkonmak istense de bundan öndirilemediğini ve bu konudaki gözdağının da polisiye yöntemlerle başarılamayacağını gösteriyor. Ertesi gün bu kadar kısa bir süre içinde böyle büyük bir kalabalığın toplanması da derneklerin çevikliği ve gücünü gösteren güzel bir örnek.

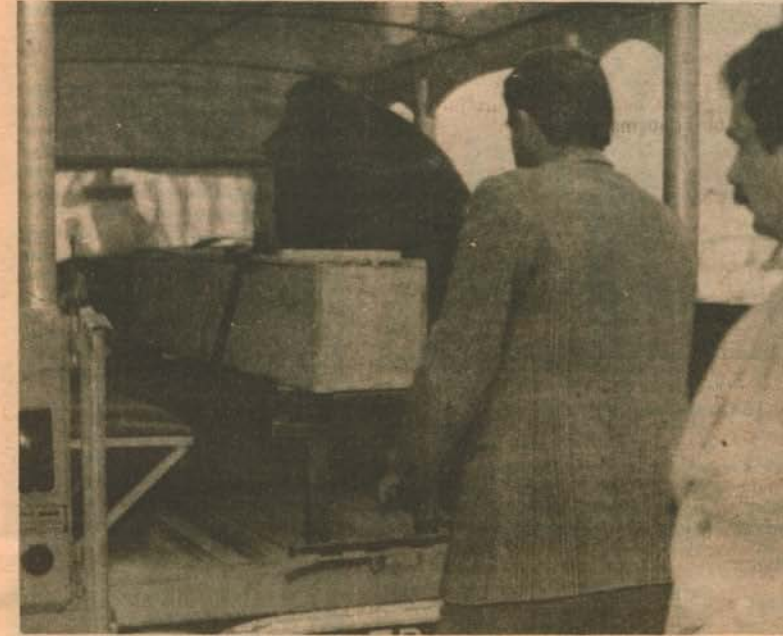
■ **LEVENT:** Bu olayla kişilerin 'dernekler ne yapabilir' ne yapıyor' sorusu silinmiş, öğrenci derneklerinin bir kaç saat içinde neler yapabileceği ortaya çıkmıştır.

YASEMİN GÜNEY (EGE TIP) Olay Pazar günü gibi kalsaydı duygusal bir tepki olmaktan öteye gidemeyecekti.

Oyaa öğrenci dernekleri sorunu somut kazanımlar elde etme yönünde ilerletti.

■ **ERTAN:** Pazar gecesi olaylar patlak vermeden önce, daha gelişme aşamasındayken öğrencilerin bloklarda bulunan dernekler-arası yurt komisyonu üyelerine başvurarak bilgi istemeleri de öğrencilerin derneklerini ne denli benimsediklerinin bir kanıtıdır.

■ **TÜRKAN :** Amaç sorunları çözmektir ve çözüm yolunda etkin bir baskı grubu olabilmektedir. Ve bu da basın açıklaması, siyah çelenkler ve dolayız görüşmelerle olsun başarılıdır. Gene de dernekler bunun peşini bırakmayacak.

Yurtlarda "Yaşayanlar" anlatıyor...

□ Olası sorunlar, baskılar ve baskılara karşı nasıl bir tavır alınmalı? Bu bağlamda öğrenci derneklerine ve öğrencilere düşen görevler, sorumluluklar nedir? Son gelişmelerden nasıl bir ders çıkarılmalı?

■ **ERTAN:** Öğrencilerin bu tür baskılara karşı demokratik yöntemlerle yaptıkları karşı davranışları dernekler aracılığıyla kamuoyuna ve yetkili organlara ileterek somut çözümler elde edilebilir.

■ **LEVENT:** Öğrenciler öncelikle sorunları hakkında bilgilendirilmelidir. Bu bilgilendirmede derneklere büyük görevler düşüyor.

■ **HAYDAR:** Sorunlar karşısında öğrenci dernekleriyle birlikte, duyarlı bir kitle olduğu ortaya çıktı. Öteyandan, ÖD'lerine ilgi duyan, sorunlarına karşı duyarlı olan öğrencilerin fişlenme, atılma korkularıyla üye olmadıklarını da görmekteyiz. ÖDlerinin kitlelere daha iyi açılması, varolan baskı unsurlarına ve keyfi uygulamalara karşı örgütlenmesi gerekir.

□ Öğrencilere, öğrenci derneklerine, kamuoyuna son olarak ne demek istersiniz?

■ **ERSİN YALIN (9 Eylül Tıp):** Sorunlarımız bizi bir araya getirdi, bu, öğrenci derneklerinde oldu. Pek çok olay oldu, bu olaylarda bir araya geldik. Gelecekteki sorunlarımız için de iletişimin, çözümü için yolların araştırılması için tek kurum öğrenci dernekleri olduğunu düşünüyorum.

■ **AZİZE USLU (Ege Ziraat):** Hepimizin ortak sorunlarının çözümü için ve bize yöneltilen antidemokratik uygulamalara karşı çıkmak için bu konuda çalışan derneklerimizi destekleyelim.

Bunun ötesinde sorunun çözümü için tüm demokrasi güçlerinin dayanışması gerekiyor. Siyasi partileri, meslek odalarını, sendikaları ve ana babalarını bizlere destek olmaya çağırıyoruz. Kişi hak ve özgürlüklerinin bulunduğu demokratik bir ortamda yaşamak istiyoruz.

ÖĞRENCİ DERNEKLERİNİN BASIN AÇIKLAMASI

Salı günü İzmir'deki 9 öğrenci derneği (ETÖD-MUFÖD-FENFÖD-EDFÖD-HUFÖD-BEFÖD-DEMMÖD-BYYÖÖD Dokuz Eylül Tıp Fak.ÖD) ortak bir basın açıklaması verdiler:

"İnciraltı Yurdu'nda 28 Mart gecesi 22:00'a yakın, 1000'e yakın polis ve çevik kuvvet tarafından abluğa alınarak alınması olayı Hacettepe Yurtlarındaki son gelişen tepkilerle ve İnciraltı Yurdu'ndaki imza toplama olaylarıyla doğrudan ilgilidir. Demokratik haklarını koruma ve yaşama geçirme konusunda kararlılığını sürdüren bu öğrencilere karşı yapılan gövde gösterisi ve sindirme hareketi, gödağı verme amacını taşıyor. Öğrenci dernekleri olarak, hiç bir gerekçe gösterilmeksizin, çevik kuvvetlerle zanlı operasyonuna dönüştürülen, ışıkların 1,5 saat söndürülüp makineli tüfek namlularının arkadaşlarımızın burunlarına dayatılmasını ve yurt idaresinin buna karşı duyarlılığını kınıyoruz. Her türlü ve ne şekilde olursa olsun baskılara karşı duyarlı olan bizler, yurtlardaki yaşamın güvence altına alınmasını istiyoruz."

Yurtlardaki olumsuz koşullar çeşitli gerekçelerle zaman zaman gündeme geldi. Ancak, Hacettepe Öğrenci Yurdu olayları sorunların ertelenemeyecek noktaya geldiğini gösteriyordu. Öğrencilerin, sorunlarına bastırması sonucu kendiliğinden gelişen tepkileri öğrenci derneklerinin çabalarıyla, sorumlular üzerinde etkili olmaya başlıyordu. Ancak yine Hacettepe ve İnciraltı olaylarında da görüldü ki yetkililer öğrencilerin sorunlarını dinlemek ve çözüm bulmak yerine polise önlemlerle tepkileri bastırmaya çalıştılar. "Arkalarında başka güçler vardır, biz öğrencilerin isteklerini yerine getirmekle o güçlere taviz vermiş oluruz" nitelemeleriyle öğrencilerin kendiliğinden gelişen tepkilerini geri letmeye, öğrencileri haklı eylemlerinde yalnızlaştırmaya çalıştılar. Ancak sorunların hiç de hafife alınmayacağı, Bornova Öğrenci Yurdu'nda Altan Durmuş'un ölümüyle çok somut biçimde ortaya çıktı.

Yetkililerin öğrencilerin sorunlarına ve haklı tepkilerine karşı geliştirdikleri polise tavrın öğrencilerde yaygın ve belirleyici olmasa da belli bir çekingenliğe neden olmasa da doğaldı. Öğrencilerle genelde yurt sorunları ve daha sonra İnciraltı ve Bornova Yurtlarındaki olaylara ilişkin yaptığımız söyleşilerde öğrenciler tüm bu saydığımız gerekçelerden dolayı isimlerinin yayınlanmasını istemediler. Söyleşilerde isim ve fotoğraf kullanılmış olması söyleşilerin belgeci niteliğini pekiştiren unsurlar olarak bize zorunlu. Ancak tümüyle koşulların zorlamasıyla gelişen böyle bir çekingenlik de yaşanan ortamı belgelemek açısından önemli. Söyleşilerde öğrenci arkadaşlarının adlarını kullanmak yerine kaldıkları yurdun adını belirtmekle yetiniyoruz.

İNCİRALTI ÖĞRENCİ YURDU

"Yurtta üç bine yakın öğrenci kalıyor ve bu yurt bini aşkın polis tarafından kuşatılıyor. Bu sayı bize olayın korkutma ve sindirme çabası olduğu izlenimini veriyor. Polislerin arama sırasındaki değişken davranışları sonucunda bu baskının amacının bir şeyler aramak ya da belirli kişileri almak olmadığını söyleyebiliriz. Örneğin kimi odalarda yüzysel arama yapılırken kimilerinde kitapların tekerlekleri ve hatta çantaların arasına bile bakılmaktaydı."

"Bir kez arka arkaya verilen dilekçelerin etkisi vardı. Dilekçeler belli bir sonuca vardı. Yurtta kalan öğrencilerin okullarında öğrenci derneği var. Bu da bir etken."

"...bir de şu ışıkların aniden kesilmesi olayı var. Bu baskının planlı ve bilinçli olduğunu gösteriyor."

BORNOVA ÖĞRENCİ YURDU:

"Belli sorunları çözmek için ölmek gerekmez. Öğrenciler ne yapmıştır ki. Okumak için buradayız. Hiç uğruna ölmüyoruz. Blok sorumluları bar fedailerini gibi. Millet en yasal dilekçeye imza atamıyor. Bugün 20 yaşındayız, kişiliğimize saygı yok. Öğrenci dernekleri bizim derneğimiz, ama bazı arkadaşlar fişlenmekten korktuğu için üye olmuyor."

"Pazar gecesi yerinde bir çıkıştı. Yarın da gördük. En azından ambulans geldi. Demek ki bu çıkışı yapmaktır 4-5 yıl daha bekleyecektik. Bir şey istesek sen komünistler diyorlar."

Ortada kesin olan bir şey var: öğrencilerde ilgilenemediği. 2 ay önce yurt müdüründen doktor ve ambulans istemiştik. Bu son olay istemimizin haklılığını gösteriyor.

Altan öldü öleli bir soru işaretli sürüklenip durdu bugüne kadar usullarımızda. Çoğu zaman kimin ya da kimlerin yapmış olduğuna ilişkin açıklamalara inanamaz olduk. Çekingen bir şekilde açıklama yapmaya çalışan arkadaşlarımızın kafasında hep 80 öncesi vardı. Altan yalnızca birkaç saat içinde "pek çok insanın yüzünü görmemiş olmalarına karşın" 5 bin kişiyi kendi çevresinde toplamayı nasıl başarmıştı? Yüreklere sizlerle diyerek dışarı çıkamayan 2 bin kız öğrenci nasıl sevdirebilmişlerdi kendilerini? Sorumluluğunun bilincinde olarak bir eylem adamı olarak toplanmamıştı insanlar o akşam. 5 bin kişilik bir yerleşim birimi oluşturan Bornova Yurdu'nda bir ambulans, bir doktor, her türlü gereci olmasa da en azından ilk yardımların yapılabileceği bir revir, bir sağlık ocağı neden oluşturulmamıştı bugüne kadar? Sorun, sorunlarımız bunlardı. İnsanların, bizlerin sahip çıkması gereken şeylerdi bunlar. Adlarını, acılarını paylaştıklarını söyleyen yetkililer neden bugüne kadar böyle bir girişimde bulunmadılar?"

Mehmet bey tanınmış bir kişidir. Toplumda birçok kişinin saygın bulacağı bir mevkide, iyi bir maaş ve mazbut bir aile yaşamına sahiptir. Önemli kişilerle yapılan toplantılara katılabilmekte, kendisinden önemli konulara ilişkin görüş sorulmakta, sık sık yurt dışına çıkabilmektedir. Onca yıl çalışmış çabalamış ve işte sonunda iyi bir yerlere gelebilmiştir. Mutludur Mehmet bey.

Mehmet beyin ilk mide bulantısı kendisiyle görüşmeye gelen bir grup öğrenciyi odasından kovduğu günlerde başlar. Öğrenciler kendisine, üniversitede bir öğrenci derneği kurduklarını söyleyip, yapacakları çalışmalar için üniversiteden kendilerine biryer verilmesini istediklerinde Mehmet beyin tüyleri diken diken oluvermişti. Olacak şey miydi? Bu, düpedüz, üniversitede üstüne titredigi huzur ve güven ortamının canına okunacağına yüzüne karşı ilan edilmeydi.

Fakat Mehmet bey cin gibiydi. Derneğin yasa dışı olduğunu bir bakışta anlayıvermişti. Mehmet beyin Üniversitesinde yasa dışı dernek kurmak ha? Bu çocuklar Mehmet beyi tanımıyorlardı, anlaşılan.

Mehmet bey derneğe kısa zamanda üye olan binden fazla öğrenciyi tek tek yazı yollayarak derneğin amacının yasaya aykırı olduğunu, bu yüzden üye olmalarına izin vermediğini bildirdi. Bunun üzerine Mehmet Bey ile öğrenciler mahkemelik oldular. Şimdi Mehmet Bey adaletin tecellisini bekliyor.

Mehmet bey yasa dışı ilan ettiği derneğin peşinden koşsa dursun, bu arada Mehmet Bey'in üniversitesinde yasa dışı bir fon ortaya çıktı.

Nedir bu yasa dışı fon hikayesi? Yasalara saygılı, etkili ve yetkili kimi yurttaşlar hakkında kimi "maksatlı" kişilerin zaman zaman olur olmaz söylentiler yaydıkları bilinen bir durumdur. Ülkemizde huzur ve güvenin ve bunu sağlayan yasaların biricik güvencesi olan bu saygın kişileri baksızlıklara karşı koruyup kollamak her yurttaşın Türk gencinin önde gelen vazifesidir. Görülen odur ki, Mehmet beyle de birileri uğraşmaktadır. Mehmet bey bu söylentilerin yükünden kurtarılmak, konu soruşturulup kendisi aklanmalıdır. Nitekim Sayın Uğur Mumcu'nun konuyla ilgili yazdığı bir makaleyi ihbar sayan YÖK, olayı soruşturmaya başlamıştır. Bu aşamada Mehmet Bey için yapabileceğimiz en büyük iyilik, konuyla ilgili bizimde kulağına kadar gelen tüm söylentileri yazarak soruşturmada aydınlatılmadık nokta kalmamasını sağlamaktır.

Deniliyor ki, bütün üniversitelerde harc uygulaması 3 Ekim 1984 tarihli resmi gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararıyla 1984-85 öğrenim döneminde başlamışken, Mehmet Beyin Üniversitesi elini çabuk tutarak bu uygulamayı kayıt harcı adı altında bir yıl öncesinden başlatmıştır. Türk öğrencilerden 1200 TL, yabancı öğrencilerden ise 50-250 dolar olarak alınan bu harçlar hiç bir yasadaki bulunmayan üniversite fonu adı altında bir fonda toplanmıştır. Yani toplanan kayıt harçları yasa dışı olduğu gibi, bu harçların toplandığı fon da herhangi bir yasadaki düzenlenmiş ve öngörülmüş değildir.

Bu paraları nerede olduğuna gelince; deniliyor ki dolarlar CİTİ-BANK Ankara şubesinde, marklar ise Merkez Bankası'nda saklanıyor. CİTİBANK Ankara şubesinde 30.10.1986-tarihi itibarıyla 84.000

Mehmet Gönübol ve Onun Fonları

Serdar Can

T.C.
ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

Sayı : İKİBİS :300-85/ ANKARA

26.1.3.../1986

Konu : Mali alınması hk.

Rektörlük Makamına,

Üniversitemiz Rektörlük ve Dekanlık Ofislerinde kullanılmak üzere $3\text{M} \times 12 \text{ m}^2$ 1 oniki adet makina halısına ihtiyaç duyulmaktadır.

Belirtilen halıların O.D.T.Ü. Satınalma ve İhale Yönetmeliğine göre piyasadan pazarlık suretiyle satın alınması ile bedelinin Üniversite Fonundan ödenmesini temin ve onaylarınıza saygılarımla arz ederim.

Doç.Dr. Kemal İsmail
Rektör Yardımcısı

Mehmet Gönübol

dolar bulunduğu söyleniyor. Merkez Bankası'nda ise 48.000 Mark varmış. Ayrıca Türkiye İş Bankası'nda 5 ayrı hesap açılarak üçer aylık vadeli olarak herbirine 30.000.000 TL yatırılmış. Hesap numaraları 32566, 32558, 23930, 23923 ve 23914. Toplam olarak 150.000.000 TL olan tutardan 3 yıldır elde edilen gelirin ise hiçbir muhasebe kaydına alınmadığı söyleniyor.

Sözkonusu fonu besleyen kaynaklara gelince; öğrencilerin kim-

lik kartları karşılığında yaptıkları ödemeler, çekti oldukları fotokopiler için ödedikleri paralar, üniversite personelinin ücretlerinden kesilen spor kulübü aidatları, lojman kira bedelleri, hep bu fona gelir kaydedilmekteymiş. Ayrıca bu fona nakit bağış yapıldığı gibi, 1981 yılı ve öncesi yurt dışında olup da maaş ve ücretlerini alamayan akademik personelin maaş ve ücretlerine el konularak üniversite fonuna aktarılmış. Akademik personel mecburi hiz-

metlerinden yapılan tahsilat da buna dahilmiş. Bunun yanı sıra Merkez Bankası ve Türkiye İş Bankası müesses hisselerinde yıl sonu elde edilen gelir payları da bu fona aktarılmaktaymış. Öte yandan üniversitenin kontrolündeki gölden, Cumhurbaşkanlığı köşğine, Dış İşleri Bakanlığına, Fen Lisesine, Ebru Yapı Kooperatifine, ODTÜ İşçileri Yeni Yapı Kooperatifine, PTT Ahlatlıbel Sosyal Tesislerine, Milli Savunma Bakanlığına, Şap Enstitüsüne su dağıtımında, T.İ.Ş. Bankasının şu anda bulunduğu bina bankaya kira karşılığı verilmekte ve bedelleri yine bu fona aktarılmaktaymış. Bunların yanında Deniz Bilmim bölümlerinde dikili bulunan limon ağaçlarından elde edilen ürün satılması ve bu fon gelir kaydedilmiş.

Kısacası, söylenene bakılırsa bu fon bir dudağı yerde bir dudağı gökte kocaman bir fonmuş.

Pekala bu kocaman fondan yapılan harcamalar hangi usule yürütülüyormuş? Bu konuda da söylenenler insanın aklına can sıkıcı kuşku- lar getiriyor. Mehmet bey gibi yasalara saygılı bir yurttaşın yakıştırmayacak kuşku...

Bu fondan rektörlük makamınca uygundur esay: ahadattan sonra her türlü emzeme alımı, oasımı yapılabilmekte ve taşıt alınabilmekteymiş. Bu satın almalarda ise 1981 yılında YÖK'nun 66. maddesi ile kaldırılan 7307 sayılı ODTÜ Kanununa bağlı ODTÜ ihale yönetmeliği hükümleri uygulanmaktaymış. Halbuki anılan tarihten itibaren katma bütçeli kamu kurumunu niteliği kazanan Üniversitede de kuşkusuz bu tür kurumların tabi olduğu bugünkü satın alma mevzuatına uymak zorundaymış. Yani Mehmet Beyin Üniversitesinde, çoktan yürürlükten kalkmış bir yasaya ve ona bağlı yönetmeliklere dayanarak satın almalar gerçekleştiriliyormuş. Milyonlarca liralık satın alma bu yasa dışı yolla ve ilanz olarak yapılmıyormuş. Olacak şey mi? İnsanın aklına neler gelmez? Hani Mehmet Bey'i tanımamak...

Bu arada 1986 yılında bütçede taşıt alımı bulunmadığı halde bu fondan Ocak ayında TOYOTA marka lüks bir minibüs alınmış.

Ayrıca Mehmet Bey yurtdışı seyahatlerinde, Maliye Bakanlığına bağlı ODTÜ Merkez saymanlığından aldığı yasal yolculuğa ek olarak, sözü edilen dolarlardan da 1000 dolar ödeme yapılmakta ve harcamaları bu üniversite fonuna gider olarak kaydedilip kapatılmaktaymış. Olmaz böyle şey. Mehmet Bey'e yapılacak iş mi bu? Bütün bunlar soruşturulup da Mehmet Bey tertemiz çıktıktan sonra neler diyeceksiniz bakalım?

Başka bir söylenti de, Mehmet Bey'in yürüttüğü Asya-Afrika projesine bu fondan 6000 pound aktarıldığı yönünde.

Evet buraya aktardığımız söylentiler inanıyoruz ki soruşturulacak ve Mehmet Bey bu çirkin ihtimallerden yüzünün akıyla çıkacaktır.

Ayrıca yolsuzluk iddialarının yaygınlaşması ve kanıtlanması durumunda, bugün öğrenci derneklerinin harçların kaldırılması, bugün oluşan fonların kullanımında ise öğrencilerin de söz sahibi olması, kendilerinden yine kendi ihtiyaçları için harcanacağı gerekçesiyle toplanan bu paraların kullanılmasında demokratik bir katılım ve denetimin sağlanması gibi isteklerin ne kadar haklı olduğu ortaya çıkacaktır ki, bunu nazik demokrasimiz kaldırmaz. Yoksa 12 Eylül öncesine mi dönelim?

3 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe giren, 2547 sayılı yasanın 44.maddesini değiştiren 3248 sayılı yasa, başlangıcındaki eksikliklerle tartışılmaya başlanmış ve yoruma açık haliyle uygulamada aksaklıklar yaratacağı görüşü belirtilmişti.

Yasa değişikliği, üniversitelerin kendi koşullarına göre yorumlanarak uygulamalarına açık bırakılmıştı. Ancak YÖK Başkan Vekili Prof. Kemal Karhan, yaptığı açıklamada: "YÖK, af kanununun uygulanması hususunda üniversiteler gönderdiği genelde, sorunların öğrencilerin çıkarı gözetilerek çözülmesi üzerinde bittirme durmuş bulunmaktadır" diyerek yasanın öğrenci yararına yorumlanacağını özellikle belirtiyse de uygulamada öyle olmadığı kısa zamanda ortaya çıktı. Önce AÜ Hukuk Fakültesi'nde tek ders den kaydı silinen öğrencilerin, kayıtları silindikten sonra girmedikleri dersler öne alarak öğretilen sorunları engellenmeye çalışıldı. Pek çok fakültede de yasanın geçici maddelerinin nasıl uygulanacağına ilişkin açıklamalar ikinci yarın derslerinin başlamasından uzun bir süre sonra açıklandı.

Ancak, Gazi Üniversitesi'nde uygulamalar, tüm bu saydıklarımızın ötesinde, Prof.Kemal Karhan'ın belirttiği yorumun tam tersi bir işleyiş içeriyor. Elektronik Eğitim Bölümü Başkanı Tuncer Bingöl'ün imzasını taşıyan 10 Şubat tarihli yazıda, hangi öğrencilerin af yasaından yararlanacakları açıklanıyor ve öğrencilerin yıl kayıplarının önüne geçileceği belirtiliyordu. Daha sonra bu duyuru kaldırıldı ve öngörülen tam tersi uygulamalar gündeme geldi.

Büromuza gelerek uygulamaları anlatan öğrenciler, sorunun yasanın geçici maddesinin Rektörlükçe yanlış yorumlanmasından kaynaklandığını belirtiyorlar. Yasanın geçici maddesinde ara sınavlardan kaydı silinen öğrencilerden en çok üç dersi olanlara sadece bir defaya mahsus olmak üzere devam hakkı tanınıyor. Ancak Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi'nin Yönetim Kurul kararında, ara sınavlardan kaydı silinerek afıtan yararlanmaya hak kazanan öğrencilerin, uygulamaya ilişkin karar geç açıklandığı için ancak gelecek yıl derslerine devam edebilecekleri ve yine sadece kaldıkları derslerine ve yıl boyunca devam eden sorunlu derslere devam edebilecekleri açıklanıyor. Bu durumda bu yıl okula başlayamayan öğrenciler gelecek yıl da yalnızca kaldıkları derslere devam edebilecekleri için (Çünkü sorunlu ders olarak Türkçe, yabancı dil, ve Beden Eğitimi gibi dersler akabinde) iki kez süre kaybediyorlar. Devam eden öğrencilerden, normal öğrenci sıfatıyla harçlar alınıyor ve öğrencilerin anırlı olarak derslere devam ettikleri bu süre normal öğrenim süresi içinde sayılıyor. Öğrenciler öğrenimlerini gerekli olan 6 yıl içinde tamamlayamadıklarında başarısız olmadıkları halde kaydının silinmesi söz konusu olabilecektir.

Diğer tüm üniversitelerde, yasa değişikliği ve geçici maddelerle getirilen hükümler, öğrencilerin yıl kayıplarını engellenerek uygulanıyor. Bu üniversitelerin Rektörleri ile görüşen Gazi Üniversitesi öğrencileri yasa da böyle bir açıklığın olmadığını

GAZİ ÜNİVERSİTESİNDE YASADIŞI UYGULAMALAR

ğını, bu nedenle öğrencilerin derse devam etmesi yolunda bir karar aldıklarını açıkladıklarını belirtiyorlar.

Uygulamalar yalnızca bu kadarla da kalmıyor. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde 1985-86 öğretim yılı birinci döneminde başarısız olan öğrencilerin kayıtlarının silindiğine ilişkin liste 31 Aralık 1985' de vize anav sonuçları ile belirlenmişken, 3 Nisan 1986'da, yani 3248 sayılı yasanın geçici hükümlerinden yararlanabilmek için dilekçe verilebilecek son günde alındı. Öğrenciler böylece yaklaşık bin öğrencinin af kapsamına girmesinin engellenmeye çalışıldığını belirtiyorlar. Yani ara, Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde birinci sınıftan olup da tek ders en kaydı silinmiş öğrencilerin, birinci yarın sonunda yasa çerçevesinde açılmış ek anav hakkını kullanmaları doğru dan Dekan aracılığıyla engellendi. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı, bütünleme sınavının yapılacağı salona girerek öğrencilere, "aynı tür sınavın Mühendislik Fakültesi'nde de yapıldığını ancak iptal edildiğini ve öğrencilerin okula dönmediklerini, şimdi kendilerinin bu sınavı girmeleri durumunda bir daha okula dönemeyeceklerini, girmediklerinde ise gelecek yıl kendisinin okula dönemeyecekleri için söz verebileceğini" söyledi. Dekanın sözleri üzerine öğrenciler sinasız girdiler. Daha sonra Mühendislik Fakültesi'nde aynı sınavın yapıldığını, ancak iptal edilmediğini ve sınavı giren öğrencilerin ikinci döneme devam ettikleri öğrenildi.

Gazi Üniversitesi'nde engellemeler bu kadarla kalmıyor. Dilekçe vermek için öğrenci işlerine başvuran öğrencilerin dilekçeleri kabul edilmiyor. Kabul edilen dilekçelere tarih ve numara verilmiyor. Bu uygulamaya bir anlam veremeyen ve aynı konuda Rektörlüğe başvuran öğrenciler yine aynı davranışla karşılaşıyorlar. Şimdi öğrenciler dilekçelerini posta yoluyla iadeli taahhütli olarak gönderiyorlar. Ancak bu kez de "kabul edilen" dilekçelere zamanında yanıt verilmiyor. Rektörlüğün, öğrencilerin dönem kaybına neden olacak biçimde uygulama yapmasına ilişkin gerekçe, uygulamaya ilişkin kararın

3 Nisan tarihinde, yani okulun açıldığı tarihten yaklaşık 1 ay sonra alınmış olması ve bu 1 aylık sürenin öğrencilerin devamsızlığı olarak sayılacağı biçiminde getiriliyor. Oysa bu 1 aylık süre, diğer tüm üniversitelerde göz önünde bulundurulmuyor. Yani ara, öğrenciler, bu süreyi kısaltmanın Rektörlüğün elindeyken yapılmadığını belirtiyorlar.

Öğrenciler, yetkililerle yaptıkları görüşmelerde, okula ayrılan ödenek ve kontenjanların belli olduğunu, bu yüzden gelecek dönemi beklemek zorunda olduklarını belirttiler.

diğini söylüyorlar ve ekliyorlar: "Okul kontenjanlarına ödenekler birinci dönem başında belirleniyor. Bizler birinci dönem sonunda okuldan çıktık. Eğer bizim atacağımız konusunda bir öngörü, istatistiksel bilgi varsa bilemiyoruz. Ki, böyle bir öngörünün olduğunu çeşitli YÖK yetkililerinden ve okul yönetiminin zaman zaman diyoruz."

Öğrenciler saten listelerin ve kararların geç açıklanması ve yasanın yanlış yorumlanması ile dönem kaybına uğradıklarını tüm bunlara ek olarak Bölge İdare Mahkemesi'nin yürütmeyi ıktırma kararını almak için Rektörlüğün savunmasını beklemesinin durumlarına daha da keskinlik kazandırdığını belirtiyorlar. Atatürk Bulvarı üzerindeki Zafer Parkı'nın açılmasının kesilmesi için aynı gün yürütmeyi ıktırma kararı alabilen İdare Mahkemeleri'nin, öğrenciler için yaşamsal önemi olan konularda geç karar almasının yaratan zarar arttığını belirtiyorlar.

YÖK sistem nin aksaklıklarının yasa değişiklikleri ile giderilemeyeceği, birkaç yıldır öğrenciler üzerinde denenene ve zararları görülmeye başlatılan yoluna gidilen yasaların çokluğuyla anlaşılabiliyor. Ancak öğrencilerin yasa değişikliklerinin yanlış yorumlanması ile uğrayabilecekleri zarara en somut örneği Gazi Üniversitesi uygulamaları oluşturuyor. Öğrenciler dilekçelere idareye başvurmadan ve yargı yolunu denemekten vazgeçmiyorlar. Sonuçta, öğrenciler lehine olacağı da uygulamaların keyifliğinden ve açıklamaların çelişkilerinden belli oluyor. Gazi Üniversitesi öğrencileri bannın ve yetkililerin durumu ilgilenmelerini ve zararlarının giderilmesi yolunda girişimlerde bulunmaları önemle belirtiyorlar.

Yorgun Bir Yürekle

yüzün mezarlıklar içinde
saten geride bir anıysanoda
büyük bir çabaklık, gözlerinde mırklar
gecenin güne değdiği yerde
saçların dağınak, kalbin suskun
acıların sorgusunda...

Okvimlerin zamansızlığı başlamıştır
kâlbinden süzilen ince sızı kuşatır dünyayı
hatıra defterlerinin yapıtları arasında
eski fotoğraflar, kurumuş papatyalar..
sesinin gur tınısı sarsmakta bombuş odaları
uçurtmalarda kalan çocukluğun
eriyor güvercin alacasında.

eğil de yüzüne şavkı varsun
hayatı zorlayan alması un...

Timuçin Özyürekli

YÖK Reformculuğunun Çöküşü

Haldun Özen

1981 yılından beri ülke gündemini sık sık işgal eden YÖK konusu Nisan ayında neredeyse hergün gündeme geldi. Mart ayında YÖK tarafından yayımlanan ve fiyatı dolarla belirlenen iyi cına bir kağıda özenle basılan, fakat içeriğinde aynı titizlik bulunmayan "Yükseköğretim Bülteni"nde yer alan propaganda yazıları da eleştirileri önleyememişti. Bu kez eleştiriler doğrudan ya da dolaylı olarak her kesimden gelmeye başlamıştı. Kimi YÖK yandaşları ise YÖK'i eskisi kadar savunmaz olmuşlardı.

YÖK Başkanı bu aşamada özellikle Cumhurbaşkanının desteği konusunda büyük duyarlık gösteriyordu: Bir gazeteciye "Cumhurbaşkanımızın buradaki desteği bir kişi için değil, kendilerinin Konsey'in hazırladığı bu mevzuatı çok iyi bildikleri ve inandıkları içindir... Gücümüzü, siyasi iktidardan da almıyoruz. Benim hayatımın büyük bir şansındır ki, yetkili merciler beni bu görevle getirdiler." derken bir başka gazetecinin "Başbakan Özal'ın bu girişimi (öğretim üyeleri ile toplantı yapması) Cumhurbaşkanının sözünden desteğini çekmesi olarak da yorumlanıyor. Bu söz konusu olabilir mi?" sorusuna önce "Kim söylemiş? Yok böyle birşey. Sayın Cumhurbaşkanı bize kesinlikle itimat ediyor. Bana bu itimadını da her zaman ifade ediyor." diyorsa da arkasından dayanamayarak "Cumhurbaşkanı Evren'in desteğini çektiğini kim söyledi size?" demekten kendini alamıyordu.

Ama minare de bir türlü kılıfa sığmıyordu. Zira Mart ayı sonlarında, aniden birgün, Başbakan İstanbul'da, YÖK'ten habersiz ve YÖK Başkanı'nun son anda yetiştiği bir toplantı yapıyordu. Anadolu Ajansı'na göre; ANAP il örgütü tarafından düzenlenen bu toplantıda YÖK ve Başkanı ağır eleştirilerek, protestolara uğruyordu. Hatta YÖK Başkanı'nun konuşması sık sık gılgışmelerle kesiliyordu. Öte yandan YÖK Başkanı'nı yanından ayırmayan ve "YÖK'e el sürdirmem" diyen Cumhurbaşkanı bu kez, yanında YÖK Başkanı bulunmadan Trabzon'a giderek Karadeniz Üniversitesi'ni yetkilileri ile başına kapalı bir toplantı yapıyordu. Üniversitenin Oditorium yapısında bulunan bir konferans salonunda, sınıf havası vermeye çalışılan bir ortamda sınırlı sayıda öğrenci barışında baana açık bir konuşma yapan Cumhurbaşkanı, YÖK'e ve Başkanı'na değinmiyordu. Halbuki bir derginin YÖK hakkında kapak yapması ve YÖK'ü eleştirmesi, öte yandan SHP'nin YÖK Planı'nı açıklaması üzerine İstanbul'da acele yapılan Rektörler toplantısına Cumhurbaşkanı da katılmış, yassada yer almadığı halde toplantıya başkanlık bile yapmıştı.

Başın da bir türlü durmak bilmiyor, sanki 12 Eylül öncesini özlemiş gibi, durmadan YÖK'e çatıyordu: YÖK'un kamuoyu tarafından nasıl değerlendirildiğini ortaya koymak için Milliyet-SİAR işbirliği ile yapılan YÖK Kamuoyu Araştırması üniversitelerin özerk olmadığını, üniversitelerde ciddi ve düzeyli

bir eğitim yapılmadığını, YÖK'ün yükseköğretim üzerinde olumsuz etki yaptığını, YÖK sisteminin 2000 yılının sorunlarını çözebilecek bir insan tipi yetiştirmediğini ortaya koyuyordu. SİAR'a göre; üniversite ile ilgili olanların yüzde 66'sı YÖK Başkanı'nı başarısız buluyordu. Anketle katılanların yüzde 9'u YÖK Başkanı'nın adını bile bilmiyordu.

YÖK Başkanı ise, kuaklarını, gözlerini ve aklını tüm gerçeklere kapamış, üniversite öğretim üyelerini okumadığını, tembel olduklarını, bu nedenle kendisini eleştirdiklerini öne sürebiliyordu. Sonra ekliyordu: "Benim görevim 1990'da sona erecek. Ondan sonra sağlığım elverirse, o zamanki Cumhurbaşkanı'nı tekrar "kal" derse, yine her şeyi bırakır gece gündüz çalışırım. Başkan veya üyesi olmuşum, hiç farketmez". Hacettepe Üniversitesi'nin Onursal Rektörü'nün bu sözleri, YÖK'de, yassada bulunmasa da bir Onursal YÖK Başkanlığı'nın yakında gündeme geleceğini, YÖK işlerinin biraz da bu yolla uzaktan kumandalı olarak yönetileceğini düşünenek "Can çıkmayınca huy çıkmaz" öz sözünü anımsattı.

Demek ki, Cumhurbaşkanı 1990 da değişmiş olacaktı. YÖK Başkanı gelecekte pek de umutlu değildi. Yine de bir "mesaj" vermekten geri kalmıyordu. Bu ortam içinde, Cumhurbaşkanı'nın Anayasa'yı savunmakta yalnız kaldığını açıklayan sözlerinden yola çıkan, Atatürk ilkelere derslerinde Abdülhamit ya da Vahdettin menkıbeleri anlatılan bir üniversitenin yöneticileri 1982 Anayasası'nın erdemlerini dile getiren ve Cumhurbaşkanı'nın yalnız olmadığını ortaya koyan bir panel düzenliyorlardı.

Fakat bu panel de ortallardan eksilmeyen soğuklukları eritmeye yetmiyordu. Aslında, bu karmaşa,

eski bir üniversite öğretim üyesi olan ve YÖK düzeni kurulunca görevinden istifa eden SHP Genel Başkanı Prof. Dr. Aydın Güven Gürkan'dan kaynaklanmıştı. Gürkan, önce bir "Demokrasi Kataloğu" hazırladıklarını söylemiş, sonra da bu kataloğun ilk adımı olarak SHP'nin YÖK Planı'nı açıklamıştı. Gürkan'da bundan sonra kopmuştu. YÖK uygulamasının birkaç yıl daha sürdürülmesini istediği bilinen Başbakan bile fikir değiştirmiş, YÖK'ten bilgi almak yerine kendisi doğrudan doğruya öğretim üyeleri ile bir toplantı düzenlemiş, üstelik bu toplantıda "Doğramacı'dan korkmayın, konuşun." diyerek bir tür tahrikte bile bulunmuştu. Yoksa bu Başbakan da YÖK'i istemiyor muydu, YÖK Başkanı'ndan memnun değil miydi? Başbakan da mı 12 Eylül öncesine dönmek istiyordu? YÖK'ü istemek "irtica" değil miydi?..

SHP'nin ortaklığı karıştıran YÖK Planı üç aşamadan oluşuyordu: Birinci aşamada TBMM'de YÖK Hakkında Meclis Araştırması açılması istenecek, ikinci aşamada toplanan bilgilere ve belgelere dayanarak Yükseköğretim Yasası ve Yüksek Öğretim Kurulu'nun yapısını değiştirecek bir yasa önerisi hazırlanacak, üçüncü aşamada ise Anayasa'yı değiştirmeyi de içeren, demokratik ve özgür üniversitelerin yaratılmasını tüm boyutlarıyla kapsayan bir yeniden düzenleme yapılacaktı. SHP'nin YÖK Planı bu yapıyla genel seçimler için daha şimdiden ilginç bir propaganda ve hazırlık ortamı da oluşturunuyordu.

Genel Başkan Gürkan'ın açıkladığı YÖK Planı'nın ilk aşaması Köy Enstitüleri'nin kuruluş yıldönümü olan 17 Nisan günü gerçekleşiyor ve Araştırma Önergesi TBMM Başkanlığı'na sunuluyordu.

Adıyaman Milletvekili A. Sırrı Özbek ve arkadaşları tarafından hazırlanan önerge; Yükseköğretim Kurulu ve faaliyetleri hakkında

Anayasa'nın 98. maddesi ve İçtüzüğü'nün 102. maddesi uyarınca Meclis Araştırması yapılmasını önerirken şu görüşlere yer veriyordu:

"YÖK sistemi ve uygulaması bugün ciddi rahatsızlıkların kaynağıdır. YÖK'ün resmi açıklamaları ne denli pembe bir tablo çizse çizsin, çok sayıda öğretim üyesi ve üniversite yöneticisi sistemden yakınmakta, hem sisteme hem de uygulamaya ilişkin hatalar dikkati çekmektedir. Hatta çok sayıda insan "Üniversiteler nereye gidiyor?" sorusunu endişe ile sormaktadır. Bu noktada saptığımız gerçek şudur: YÖK propagandası ile YÖK dışı değerlendirmeler arasında dramatik farklar vardır. Bu derece farklı değerlendirmelere konu olan YÖK sistemi ve uygulamalarının tüm boyutları ile ortaya konulmasında yarar vardır."

Üniversitelerde asistanlık kurumunun yok edildiği, öğretim üyeliği güvencesinin temelinden zedelenildiği, YÖK'e ait yetkilerin fiilen YÖK Başkanı'na aktarıldığı, bu yüzden profesöratamalarının YÖK Başkanı'nın kişisel değerlendirmelerine bırakıldığı, YÖK yetkilerinin yükseköğretim işlevi dışına da taşınarak TRT'nin, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nun YÖK profesörleri ile doldurulduğu, güvenlik soruşturmaları yöntemi ile çağdaş düşünceli öğretim üyelerinin üniversitelerden tasfiye edildiği, YÖK'ün yükseköğretim planlamasını yapmadığı, üniversitelerin yıllık çalışma raporlarının YÖK tarafından değerlendirilmediği, öğretim elemanı yetiştirme görevinin ihmal edildiği, döner sermaye ve fonlar sorumsuzca harcama yapıldığı, üniversitelerde verimin ve niteliğin düştüğü belirtilen YÖK Hakkındaki Meclis Araştırma Önergesi'nde şu sözlerle de yer veriliyordu:

"Meclis Araştırması kabul edildiği takdirde, elimizdeki bilgi ve belgelerin Komisyon'a sunulması müm-

"Meclis Araştırması'nın gerçekleştirilmesinin toplum açısından elafî edilemez sonuçlar doğuracağından korkuyoruz. Biz, yükseköğretim konusunda ve kanunoyu önünde iktidar muhalefet diyalogunun başlatılması zorunluluğuna inanıyoruz." "TMM'nin YÖK ve üniversitelerin beş yıldır neler yaptığını, neler yapmadığını ayrıntılı olarak öğrenebilmesi, yükseköğretimin siyasal sorumlusu olan hükümetin ve yükseköğretimi de denetlemekle görevli olan Muhalefetin aydınlanabilmesi, yapılacak olan Araştırma sonunda toplanacak verilerle ülke gereksinimlerine uygun önerilere kaynak oluşturulması, yükseköğretim düzenindeki ve YÖK'un iç yapısındaki aksaklıkların belirlenerek yükseköğretimin çağdaş anlamda yeniden düzenlenmesi ve ülkemizin geleceği üniversite gençliğinin, üniversite öğretim ve araştırma personelinin kurtarılması amacıyla Meclis Araştırması yapılması için gereğini arz ederiz."

"Önergeyi hazırlanmış olan Adıyaman Milletvekili Sırrı Özbeke, İstanbul'da öğrencilerle yaptığı bir toplantıda, "YÖK Başkanı sadece bir araştırmacıdır. Önemli olan sistemdir. Yoksa Doğan'ın 1. gelir Doğan'ın 2. gelir" diye açıklama yaparak, gerçekte hedeflerini YÖK düzeni ve kaynağındaki antidemokratik ideoloji olduğunu vurguluyordu. Bütün bunlar olurken YÖK rektörlerinin dosyaları da birer birer açılmaya başlıyordu:

— Ankara Üniversitesi Rektörü Tahir Somer, 12 Eylül'den sonra Hasan Tan'a yazdığı mektupta gerçekten ilköcülerini övmüştü mü?

— ODTÜ Rektörü Mehmet Gönül, öğrencilerden yasadışı barç olarak oluşturulan yüz milyonlarca liralık yasadışı fonu nasıl harcamıştı? Yoksa makam odasının yanına renk li fayanslarla döşeli ve çok pahalı bulaşıkla mı yaptırıldı? Ya da harcamıştı?

— Hacettepe Üniversitesi Rektörü Yüksel Bozer Beytepe'deki Rektörlük yapısının bir katına yerleştirdiği makamında dilere destan bir banyo mu yaptırmıştı?

— Gazi Üniversitesi Rektörü bazı fakullerle anırsarda rahle kullanımasına (rahle eski medreselerde üzerine din kitabının konulduğu bir tür alhtıdır) izin mi veriyordu, yoksa bundan haberi mi yoktu?

YÖK Başkanı'nın önerisi ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile atanan bazı Rektörler bu işleri yaparken, bazı Rektörler de üniversitelerini bugünkü çıkmazdan nasıl kurtaracaklarını düşünmüyorlardı:

— 100. Yıl Üniversitesi Rektörü Hakkı Atun "İrtica üniversitemizi sarmıştı ve yurtdışından yönetilmekteydi" derken, yılların öncü kurumu İTÜ'nün deneyli Rektörü Kemal Kafalı, "Üniversite ile yükseköğretim arasındaki farkı çok iyi anlamak gerekir. Yükseköğretim meslek adamı yetiştirir, halbuki üniversite buna ek olarak bilim ve teknoloji üretir. Bilimle uğraşan insanları adeta birer nadide çiçek gibidir. Aynı toprak, aynı bir bakım isterler. Bu ortam sağlanmadığı takdirde de olur giderler. Üniversitelerin Kanunu genç öğretim elemanlarının gelişmesi ve yükselmesi için yeterli teşvik unsurlarını taşımıyor." YÖK cephesinde ise, artık, YÖK'un de-ğıştirmeye kendini alıştırması" çağrısı YÖK üyeleri birer birer ortaya çıkmaya başlıyor. Hatta bazıları "YÖK'de" değişikliği "Yükseköğretim" diye de söylemek gerektiğini ileri sürüyorlar."

Haluk Gerger

"Türkiye'de aydın olmak, halktan, emekten yana olmayı gerektirir"

YARIN ■ "Aydınlık Dilekçesi" nasıl bir ortamda hazırlandı? Dilekçenin hazırlanmasına kaynaklık eden siyasal gerekçeler nelerdi?

HALUK GERGER ■ Aydınlar Dilekçesi'nin hazırlandığı dönemin belli başlı üç özelliği vardı. Birincisi, Türkiye'de sıkıyönetimin egemenliği söz konusuydü. Her ne kadar seçimler yapıldıysa da, o seçimlerin kendine özgü ve hepimizin bildiği koşulları çerçevesinde, Türkiye'de demokrasinin olmadığı bir ortamın varlığından söz edilebilirdi. Doğrudan doğruya askeri bir yönetim görünmeyip, sivil bir hükümetin yönetimi söz konusu olsa da, Türkiye bir anlamda askerlerin denetimi altında yönetiliyordu. O günkü ortamın yukarıda sözü edilen birinci özelliği (Türkiye'de sıkıyönetimin egemenliği) açısından bizim için önemli olan da, Türkiye'de yasa ve hukuk güvencesinin olmamasıydı.

Dilekçenin hazırlandığı dönemin ikinci özelliği olarak, 1980'den bu yana tüm Türk toplumu ile birlikte, dilekçenin hazırlayıcısı olarak bizlerin de yaşamında ağır yasal, politik ve ekonomik baskılar vardı. Bu baskı öyle boyutlara varmıştı ki, demokrasiyi ve hukuk devletini oluşturan tüm kurumlar yıkılmış, bu kurumlarla birlikte yasalar da militerleştirilmişti. Bu, atomize ve depolitize edilmiş toplum çerçevesinde hak arama, haklı istemlerde bulunmak, insan olmanın getirdiği en temel hakları kullanabilmek bile olanaksızlaşmıştı. Kısacası, toplum suskunluğu mahkum edilmişti.

Dönemin üçüncü özelliği olarak da, Türkiye üzerine bir oltu top ağı serpilmişken, Türkiye'deki insan hakları ve temel özgürlükler, yani demokrasi sorunu, yurt dışındaki ülkelerde yabancılar tarafından tartışılıyor olmuştı.

Dilekçenin hazırlanmasına kaynaklık eden siyasal gerekçelerimiz de, yukarıda kısaca özetlediğim, ortamın bu koşullarından kaynaklanmaktaydı. Yani, ilk olarak, Türkiye'de militeleştirilmiş bir yasal çerçeve içerisinde ve demokrasiyi oluşturan kurumların yok edildiği bir ortamda, halkımızın demokrasiye layık olduğunu ve istemimizin bu olduğunu dilekçemizde açık bir biçimde belirtmiş olduk. İkinci olarak, Türkiye'de varolan suskunluk çemberini yırtmayı ve ele güne karşı, ülkemizde hâli boyunca egemeyerek sesini yükseltip, direnen insanların var olduğunu kanıtlamayı basarık. Üçüncü olarak da, bu dilekçeyi hazırlayıp

imzalayarak ulusal onurumuza sahip çıkmış olduk. Türkiye'nin insan haklarına ilişkin sorunlarının iyi niyetle de olsa, yalnızca yurt dışındaki yabancılar tarafından tartışılıyor olmasının içimize sindirmediğimizi de açıkla da belirttik.

■ O gün ile 1986 Nisan'ının siyasal, ekonomik koşulları arasında nasıl bir fark görüyorsunuz? Aydınlar Dilekçesi'nde öne sürülen istemler günümüz için de geçerli olabilir mi?

■ En iyimser bir bakışla bile ekonomik koşullarda hiçbir değişiklik olmadığı ortada Hitta denilebilir ki, 1980'den bu yana sürdüren ekonomik politikalar, bugün daha da ağırlaşmış, halkımızın sıkıntılı duruma ulaşmıştır. O gün olduğu gibi bugün de, gerek birey, gerek emekçi katman ve anıtlar ve gerekse ülke açısından sürekli, hızlı bir yoksullaşma süreci söz konusudur. Siyasal açıdan, tüm baskı uygulamaları ve depolitizasyon çabalarına karşın, toplumun daha hareketli olduğu kuşkusuz. Bununla birlikte o dönemin siyasal çerçevesini çizen anayasası, partiler yasası, sendikadernekler yasaları vb. bugün de yürürlükte, sıkıyönetim yerine konulan olağanüstü hal de, sivil otoritenin içinde sıkıyönetimi aratırılmaz bir görünümde.

12 Eylül döneminin başta anayasası olmak üzere militerleştirilmiş yasaları ve siyasal çerçevesi kökten değişti mi dediği süreç Türkiye'de demokrasiden, temel hak ve özgürlüklerden söz etmek olanaksızdır. Bu durumda dilekçede öne sürülen istemler, günümüz için de geçerlidir.

■ "Aydınlık Dilekçesi" ve "Aydınlar Dilekçesi Davası'nın" dünyada yaşanan başlıca örnekleri var mı? Bilgi verebilir misiniz?

■ Bu konuda somut bir bilgi

yok. Türkiye'de, bu tür toplu aydın bareketlerinin bir ölçüde gerçekleştirilmiş olduğunu biliyoruz. Bu konuda, Nazım Hikmet'in ardından, Yönlendirici'ne kadar değişik örnekler verilebilir. Ama, gerek kapsamı, gerek yaygınlığı ve gerekse içinde bulunulan ortam açısından söz konusu hareket, Türkiye açısından da özgün sayılabilir. Özellikle Avrupa'da toplumdaki saygın aydınların çok çeşitli konularda buna benzer metinler hazırlayıp yaydıkları da çokça görülmüştür. Böylece yasal ve haklı istemler içeren bir dilekçeyi imzalayanların yaygınlaşmasının örneklerini de, anti-demokratik ülkelerde bulmak mümkündür herhalde.

■ Genel olarak "aydın sorumluluğu" üzerine neler söylersiniz? Bu "sorumluluk" Türkiye açısından nasıl anlaşılmalıdır?

■ Aydın sorumluluğu, genelde bir tercih sorundur. Aydın "kendini aşan sorunları düşünen" bir insan olarak tanımlarsak, "düşünme" olgusunun kaçınılmaz bir sonucu olan "tavır alma", son çözümlemede kişisel tercihe bağlıdır. Tek tek her aydın, bu tercihi toplumu oluşturan sınıfların herhangi biri yönünde yapar. Konuyu Türkiye özeline indirirsek, bir başka boyutu daha eklemek gerekecektir: Türkiye'nin aydını, toplumsal konumunu, kişisel becerisini ve bunların getirdiği ekonomik olanaklarını, yoksul bir halkın sağladığı olanaklardan yararlanarak elde etmiştir. Bu durumda, Türkiye'deki bir aydının halkına olan sorumluluğu daha çoktur ve bu onun tercihi de belirleyici bir etmen olarak ortaya çıkar. Buna göre Türkiye'de aydın sorumluluğu, hatta aydın olmak, kaçınılmaz olarak halktan, emekten yana olmayı, sömürüyü, baskıyı ve adaletsizliği karşı, çıkarmayı gerektirir.

zaferin 41. yılında

İnsanlığın en son ve en son olduğu için de en uyar, en aydınlık çağı olan Yirminci Yüzyıl, aynı zamanda işkencelerle, cinayetlerle, baskılarla, savaşlarla ve tüm bunların getirdiği büyük acı ve yıkımlarla yitirilmiş gösteren bir olgunun, faşizmin, tarihteki yerini en gelişkin biçimiyle aldığı bir dönem de oldu. Toplumları yaşamında diğer hiçbir olayın gerçekleştiremediği kadar büyük sarıntılar yaratan faşizm, yüzyılın ikinci yarısında da ilk yarısında olduğu gibi varlığını sürdürdü. 1986'ya, ikinci Dünya Savaşı'nın faşizme karşı kazanılan zaferle sonuçlanmasının 41 inci

yıldönümüne gelindiğinde de, bu olgunun hala gündemden düşmediğini görüyoruz. Dünyanın birçok yerinde çok küçük bir azınlığın, toplumların diğer tüm sınıf ve kesimlerinin çıkarlarına aykırı bir egemenliği, açık terörist bir diktatörlük ile ellerinde tutmaları bunu doğruluyor. İşte, sadece bu gündem saptaması bile, Yirminci Yüzyıl'ın son çeyreği yaşanırken faşizmin tüm tarafsızlığı ve lincelliği içinde, doğru olarak kavranmasının önemini vurguluyor. Çünkü bu gerçekleştirilmeksizin, faşizme karşı demokratik mücadelesinin hangi çizgide, hangi yöntemlerle yürütülmesi

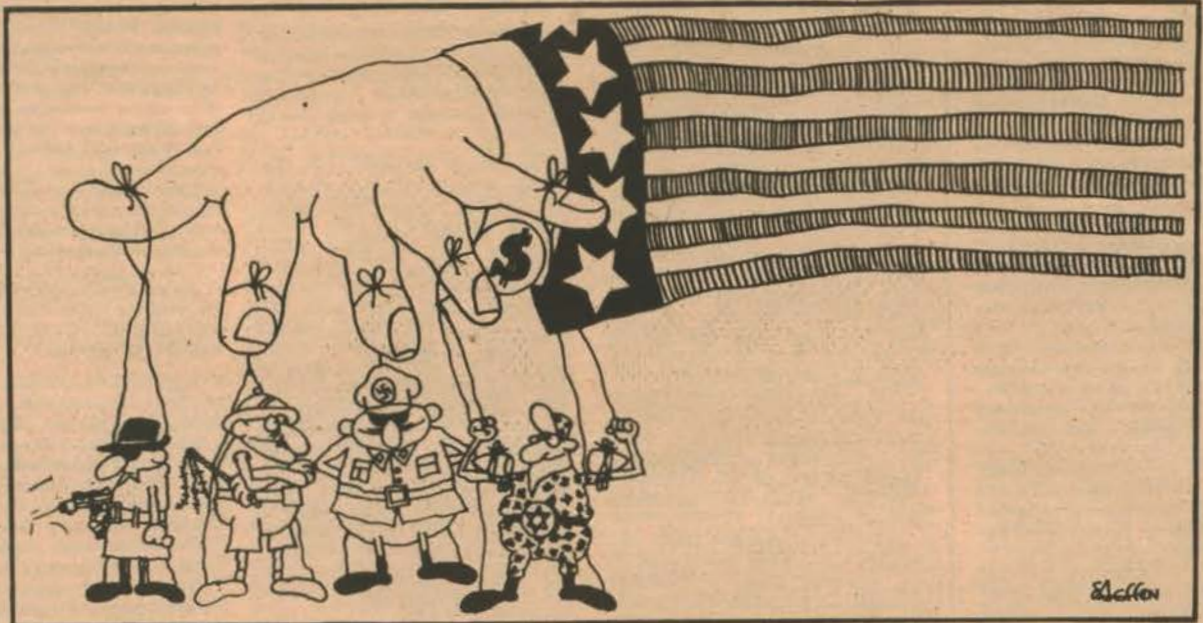
gerektiğini anlamak ve bu mücadeleyi en kesin, en dolaysız yoldan başarmaya ulaştırmak da olanaksızlaşmaktadır.

İşte tüm bu nedenlerle, günümüz siyaset bilimi faşizmin oluşması ve çözülmesi süreçleri, faşist hareketlerin nitelikleri gibi konuları sürekli tartışma gündeminde tutmaktadır. Biz de bundan sonra, sayfalarımızda bu güncel konuya, aşağıdaki gibi genel yazılarla ve Arjantin, Yunanistan, İspanya gibi özel örnekleri tartışarak yer vereceğiz.

ZAFERİN

41. YILDÖNÜMÜ KUTLU OLSUN! BİR DAHA YAŞANMASIN!

FAŞİZM ve DEMOKRASİ MÜCADELESİ

Derleyen

Vasemin Çongar

İkinci Dünya Savaşı'nda nalkların birlik ve dayanışma içinde verdikleri anti-faşist mücadelelerin Nazizmi ağır bir yenilgiye uğratması, emperyalizmin etkinlik alanının da önemli ölçüde daralmasına yol açtı. Bir yanda bu daralma, öte yanda giderek gelişen dünya sosyalist sisteminin güçler dengesinde ağır basan taraf haline gelmesi, kapitalizmin genel bunalımının iyice derinleşmesine neden oldu. Buna bağlı olarak, toplumsal dönüşüm istek ve olanakları da genişlemeye başladı.

Yirminci Yüzyıl'ın ikinci yarısı, emperyalistlerin yeni pazarlar ve yeni hammadde kaynakları elde etme çabasına düştüğü, diğer yandan da hem

ulusal kurtuluş hareketlerinin canlandığı, hem de sınıf mücadelesinin ulusal ve uluslararası boyutlarda hızlandığı bir döneme karşılık geliyor. Dünya sosyalist sisteminin çağdaş sorunların çözümünde sağladığı başarı ve üstünlük, tekeli burjuvaziyi kendi isteği dışında önlemler almaya zorlamakta, kapitalizmin çağını doldurduğunu örneklerle göstermektedir. Bu durum aynı zamanda, kapitalist ülkelerde tekellere karşı toplumsal ittifakın güçlenmesine ve ortak eylem koşullarının daha hızlı oluşmasına katkıda bulunmaktadır.

Bu koşullar altında, tekeli burjuvazi de faşizmi Ücretsiz PDF Kitap Arsi - <https://rantey.org>

mi ve faşist hareketleri daha büyük bir güçle desteklemek zorunluluğunu duyuyor. Günümüzde güçler dengesinin kapitalist sistem aleyhine değişmesi sürecinde, faşizmin ve faşist hareketlerin en belirgin özelliği de doğal olarak dünya sosyalist sistemine ve sosyalist ülkelere karşı koyu bir düşmanlık biçiminde kendini gösteriyor.

Günümüz faşist hareketlerinin ortak özelliği, iki sisteme bağlı ülkelerin barış içinde birarada yaşamasına, iki sistem arasında ekonomik, toplumsal ve politik işbirliğinin kurulmasına şiddetle karşı çıkmaları, sosyalist ülkelerin içişlerine karışmasını ve sosyalist ülkelere karşı provokasyonların propagandasını yapmalarıdır. Emperyalizmin en saldırgan çevreleri, tekeli sermayenin en

gerici, en bğnaz unsurları, özellikle askerisnai kompleksin yöneticileri, günümüzde faşizmin ve faşist hareketlerin bir nci destekleyicileridir. Nükleer savaş tehlikesini önemli ölçüde azaltan, askeri harcamaların ve silahlanmanın kısıtlanmasının yollarını açan bir politik yumuşama süreci, tekeli sermayenin en gerici, en saldırgan çevrelerini sürekli olarak dışta bırakacak bir süreçtir. Baş içinde birarada yaşama ilkeleri'nin hayata geçirilmesi, ülkelerin ulusal bağımsızlığının korunması ve güçlendirilmesi için yeni olanakları harekete geçirmesi, anti-emperyalist ve demokratik güçlerin uluslararası dayanışmasının etki alanını genişletmekte, emperyalizmin ulusların içişlerine karışma olanaklarını daraltmaktadır. İnsiyatifin ellerinden kaçtığını gören emperyalist çevreler de faş'zmi ve faşist hareketleri daha büyük bir güçle destekleme yoluna gitmektedirler. Faşist hareketler böylelikle doğrudan doğruya baş içinde birarada yaşamının ilkelerine, yumuşama sürecine, anti-emperyalist güçlerin uluslararası dayanışmasına karşı saldırının aracı haline gelmekte, ggüğü de daha çok soğuk savaş ve militarizm propagandası ile birleşmektedirler. Öte yandan, günümüz faşizminin bir diğer belirleyici özelliği de tekeli burjuvazi tarafından, yedek bir güç olarak tutulmasıdır. Tekelci burjuvazinin, içi sınıfı ve emekçi kitlelere karşı iktidarını, daha çok reformlar ve taviz yöntemleriyle demokrasiyi sınırlama ve şiddeti birleştiren bir politika çerçevesinde kurduğu görülmektedir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında belirginlik kazanan bu çerçevede içinde, faşist yöntemler, ileri kapitalist ülkelerde, 'kütil bir yönetim biçimi olarak elatında bulundurulmaktadır. Ancak gene bizzat tekeli devlet egemenliğindeki nesnel eğilimler, burjuva demokrasinin 'n sınırlanması, devletin toplum yaşamının her alanındaki rolünün artması, iktidarı giderek daha dar bir politik elitin elinde toplanması, ekonominin askerileşmesinin derlemesi, antidemokratik ve gerici yasa ve mevzuatlar, faşist eğilimlere kaynaklık etmek-

dar tekeli devlet egemenliğinde meydana gelen değişimlerdir.

Bu bağlamda, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Latin Amerika ülkelerinde yaşananları, gerek emperyalizmin yeni-sömürgeci politikalarının bir aracı olarak faşizmi nasıl kullandığını gözler önüne sermek, gerekse askeri bir darbeye işbaşına gelen faşist yönetimlerin genel politikalarını kavramak ve buradan hareketle faşizme karşı mücadeleinin yöntemini tartışmak açısından çok zengin bir örnekler bütünü oluşturmaktadır.

FAŞİZMİN GÜNCEL BİÇİMİ VE LATİN AMERİKA DİKTATÖRLÜKLERİ

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, ulusal kurtuluş hareketlerinin yaygınlaşması, Küba Devrimi'nin gerçekleşmesi, emperyalist güçlerin Güneydoğu A ya ve Afrika'da yenilgiye uğramaları Latin Amerika balkının mücadelesine de ivme kazandı. Ancak ABD tekelleri, bu kıtanın büyük bir doğal zenginlik ve ucuz emek potansiyeli taşıdığının aynındaydılar ve özellikle de Asya ile Afrika'da aldıkları başarısız sonuçlardan sonra, "arka bahçeleri" olarak değerlendirdikleri Latin Amerika, onlar için başlıca ilgi odağı olmuştur artık.

Kapitalizmin son aşamasının ayırıcı bir özelliği de sömürge sisteminin bütünüyle çöküşüydü ve bu durum emperyalizmi, eski sömürge sistemine bağlı ülkelerde, faşist rejimlerin oluşmasına öncülük etmeyi yöneltti. Bu öncülük de, ağır askeri rejimleri paraca desteklemek, tezgahlamak ve yürütmek biçiminde gösterdi kendini. Guatemala'da, Brezilya'da, Dominik Cumhuriyeti'nde, Boliviya'da, Şili'de, Uruguay'da, daha sonra Kolombiya ve Arjantin'de yaşananlar ve hemen her ülkede CIA gibi bir kuruluşun önemli "katkıyla" gerçekleşen hükümet darbeleri, emperyalizmin yetki gericilikle kurduğu iktidarına dayalı "iğbal faşizmin" iktidara gelmesini sağladı.

1960'lı yılları başında Amerikan emperyalizmi, yayılma planının baş hedefi olarak Brezilya'yı seçmişti. ABD tekelleri büyük sermaye yatırı-

sonra sağcılar tarafından başlatılan faşistleştirme süreci "ekonomik mucize" için gerekli siyasal önkoşulları yaratmıştı. İşçilerin sendikal hareketinin, demokratik ve anti-emperyalist güçlerin kabaca kuvvetle bastırılması, Brezilya'daki rejimin aşırı sağcı yapısını göstermiş ve ülkede ABD emperyalizmine eskinden daha bağımlı ve daha çok hizmet eden bir tür ekonomik gelişmenin zorla uygulanması için güçlü bir siyasal araç olarak kullanılmıştı. (...) Kapitalizmin içine düştüğü genel bunalımın gittikçe kötüleşmesi, bu bunalımı kendisi çözemeyecek durumda olduğundan, tekeli kapitalizmin saldırgan kesimlerini faşizme basırmaya sürüklemektedir. Başkan Ford, hiç de boş olmayan bir biçimde ABD hükümetinin bu kıtada gizli eylemlere giriştiğini kabul etmiştir."

Brezilya'da yaşananlar, faşizmin gelişen devrimel süreci durdurmak amacıyla bir ülkeye ihraç edilmesini simgelerken, gerek günümüz faşist politikalarını, gerekse anti-faşist mücadeleyi yönetimini somutlamak tipik bir örnek oluşturan Şili'de, 1973 darbesiyle işbaşına gelen Pinochet yönetimi de içi sınıfın ülke yönetimindeki etkinliğine son verip, köklü yapısal değişiklikleri önlemek amaçlı bir kukla diktatörlük olarak tanımlanabilir.

Ancak son yıllarda Arjantin, Uruguay, Brezilya, Guatemala gibi ülkelerde birbirlerinden avıl yönetimler geçilmesiyle Latin Amerika'da gündeme gelen değişiklik ve Şili'deki anti-faşist mücadeleyle tartışmaya geçmeden önce, 1950 sonrasında Latin Amerikada ve dünyanın diğer bazı gelişmekte olan ülkelerinde işbaşına gelen faşist yönetimlerin genel özelliklerini sıralamak, olguların evrensellliğini vurgulamaya da yarınca olacaktır.

Latin Amerika'da faşizmin belirgin özellikleri:

"-Faşist rejimler, ülkelere yabancı tekeuerm yerli tekeli burjuvazi ile birlikte çalışması sonucu zorla kabul ettirilmektedir. Bu rejimler, emperyalizme bağımlıdır ve amaçları, toplumsal gelişme sürecini sekteye uğratmaktır.

- Bu rejimler, sözde ülkelerini, ekonomik (enf-lasyon), toplumsal (anarşi-terör) ve siyasal (koalisyon hükümetleri) bunalımlardan kurtarmak amacıyla, darbelerle getirilmektedir. Oysa gerçekte bu bunalımların kaynağı da, her zaman tekeli burjuvazi ve onun elindeki devlet aygıtı ile hükümet organı olmaktadır.

- Bu darbelerin hepsi "özgürlükleri savunmak" maskesi altında yürütülmekte; burjuva demokrasinin kurumlarını ortadan kaldırmaya girişmektedir. Kişisel güvenceler, toplantı ve basın özgürlüğünün kısıtlanması, siyasal partilerin kapatılması, parlamentonun fesbedilmesi, yasal kurumların ve mahkemelerin çok sıkı denetim altına alınması vb. Brezilya'da (1964) olduğu gibi anayasanın yerine yalnızca diktatöre mutlak bir güç tanıyan 5 no.lu Kuramsal Yasa gibi kararların getirilmesi de buna örnektir.

- Sınırsız güçler eliyle baskı organları yaratılması sonucu çoğu zaman Brezilya'da da görüldüğü gibi, silahlı kuvvetler ulusal egemenliğin savunucusu değil, halkı baskı altında tutan güçlere dönüşürler. Baskı organları, rejime karşı gelenlerin hepsine insan kaçırma, işkence, öldürme, hapise atma, sürgüne gönderme gibi yöntemler uyguladılar.

- İzlenen ekonomik politika da, ücretlerin dondurulması, yüksek bir işsizlik oranının korunması, işçi sendikalarının çalışmalarını engelleyerek onları, artık sınıf mücadelesini sürdüremeyecek etkisiz birer hayır kurumuna indirgemektedir.

- Burjuvaziyi en canlı çekirdeğinin çevresinde birleştirmek için cabalara girişilir, ama bunun ters sonucu, yönetici sınıflar arasındaki çelişkilerin artmasıdır.

- Sanayi ve sermaye, ekonominin kilit noktalarını ele geçiren büyük, çoğu zamanda yabancı tekellerin elinde toplanır.

- Halka şovenlik ve genişlemeyi amaçlayan milliyetçi bir ruh aşılamak amacıyla güçlü bir propaganda mekanizması oluşturulur.

- Nüfusun geri kalmış kesimini ve orta sınıflarını yalıtılmak amacıyla geniş ölçüde demagojiye başvurulur."

tedir. Militarizm, faşist tehlikeyi sürekli gündemde tutarken, politik ve toplumsal dengesizliklerin yoğunlaşması da tekeli burjuvazinin sürekli bir saldırı aracına duyduğu gereksinimi artırmaktadır. Günümüzdeki faşist hareketin ön plana çıkan özelliği, doğrudan doğruya tekeli devletin gelişimindeki eğilimlere dayanmasıdır. Faşist partiler ve faşist kitle örgütlerinin rolü ikinci plana geçmiş, bu kuruluşlar faşist saldırının ikinci kolu durumuna gelmişlerdir. Günümüzde faşizmin iktidara gelişi, daha çok ordu aracılığıyla, tepeden gerçekleştirilen hükümet darbeleriyle olmaktadır. Bunun nedeni, faşizmin savaş öncesi Almanya'sında olduğu gibi 'propaganda' yoluyla kitle tabanı kazanmasının olanaklarını azalması, olduğu ka-

ları için Brezilya'nın geniş pazarına, ucuz emeğine ve elverişli coğrafyası a büyük bir ilgi duyuyordular. 24 Ağustos 1954'te Getulio Vargas'ın öldürülmesi sonrasında, amaçları bakımından onun izleyicisi olan Joao Goulart hükümetine halk tarafından köklü yapısal reformlara girişmesi için yapılan baskılar ABD'yi rahatsız etmekteydi. Nitekim Goulart'ı deviren askeri darbeye Amerikan Elçiliği'nin doğrudan katıldığı da dünya kamuoyundan pek uzun süre gizlenemedi. Darbeden sonra, Latin Amerika ve Karayipler Komünist Partileri Toplantısı (Havana) Bildirisi'nde yer alan şu satırlar ilginç: "Emperyalizmin uyguladığı en yeni tipik sızma ve egemenlik örneği kuşkusuz Brezilya'da uygulanmaktadır.. 1964 darbesinden

barışseverler cemiyetinin kuruluş yıldönümü için SELAM ONLARA

Mahmut Dikerdem

Ülkemizde barış hareketinin ilk örgütlenmesi Dünya Barış Hareketi'nin doğuşu ile birlikte olmuştur. Bu bir rastlantı değildir. Faşizmin kesin yenilgiyi sonuçlanan 2. Dünya Savaşı'nın yaraları bile sarılmadan, başta ABD olmak üzere, kimi Batı ülkelerinde soğuk savaş rüzgârları estirilmeye başlandı. Truman Doktrini, NATO paktı, Güney-Doğu Asya paktı (SEATO), Bağdat paktı gibi askerel bağlaşıklıklar soğuk savaş döneminin ilk ürünleridir. Savaşın korkunç yıkıntılarını yaşayan dünya halklarının barış özlemlerine ters düşen bu militarist akıma karşı, değişik siyasal düşünceler ve inançtaki aydınlar uluslararası düzeyde biraraya gelerek dünya barış hareketini örgütlediler. Bunu ulusal düzeydeki barış komite ve dernekleri izledi.

Türkiye soğuk savaşın esentilerine kapılarını ilkönce açmış ülkelerdendir. 1947'de uygulamaya konulan Truman Doktrini ve Marshall Planı'na Türk hükümetleri hemen sarıldılar, 1949 yılında kurulan Kuzey Atlantik Antlaşması (NATO) na katılmak için de harekete geçtiler. Ancak Batı devletleri Türk hükümetinin başvularını sürekli geri çevirdiler. 1950 yılında iktidara geçen Demokrat Parti hükümeti aynı yılın Haziranında patlak veren Kore savaşına büyük bir askeri birlik göndererek ABD'nin gözünde önem kazanmayı ve bu yoldan NATO'ya kabul edilmeyi denedi. Böylesine yaşamsal bir kararın TBMM'nin onayından bile geçirilmeden alınması yurtsever aydınlarımızın sert tepkisiyle karşılaştı. Bir avuç seçkin kişi barış hareketinin öncüllüğünü üstlenerek

"Barışseverler Cemiyeti"ni kurdular. Bu bilinçli aydınların amacı sadece Kore savaşına katılmayı eleştirmek değil, halkımıza dayatılmak istenen serüvenel, emperyalizme bağımlı, ulusal çıkarlara aykırı dış politikaya karşı kamuoyu oluşturmaktır. Barış örgütleri kitle örgütü değil ama kitlelere dönük, kamuoyu oluşturmaya amaçlayan demokratik kuruluşlardır.

Hukuksal yaşamı pek kısırlırmakla birlikte Barışseverler Cemiyeti bu görevi en olumsuz koşullar altında yerine getirerek ülkemizin barış hareketi tarihindeki saygın yerni almıştır. Barışseverler Cemiyeti'nin kuruluşuna hem ülkemizde barış hareketinin ilk öncülleri olarak, hem de barış savaşımının inanç, yürekliklik ve özveri ifadesiyle kanıtlayarak ileriki kuşakların barış savaşımına örnek olmuştur.

FAŞİZME KARŞI DEMOKRASİ CEPHESİ

Faşizmin ve faşizm tehlikesinin günümüzde yeni biçimler alması, faşizme karşı mücadelelerinde yeni özellikler kazanmasını gündeme getirdi. Latin Amerika faşizminin belirgin özelliklerinin başında yer alan, "işbirlikçi" özellik, bu yenileşmenin başlıca nedenini oluşturuyor. Çünkü artık, faşizm, emperyalizmin işbirlikçisi en büyük, en gerici tekellerin ya da en kodaman toprak sahiplerinin açık terörist diktatörlüğünü gerçekleştirmektedir. Faşizmin ya işbirlikçi niteliği, onu emperyalizmin işbirlikçisi olmayan en geniş arıf ve tabakalardan tecrüte ederek anti-faşist mücadelenin platformunu genişletmektedir.

Kaldı ki, faşizm iktidara geldikten sonra, iktidara gelmeden önce benzer politikaları destekleyen ve böylece bir iktidarı kolaylaştıran gerici önlemleri alan burjuvazinin büyük bölümünü dışlamakta, çok küçük bir azınlık dışında toplumun bütün kesimleriyle çelişkiye düşmektedir. Çünkü faşizmin burjuva demokrasisini ortadan kaldırmaya yönelik karar ve eylemleri, peçoğk alyasal, ekonomik ve toplumsal gücün varlık koşullarını da ortadan kaldırmaktadır. Baskı kısıtlama ve cezalandırmadan en büyük payı her zaman için emekçiler almakta ancak bu uygulamaların kurbanları arasında toplumun işçi sınıfını aşan genişlikteki bir bölümü de kolayca dahil olmaktadır.

İşte faşizmin tüm bu güncel özellikleri nedeniyle, anti-faşist mücadele toplumun geniş arıf ve katmanları arasında bir birliğin oluşturulması

ni gerektirmektedir. Bu birlik işçilerin, köylülerin, aydınların, öğrencilerin, küçük burjuvazinin ve diğer tüm demokrat kesimlerin temel bir ortak amaç çevresinde meydana getirecekleri geniş bir demokrasi cephesidir. Bu temel amaç da, hiç kuşkusuz, demokratik hak ve özgürlüklerin geri alınması, demokratik kurum ve uygulamaların yeniden işlerlik kazanması, son dönemde faşist yönetimin devrilmesi ve toplumsal gelişmenin sürdürülmesidir.

Gerçekte "faşizme karşı birleşik cephe" oluşturulması gereği, yalnızca günümüze özgü bir sorun da değildir ve bu birleşik mücadelenin önemi, 1900'lü yılların başından beri açık gündeme getirilmektedir. Ancak bugün artık güncel deneyimler de gösteriyor ki, hükümet darbeleriyle gelmiş faşist bir yönetim karşısında geniş halk kitlelerinin başarılı olabilmeleri için tek yolu ittifaklar sorununun doğru ve geçerli çözümlemesinin yapılarak, mümkün olan en geniş demokratik birliğin oluşturulmasıdır.

Sili'de oniki yılı aşkın süredir yönetimini sürdüren Pinochet rejimin henüz devrilememiş olması da, birlik yolunda gerekli adımların atılmasıyla, 1900'lü yılların başından beri açık gündeme getirilmektedir. Ancak bugün artık güncel deneyimler de gösteriyor ki, hükümet darbeleriyle gelmiş faşist bir yönetim karşısında geniş halk kitlelerinin başarılı olabilmeleri için tek yolu ittifaklar sorununun doğru ve geçerli çözümlemesinin yapılarak, mümkün olan en geniş demokratik birliğin oluşturulmasıdır.

nedeniyle mücadele hedefine daha ulaşamamıştır. Pinochet gibi yıpranmış, yalnızca sosyalist ülkeler ve Üçüncü Dünya tarafından değil, birçok kapitalist Batı ülkesi tarafından da eleştirilen, halta ABD yönetiminin bile güçlü desteğinin bir ölçüde çektiği bir diktatörün görevde kalabilmesinde en büyük etken, bu birliğin uzun süre oluşturulamamasıdır.

Ancak yaşamın gerçekleri, kimi zaman toplumlara büyük acılar tattırdıktan sonra bile olsa, kendini mutlaka dayatıyor olmalı ki, gerek Kilise, gerekse Hristiyan Demokratlar, geçen yıl içinde ilk kez Sili Komünist Partisi'nin ve onun önderliğindeki Demokratik Halk Hareketi'nin biddik çağlarına olumlu yanıt verdiler. Ve Sili'deki üç ayrı muhalefet grubu, "Demokratik Geçiş Hareketi" adındaki bir cephede birleşti. Bu birleşme sonrasındaki ilk gelişmeler ise Sili'deki demokrasi mücadelesinin şimdiye dek görülmedik bir yaygınlığa ulaşması ve demokrasiye dönüş çağrısı yapan bir Ulusal Anlaşma metninin hazırlanıp, yayımlanması oldu. Ve artık Sili'li gazeteciler "Zafere Doğru İlerlerken" başlıklı yazılar yazıyorlar dünya basınına. Birlik, zaferin de güvencesini oluşturuyor.

ANTI-FAŞİST İTİTİFAK VE GENÇLİK

Günümüzde işçi sınıfı hareketi, emperyalizmin ve tekellerin, onların ortağı gerici işçiler ve tabakaların egemenliğinin ortadan kaldırılmasını ve toplumun demokratikleşmesini hedef alan bir içeri-

kası da değışerek, giderek depolitizasyon temeline oturmuştur. Bugün Latin Amerika örneği faşist yönetimler, gençliğin demokratik kitle örgütleri kurma ve bu örgütlerde yer alma hakkını baltalamak, bu yolla gençliğin daha az okuyan, daha az düşünen bir kesim haline gelmesini sağlamak istemektedirler. Bu çerçevede emekçi gençliğin sendikal haklarının kısıtlanması, geniş gençlik kesimlerinin eğitilmesiz, işsiz, mesleksiz bırakılması, öğrenci gençliğin eğitim özgürlüğünün engellenmesi ve gençliğin siyasal katılmadan uzak tutulması hep bilüncü bir politikanın sonuçlarıdır. Bu politikanın gerçekleştirilmesinde ilk ve orta öğretim kurumlarıyla üniversitelerde verilen eğitimden de geniş biçimde yararlanılır. Bu müdahale, milliyetçi değerlerin vurgulandığı, tek taraflı, tartışmaya kapalı ve evrensellikten uzak eğitim sistemi, faşizmin gençlik politikasının en önemli araçlarından biridir.

İşte böylesi bir yönlendirme politikasıyla karşı karşıya kalan, bunun yanı sıra büyük çoğunluğu da eğitim, çalışma, örgütlennme gibi en temel haklarından yoksun bırakılan gençliğin de anti-faşist mücadelenin başarıyla ulaşmasında büyük bir çıkan ve bu mücadelede üstleneceği önemli görevleri olmaktadır.

Dünyanın çeşitli ülkelerinde gençlik, faşizme karşı savaşımak için çeşitli biçimlerde olan demokratik kitle örgütleri kurmakta ve kendisini eği gözülmemiş biçimde haklarından yoksun bırakanlara ve militarizme zorlayanlara karşı, genç kuşağın ekonomik ve kültürel hakları için çabalamaktadır. Böylece gençlik, kendi öz örgütleri aracılığıyla, demokratik haklarını elde etmek için mücadeleye yönelmekte ve anti-faşist cepheye katılmış olmaktadır.

ğ e kavuşmuştur. Özellikle de hükümet organının, toplumunun geniş kesimlerinin çıkarlarıyla çatışan bir azınlığın elinde olduğu dikta yönetimlerinde, işçi sınıfı burjuva demokrasisinin zedelenen kurum ve organlarını yeniden yaşama geçirir-m e mücadelesi verir. İnsan haklarına saygı, sosyal adaletin, katılımın sağlanması, düşünce, konuşma, örgütlenme özgürlüğünün gözetilmesi gibi temel unsurları içeren bir demokrasi mücadelesinde öncü konumdadır işçi sınıfı. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi, buyurgan yönetimlerin ve bunların faşist ideolojisinin günümüzdeki "işbirlikçi" özelliği, toplumun işçi sınıfı dışındaki kesimleriyle de çelişki içinde olması, demokratik istemlerin geniş kitlelerce dile getirilmesine yolaçmaktadır. İşte işçi sınıfının bu kitlelerle ortak demokrasi istemlerinde işbirliği içinde toplumun tümünü kucaklayan bir demokrasi mücadelesinin öncülüğünü yapması, anti-faşist ittifakın kurulmasının temel koşuludur. Böyle bir ittifakta, nesnel koşulların gerektirdiği mücadele hedefleriyle kitlelerin kendi çıkarlarına ilişkin öznel yargıların birleştirilmesi zorunludur.

Kuşkusuz, böylesi geniş bir cephenin içinde yer alan grup ve sınıfların ekonomik ve politik çıkarları uzun dönemde birbirinden ayrı, hatta birbirine aykırı olacaktır. Ancak anti-faşist mücadelenin başarılı olabilmesi için, bu ayrımlar hiçbir şekilde gözardı edilmeksizin, ittifak oluşturan birimler arasındaki ortak hedef, "faşizmin yıkılması" hedefinde birleşilerek, belirli bir uzlaşmanın sağlanması gereklidir. Bu uzlaşma sağlandıktan sonra, ilerici çevrelerden dindar gruplara sosyal-demokratlara kadar her aiyesi gruplaşmanın ve işçilerden aydınlara gençlere kadar her kesimin mücadele içinde üzerine düşen ayrı, ancak birbirine bağlantılı, bütünlöyıcı görevler olacaktır.

FAŞİZMIN GENÇLİK POLİTİKASI VE GENÇLİĞİN MÜCADELESİ

Faşizmin gençlik politikası da zaman içinde değışim gösterdi. 1930'lu yıllar Almanya'ında Nazilerin gençliğe yaklaşımı ile bugünkü faşist yönetimlerin gençlik politikası arasında ortak özellikler olmakla birlikte oldukça belirgin ayrımlar da vardır. Alman Nasyonal Sosyalistleri gençliğin gelecek için ne denli önemli bir güç olduğunu kavramışlardı ve bu nedenle programlarının geniş bir bölümünü büyük gençlik kitlelerini anti-proleter yola itmeye yönelik etkinliklere ayırmışlardı. Gençliği etkilemekte yalnızca militarizmden, "Büyük Almanya" idealinden yararlanmadılar. Birliklerinde gençleri beslediler, giydirdiler; gençlik için kültür kurumları kurdular. Emekçi gençlik: kitesine onu, beslemek, giydirmek ve kendisine iş bulmak amacıyla olduklarını anlattılar. Propaganda olanaklarını iyi kullanarak, milliyetçi, şoven duyguların üstüne giderek gençlerin faşizan örgütlenmelerde yer almalarını sağladılar. Ve gençliği doğrudan kendi anti-proleter müca-

delelerinin bir gücü haline getirme amacını güttiler.

Ancak günümüzde gençliği benzer yollarla kandırmak giderek güçleşmektedir. Buna bağılı olarak faşist yönetimlerin uyguladığı gençlik politi-

Kitapların Mektuplarını

biraz daha kalsam, kalabilsem
böyle kitaplar dizerek raflara
akşamın hüznünü savuşturup yürlsem
koşsam, yüzümü sana dössem

neler anlatır, kimleri çağırır
daha hiç bir şiirde yer almayan
senin o duru ve esmer yüzün

şimdi gitme deme bana, gitmeliyim
bıraksın mektuplarını, döneceğün, dönerim
uzun yolculuklar, uzun ayırdıklar
nasılsa değıştirmemiz dümenini evlerin

biraz daha kalsam, kalabilsem
şiirlerde yorgun, yolculuklara hazır
daha gitmediğün yerler, görmediğün yüzler

AtilaÇınar

SANAT ve EDEBİYAT ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

SANAT TÜRLERİ VE ÖZELLİKLERİ - 2
(ROMAN VE HİKAYE)

hikâye-roman ve çeşitleri olacak, kemiyet (nicelik) bakımından onların unvanlarını (öğelerini) taşımakla beraber, keyfiyet (nitelik) bakımından başka bir şey...²

1 Roman meselesine gelelim. Evvelâ şunu bilirsin ki roman denilen edebi verim üç dört asırlık masel olan bir şeydir ve kemâlini (olgunluğunu) bîhâsâ on sekizinci asırdan sonra, on dokuzuncu asır başlangıçlarında bulmaya başladı ve bâlâ devam ediyor, geliyor, yeni yeni imkânlar açılıp bulunuyor. Bu da gösteriyor ki roman denilen edebiyat çeşidinin ortaya çıkması için insanların arasındaki münasebetlerin bir romanda hikâyeye edilecek kadar muğlak (çaprazlık) bir hale gelmesi lâzımmış. Romanın en üstün körü, en umumi tarif-i bence şöyle olsa gerek: Roman insanların birbirleriyle ve tabiatla olan münasebetlerinin mümkün olduğu kadar geniş ve derin bir surette, bir yahut birçok sahalarında, sanatkârane hikâyeye edilmesidir. İnsanların arasında ekonomik münasebetlerden tut da bu temel üstünde yükselen başka sosyal münasebetlerden en muğlak ruh münasebetlerine kadar bir yığın ilgi ve münasebet vardır. İki kişinin arasındaki bir sevdâ macerasını hikâyeye eden bir roman dahi- eğer realist (gerçekçi)se dolayısıyla o insanların yaşadıkları cemiyetin (toplumun) hikâyesini bir inikâs, (yarıslomayla) anlatıyor demektir. Meselâ, bugün Türkiye'mizde bir köylü kızıyla bir köylü delikanlının arasındaki aşkı realist bir görüşle hikâyeye eden bir romanı, dolayısıyla Türkiye'mizin muayyen (belli) bir muhitindeki köy münasebetlerini (ilişkilerini) de hikâyeye ediyor demektir. Çünkü aşk gibi değişmez ve her yerde bir ve aynı sanılan bir münasebet dahi bakıkatte değişen ve dolayısıyla muhitinin şartlarıyla tayin (çevresinin koşullarıyla belirlenen) kılınan bir münasebettir.¹

2 ...Yani roman, yeni bir keşiftir, icattır ve müthiş bir icat. Fakat elbette ki son icat değil. Roman doğuran, geliştiren teknik, sosyal şartlar değildir. Öyle sanıyorum ki yeni teknik ve sosyal şartlar, şimdiye kadar bilinmeyen-nasıl ki roman da vaktiyle öyleymiş- yeni bir kitaba geçmiş söz sanatını gerektirecek. Bununismi ne olacak, bilmem. Ama bu ne şiir ve çeşitleri, ne de

3 Bana öyle geliyor ki hikâyeye ile roman arasındaki fark kemiyette değil keyfiyettir. Hatta değil yalnız büyük, küçük hikâyeye ve roman, bunlarla şiir arasındaki esmâî farklar da böyle. Zaten şiir ile diğer edebiyat türleri (türleri) arasındaki farkı böyle görmeğe başladığım için her şeyden evvel bence bir kemiyet meselesi olan roman meselesindeki ayrıntı kaldırmağa çalışıyorum. Şimdiye kadar ana hatlarında ayrı bir şiir lisânı şiir hangi mektebe mensup olursa olsun esas değişmez- ve ayrı bir nesir (düz yazı) lisânı varmış. Hele Türkçenin cümle kuruluşu hususiyetleri dolayısıyla şiirleri başa aldın mı, ortaya aldın mı şiir lisânı oluverirmiş. Nesir lisânının konuşma dilinden tut da ilim kitaplarındaki cümle turnürlerine (oyunlarına) kadar hudutsuz ifade imkanları olduğu balde şiir lisânı muayyen turnürlerin kalıbı içinde akışıp kalmış. Binaenaleyh (Dokümanıyla) şiir lisânına evvelâ nesir dili kadar geniş imkânlar vermek ve şiir lisânı nesir lisânı diye mevcut ikiliği kaldırmak lâzım. Bu bir çekil meselesi.. Şekli tayin eden muhtevadır (içeriktir), fakat muhteva tarafından tayin olunan şekillerin nasıl diyseliktikman (diyalektik olarak) muhteva üzerinde münasir (etkili) oldukları ve kemiyette de olsa değişen muhteva üzerinde nasıl bir muhafazakâr, mürteci (gerici) rol oynadıkları malum.- Binaenaleyh şiir lisânıyla, nesir lisânı arasındaki fark gözetmezsek şiirle roman, hikâyeye arasındaki fark neredir, bunu bir misâl ile anlatayım: bir manzaranın resmini kara kalemle, sulu boya ile, yağlı boya ile, fotoğrafı, gravürle almak kabil. Bütün bu resim nevelerini yapan realist bir ressam resimleyi aynı ebatta (boyutta), aynı hacimde, aynı tablo çerçevesinde aksettirebilir (büyüklüğünde yansıtabilir). Fakat yaptığı eserlerden biri yağlı boya, diğeri sulu boya, üçüncüsü kara kalem, ilâ ahiri (vb) olur. Binaenaleyh edebiyata gelelim. Roman da 300 sayfa olabilir, hikâyeye de 300 sayfa olabilir. Fark sayfalar da değil. Ama diyeceğimin ki roman iki sayfa olmaz, buna mukabil hikâyeye bir tek hattâ yarım sayfa da olabilir. Doğru. Bu hattı aşgari (en alt çizgi) meselesi resimde de vardı. Kurşun kalemle yapılan bir manzara resmini bir

iki santimetre murabbama (karteye) akıştırmak mümkündür. Buna mukabil yağlı boyayı da minyatür usulü ile çabuk aynı manzarayı iki santimetre murabbama sığdırılmaz; fotoğrafı gelince o aynı manzarayı yarım santimetre murabbama da sokabilir. Yani bu aşgari hatlar, dikkat et azami hatlar değil, sırf nevelerin icrasındaki (türlerin uygulanışındaki) teknik hususiyetlerden gelir ve pratikte nadirattandır (ender görülür). Bir eaturuk bir hikâyeye de olamaz sanıyorum. Olan da, hatta yarım sayfalık bir marifet (beceri) diye bakılır ki resim için de bu bir marifettir. Yani ana hatlarda edebiyat neveleri arasındaki fark bence sayfa sayısından gelmiyor. Şimdi hatırlıyorum da, roman diye okuduğum, hem de beğenerek, bâlâ da beğeniyordum, 200, 300 hattâ 400 sayfalık eserler bakıkatte hikâyeye imişler ve hikâyeye diye okuduğum 100, 150 sayfalık hattâ 75, 50 sayfalık eserler bakıkatte romanmışlar. O halde romanla hikâyeye arasındaki fark ne? Bana öyle geliyor ki bu farkı mesele, kara kalemle, yağlı boya ile, sulu boya ile ahiri arasındaki farka benzer. Ayrıntılarda aramak lazım. Bu farklar bence neledir? Gelecek mektubumda yazayım. Bu usulü de sen çıkardın. Fena usul değil, Tefrika gibi oluyor.³

4 Şimdi bu misali edebiyata getirmek bana öyle geliyor ki aynı mevzuu romanda birçok kalın hatların kuvvetle inkişafı ve mimarisi demektir. Halbuki hikâyeye bir tek kalın hat etrafında ince çizgilerin sarımaş dolaş olmaları var. Bundan dolayı mesele sayfa çokluğu da değil, tek kalın hatın mimarisiyle kurulan mevzu- ince çizgiler yukarıda söyledigim gibi mevcut olabilir- kaç sayfada işlenirse işlensin hikâyedir. Buna mukabil birçok kalın hatların - inceler- yime olabilir - mimarisi ile kurulan aynı mevzu aynı sayfa içinde de olsa- bu sayfa miktarının bir aşgari haddi vardır elbette- romandır. Burada bir nokta var. Birçok hikâyelerin aynı mevzu etrafında toplanmış da olsa bir araya gelmeleri roman olmaz. Romandaki kalın hatların ana vakaların (olayların) çokluğu basit bir cem ameliyesi (toplama işlemi) neticesi değildir. Roman ayrı keyfiyette bir vahdettir. Bu ölçüye göre- tabii şimdi öyle üstünkörü tesbite çalıştığım- mikyasa (ölçeğ) göre Reşat Nuri'nin Çalıkuşu büyük hikâyedir. Kuzulık Dallar da keza. Halbuki Şolohov'un nesela Sakin Don kitabı bütün ciltleriyle romandır.

nın etrafında ikinci ve üçüncü derecede on beş yirmi insan daha verilmiş ve kütle psikolojisi yine bu birinci ve ikinci derecedeki yığınla tipin hayat seyirlerinde (yaşamın yol aldığı) rastladıkları vakalar içinde meselâ orduda, harp sahalarında, müzareke (ateşkes) arasında, ricat (geriye çekilme) ve hücum arasında, köyde, istihsalde, (üretimde) filân inanılmaz bir berraklıkta (durulukta) belirlenmiştir. Sonra, o devrin bakım sınıfları arasında hüküm süren ruh hali, felsefi cereyanlar (akımlar), zühniyet (düşünce tarzı) vesaire de tespit edilmiştir. Bu bir usul. Ve zaten bundan dolayı Tolstoy'un bu romanına her iki manada, dünyanın en büyük romanı diyorlar. Sonra Zola'nın usulü var. O da bir tarihi devirde bütün bir memleketi bütün sınıflarıyla ve kendi anlayışına göre bir realizmle veriyor. Bunun için de bir aileyi, muhtelif kollarıyla almış ve bu ailenin birbirinden uzak ve yakın fertleri muhtelif sosyal sınıflara mensup (ilişkin) olarak göz önünde tutulmuş. Ve aynı aynı ciltlerde bu aile efradı etrafında kütle psikolojisi de verilerek ve yığınla başka tipler de işlenerek bir devirdeki Fransız yazılmış. Sonra, Şolobof'un ve Malro'nun kitapları geliyor. Şolobof'un *Uyandırılmış Toprak*'i, bir muhitte, bir muayyen tarihi devirde, o muhiti müştereken ilgilendiren bir büyük mesele etrafında ve o mesele'nin seyirini ön plâna alıp, âlâkâmızı bu mesele etrafında toplayarak ve teknik bağı bu meselenin seyriyle temin ederek yazılmıştır. *Sakin Don* isimli roman ise, teknik bakımdan Harp ve Sulh'a benzer. Malro'nun *Espanya*, *Umut* isimli romanı ise, insanların arasındaki bağlar ikinci plânda kalmak şartıyla, fakat insanların kendileri birinci plânda, bir tarihi devirde, bir memleketteki büyük bir aksiyonu (eylemi) bazen röportaj unsurlarını da kullanarak seyir halinde verir. Sonra bir de benim *Manavlar* var ki, bunun üzerinde duracak değilim. Çünkü konuştuk malumdur. Bütün bu usullerden başka bir teknik, ki ne kadar başka olsa yine içinde mutlaka kendinden evvelkilerin canlı kalan ve kendisini hazırlayan unsurları taşıyacaktır. Nitekim ötekilerde de aynı hususiyet vardır, evet yeni bir teknikle, bir montaj usulüyle büyük realite parçalarını romana ve büyük hatta küçük hikâyeye sokmak elbette ki mümkündür ve sokulmalıdır. Yalnız, ne olursa olsun unutulmaması gereken bir şey var: eseri âlâkâmızın bir an için kaybetmeden ve akıntıya düşmeden okumalıyız. Yani, bir okuyucu olarak karın ve ben okuyabilmeliyim. Çünkü en modern teknikle yazılmış da (olma) bir eser için, bir amele olan karınla, bu ileri muharrir olan ben ölçüyü. Denemelerine hemen başla. Bunu yaparken neyi senden öncekilerden aldığını, neyi senden öncekilerin düşündüğünü ve neyi kendin düşünüp kendin ilk defa yaptığını iyice ve tam şuurla (bilincinde) bilmek faydalıdır.⁶

7. Romanda şimdiye kadar elde edilen bütün başarıların temeline dayanmak, fakat diğer taraftan teknikte artık değişmez kaideler (kurallar) halinde putlaşan ölçülerin darlığını parçalamak, yeni ölçüler kurmak. Bir misâl vereyim: insanların hayatını en geniş bir sahada veren en büyük realist romanlarda dahi, hayatı değil kitabı bir mantıkla inkişaf (gelişen) eden bir, yahut bir çok entrik (dolantı) vardır. Romanın hareketi bu suretle sanatkarâne zorlanmıştır. Bunu misallerden biri diye söylüyorum. *Mamafı* (gerçi), benim bilmediğim yeni romanlar da vardır ve onlar benim henüz bir tasarı halinde düşündüklerimi çoktan halletmişlerdir.⁷

8. Şu popüler roman popüler roman diye bir şey tutmuşsunuz. Öyle şey yoktur. İyi roman, fena roman vardır. Gayet derin meselelerden bahseden, âli (yüksek) üslupla yazılmış, yalnız sanat endişesi güttüğünü söyleyen romanlar vardır ki kötü romandır, polis hafiyesi romanları vardır ki iyi romandır. Tolstoy'un *Anna Karenina*'sı, Dostoyevski'nin *Karamazovları*, Balzac'ın bir çok romanları, Zola'nın romanları, Şolobofunkiler, şu günlerde okuduğum Amerikalı muharrir'in "Çasap Üzüm"leri isimli romanı meselâ, bütün bunlar "popüler" roman dediğin neme kadar heyecanlı merakla okunur. Yani iyi romandır. Ona karşılık

"popüler" roman iddiasında olan "yani hareketli olacak, aşkı âlâka (aşk ilişkisi) cinayet minayet olacak ve sair" esas bu öyle romanlar vardır ki can sıkarak okunmaz. İyi roman, kötü roman vardır. Kötü roman yazan den popüler roman yazıyorum demek, ancak roman yazmanın bilmedenlerin lafıdır. Halbuki sen roman yazmanın bal gibi biliyorsun.⁸

9. Roman deyince çeşitlilik vardır. Romantik roman, empresyonist (izlenimci) roman, natüralist roman, realist roman, falan filân. Fakat şüphesiz ki bütün sanat işlerinde olduğu gibi romanda da realizm, yani hadiseyi, mevzu (konuyu), olduğu gibi, yani matî (geçmiş), hâl (bugün) ve istikbal (gelecek) unsurlarıyla, yani akışı halinde ve bunun izlerine müessir olarak veren roman en yüksek sanat eseri mertebesine (katına) bu işte sanatkarâne muvaffak (başarılı) olduğu nisbette (ölçüde) ulaşır.⁹

10. Fakat büyük hikâye romana dönünce büyük hikâye insanları bir türlü roman insanları olmuyorlar. Demek ki roman insanı ile büyük hikâye insanı arasında fark var. Bu fark nereden geliyor. Öyle sanıyorum ki şu bu bakımdan yani insan ne kadar çeşitli taraflarıyla ve ne kadar çok hadiseler karşındaki reaksiyonlarıyla (tepkileriyle) verilirse o kadar çok roman insanı oluyor.¹⁰

a.g.e.s. 343/(137)

11. "Anadolu hikâyeleri" tabiri yanlış olmakla beraber şimdilik bu sözlerle ifade edeceğimiz sabaya karşı güsterilen bu âlâka edebiyat için kazançtır. Fakat bu iş sandığı kadar kolay değildir.

"Anadolu hikâyeleri" yazmak için her şeyden önce Anadolu'yu bilmek lâzımdır. Anadolu'yu bilmek ise, yalnız ve sadece Anadolu'da dolaşmış-hatta uzun yıllar Anadolu nun köy ve kasbalarında yaşamış olmak demek değildir. Bakk denizin içindedir ama denizi bilmez... diye bir söz vardır. Bunu unutmamak lâzım.

Anadolu'yu bilmek, Anadolu'yu öğrenmek için her şeyden önce, bir cihanı telâkki (dünya görüşü) tarzına sahip olmak lâzımdır. Böyle bir görüş ve bilgi zaviyesine (açısına) malik olmayanlar gördüklerini, d ydukları edebiyatlaştırmakâğıda döktükleri vakit karınımıza reel, şahici bir Anadolu değil, o muharririn (yazarın) vaktiyle (bir zamanlar) okuduğu edebiyat kitaplarından aklında kalan Anadolu çıkıyor.

Anadolu'yu olduğu gibi vermek için her şeyden önce realist bir göze sahip olmak icabeder (gerekir). Realist olmak ise bir "dadı (verili) bak" değildir. Bir kültür ve bilgi meselesidir..

Kitaplardan öğrenecek şey onların satırlarını taklid ve cihanı (dünyayı) o satırlar içinden görmek değil, metoddur. Binsenaleyh bir hikâyeci, edebiyat kitapları okumakla beraber, asıl kendisine realist bir metod verecek olan eserleri hazmetmelidir (özümlemelidir).¹¹

Nazım Hikmet

1. Nazım Hikmet, *Çağrılardan Memet Fuat'ı Mektuplar*, s. 28-29, De Yayınevi, 1968, İstanbul
2. Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e Mahpuslardan Mektuplar, s.267-68, Bilgi Yayınevi, 1968, Ankara.
3. a.g.e., s. 48-49.
4. a.g.e., s. 50-51.
5. a.g.e., s. 60-64.
6. Nazım Hikmet Vaynalanmamış Eserler, s.323-25, Cem Yayınevi, 1977, İstanbul
7. Nazım Hikmet, *Buna Çağrılardan Vâ-Nu'lara Mektuplar*, s. 33-36, Cem Yayınevi, 1970, İstanbul.
8. a.g.e.
9. *Çağrılardan Memet Fuat'ı Mektuplar*, s. 29.
10. Kemal Tahir'e Mahpuslardan Mektuplar, 343
11. Nazım Hikmet, *İt Üfür Kervan Yürür*, s.81-82, 1965,, İstanbul.

FAŞİSTLERİN BARINAĞI

Joachim Kriscka

Ufukta Alp dağlarının görkemli karlı tepeleri görünüyor. Mavi gökyüzü ısıldıyor. Çok güzel bir tatil havası. Ama biz burada tatil için bulunmuyoruz. National Zeitung* (Milli Gazete) için yazan bir gazeteci kılığındayım. Allgau bölgesindeki Nesselwang kasabasına gidiyorum. Yanımda Barbara Weiler ve Dieter Jürgens adlarındaki arkadaşlar var. Nesselwang 2-5 Mayıs arasında eski SS Bölükleri için, 9-12 Mayıs arasında da "Hitler Gençlik Grupları" için buluşma noktası. Nazilerin organizasyonunu Hotel sahibi Rolf Buchheister üstlenmiş. Buchheister'e bir "ülküdaş" olarak bir kimsenin tanınmasına fırsat vermeden geleceğimizi bildirmiştim. SS buluşmasının ardında yatan hesapları öğrenmek, SS'leri konuşturmak istiyordum.

Esselwang'a altı kilometre daha var. Kısa süre sonra orada olacağız. Aklıma Buchheister'in sözleri geliyor yeniden "Beni aldatmayacakmış ama, eğer bir solcuysanız" diyordu. İnanırmak için epey tereddüt ettim. Bir şeyler anlamış olabilir mi? Acaba araştırmış mıdır? Bunları düşünürken ellerim titriyor.

Kasabaya girişte Hotel Krone'nin reklamını görüyorum. Aynada son bir göz atıyorum. Kravatım iyi mi? Saçlarım düzgün mü?

Yumuşak adımlarla Hotel'e giriyoruz. Rezervasyon bankının arkasında hiddetli bakışlı, şişman bir adam oturuyor. Bu Buchheister. Kendimizi tanıtmamıza hiddetle yanıtlıyor. "Zamanım yok şimdi, söyleşi yapamayız." Sık durmak gerek. O'nu kurucazca yatıştırmalı: "Sizin dediğiniz gibi olsun." Bana yanıt vermek yerine soruyor: "Bir oda ayırtmış mıydınız?"

ASLANIN İNİNDE

İlk adımı atmıştık. Aslanın inine girebilmiştik. Şimdi Buchheister'le konuşmaya çalışmalı. "Başarabilecek miyiz?" Akşam yemeği hiç hoşumuza gitmedi, heyecanlıyız. Önemli konular üzerine konuşmak zor geliyor. Ağzımızdan bizi ele verebilecek tek sözcük kaçırılmak için çok dikkatli davranıyoruz. Aniden garson kadın masamıza geliyor: "Bay Buchheister ne mi görüşecekmiş?" diye soruyor.

Başımızı sallıyoruz. "Şef sizi bekliyor" diye yanıtıyor bizi.

İşte şimdi başlıyoruz. Barbara'yla Dieter de başlarını sallıyorlar. Hotel'in koridorunda bekliyor bizi Buchheister. "Herşey tamam" diyor. "Başbaşı Remer de geldi." Nazi komutanı Başbaşı Remer... Beynimi anımsamak için zorluyorum. Remer, Hitler'in emriyle 1944'de Albay Stauf Fenberg ve adamlarını tutuklamıştı. Albay ve adamları Hitler'e karşıydılar ve 20 Temmuz 1944'de Hitler'e karşı başarısız bir suikast girişiminde bulunmuşlardı. İşte bu Remer'le buluşacaktım.

GÜVENSİZLİK

Buchheister bizi salona geçiriyor. Üzerimize düşecek şekilde, birazcık eğilmiş ve büyük gövdesiyle Remer'de orada. O'na doğru yürüyor ve kendimizi tanıtıyorum.

Ortasına büyük bir mikrofon yerleştirilmiş masaya oturuyoruz. Buchheister dikkatli davranıyor, bizden bala kuşkulantıyor.

SS-Silahçılarına nasıl katıldığını anlatıyor Buchheister: "Ben gönüllü olarak 1939'da SS'lere yazıldım. Çünkü seçkin biri olmak istiyordum. Öğretim çok sertti ama bugün bunun iyiliğini görüyorum. Evet, gerçeği söylemek gerekirse, o zamanlar bu bölükte hizmet vermeme izin verilmesi beni gerçekten mutlandırıyordu, gururlandırdı. Bir kez daha yineliyorum: İzin verilmesi."

Buchheister, bu katiller çetesi üzerine konuşurken artımdan 90-guk terler aktığını hissediyorum. SS'ler (Koruma-Aşama) zamanın en azgın, en kanlı, en işkenceci Nazi bölüğüydü. Milyonlarca ölümlü, toplama kamplarının, soyulan ülkelerin Alman Düzenleşçi savaşçıların kat-

SS'LI OLMANIN GURURU

Ve Buchheister işte bu SS bölümüne içten saygılarını iletebiliyordu. Gözüm duvarda asılı büyük bir araba tekerleğine takılıyor. Arkasında bir SS Madalyası ve iki harf: DF (Der Führer'in kısaltılmışı. Bölük içinde ise Das Reich'in kısaltılmışı.) İşte bu harfler, 41 yıl sonra bu katliamlardan tam 41 yıl sonra Neesawang'daki Hotel Krone'de asılı durabiliyor. Bu katillerin anısına.

Bir "Milliyetçi Gazete" yazarı olarak, toplama kampları konusunu nasıl açacağımı düşünüyorum. Bu riski göze alıp soruyorum. Remer öne doğru uzanıyor ve bana bakarak elini kaldırıyor: "Bana bir tek gaz odası gösterebilirseniz, size 50.000 mark vermeye hazırım. Bu, yüzyılın en büyük yalanı. Bizi çekemedikleri için böyle söylüyorlar. Bunları aynen yazın." Barbara ve Dieter'e bakıyorum. Onlar da aynı şaşkınlığı yaşıyorlar. Bir insan nasıl olur da fotoğraflarla, belgelerle ve toplama kamplarında ele geçirilmiş dokümanlarla kanıtlanmış bir şeyi yalanlayabilir.

Buchheister, savaştan sonra sekiz gün kadar İngilizler tarafından tutulmuş. Pek çok SS - Komandosusu benzer durumu yaşamış ve daha sonra serbest bırakılmışlardı. Ve savaştan 10 yıl sonra eski SS komandoları ordunun ve sınır polisinin örgütlenmesine katılmayı başardılar.

Remer hiddetle söylendi: "Federal Almanya'yı kim kurdu? Bir kaç tane direniş savcısı değil herhalde. Ya da o hasta insanlar, toplama kampındakiler? Bu devleti 3. Reich'in adanları kurdu."

ORDUDAKİ NAZİLER

"Ordu kurulurken bize belediye başkanlığı vermek istediler, ordudaki eğitim, yönlendirip yönlendirmeyeceğimizi sordular. Ve ben açıkça söyleyebilirim ki, binlerce eski SS orduya yeniden girdi. Bugün bile orduda görev yapanlar var. Ve Sınır Polisi'nin hemen tümü eski SS komandolarından oluştu. Bu" diyor Buchheister.

Birlerce SS Komandosunun yeniden orduya geçmesi devlet kurumlarına katılması insanı dehşete düşürüyor. Eski Devlet Başkanı Carstens ve Parlamento Başkanı Lübke aktif naziydiler. Hükümet eski ve yeni SS'lerin yaptıkları faşist propagandayı bugüne kadar görmezden geldi, geliyor.

Remer, katliamları herkesçe bilinen SS bölüklerinin Neesawang'da toplanmasından hoşnut görüyor.

Konuşmamın yeniden önümüzdeki buluşmaya çeviriyorum. Masaya bürünmüş halde dururken, suratında alaylı bir sırıtma ile şunları anlatıyor: "Adolf Hitler'li 'Ülküdaş'larım buna burada bir toplantı yapıp yapamayacaklarını sorduklarında, 'tabii dedim. İyi para verilebilir' için SS-Bölüğü Ölü Kafa'yı ve Hitler Gençliği'ni de buraya getirdim. Bunlar buraya bir milyon'un üzerinde para yatırırlar. Çok para bu benim için iyi. Bunlardan birşeyler kazanabilirim."

"Bu konu üzerine aylar önce Belediye Başkanıyla konuşmuştum. Bana yazılı olarak aynı görüşte olduğumu iletti. Çok iyi bir insan, ikimiz de CSU'luyuz. (CSU: Christliche Union-Hristiyanlar Birliği; Bir zamanlar MHP başkanı Alpaslan Türkeş ile yazışan F. Josef Strauss'un liderliğini yaptığı muhafazakar-gerici parti.Ç.N.) Onun çok dikkatli davranmasını gerektiriyordu biliyorum. Ama gerçekten, onun yeri de benim yanımda. İkimiz, arabayla gezerek hep şunları söyler bana: "Buchheister, ne olur bana o günleri anlat. O hikayeleri dinlemekten hiç bıkmıyorum."

ÖRGÜTLEYİCİ

Buchheister dışarıda, bu işin örgütleyicisi olarak çalıştığını saklıyor. Ama bizim yanımızda çok açık konuşuyor. "Bu otel benim. Ücretlerini yazdım. Ülküdaşlarım adreslerini buldum, hepsine gönderdim. Şimdi de büyük bir eğlence çadırı yerleştiriyorum bahçeme." Bu adamın direnişten korkması çok normal geliyor bize. Buchheister: "Heişeyin en kötüsü Kilise. Hep onlar kışkırtıyorlar. Burada herkes beni parmağıyla gösteriyor. Artık selam bile vermiyorlar bana. "Bu akşam yanına kiliseye kızmıyorsun, komünistlere de (Komünistleri "İşçiler, Fareleri" olarak görüyor. Nazi Rejiminin Darbe Yiyenler Dormeği'nden (VVN) ve tabii sendikadan da" Benim SS-Ülküdaşlarım burada toplanacak" diyor çekinmeden.

Çok geç oldu. Kilisenin saati ikinci altmış dakikayı çalıyor. Tükennmiş olarak yataklarımıza gidiyoruz. Ertesi gün Buchheister'den ayrılıyoruz. "Bizim hakkımızda iyi şeyler yazın" diyor. Garanti ediyorum. "Yazacağız!"

Ben de seviniyorum. Binlerce anti-faşist'in yürüyüş yapacaklarından Remer'e söz ediyorum. Hiddetli bir biçimde şışınıyor: "Yavaşlar. Onların hepsi Türk, hepsi o biçim, beyinleri yıkanmış...Yeniden yumuşuyor."

VURUCU BÖLÜK

Bizlere birşeyler anlatabilmenin sevinçliyle tekrar konuşuyor Remer: "Buraya, sakin olmaları koşuluyla 500 kadar genç getirebiliriz. Eğer bir pislik çıkarırlarsa, bu dükkânı dağıtırm. Geride hiç bir insan kalmaz." diyerek hiddetleniyor yeniden. Ve farkında olmadan açıklıyor "Bana üç gençlik grubu söz verdi. Adam gönderecekler. Wiking Gençliği, Alman Halkçı Gençliği (ilticacı gruplardan), Adler Gençliği ve daha başkaları. Slayserler, Pommern'ler, Doğu Prusya'lular, hepsi."

Remer yoruldu. Anımsadığını önce, ertesi gün bizi evine çağırıyor. Teşekkür ederekkabul ediyoruz. Nazilerinmevhanesinde son bir bira daha içiyoruz. Arkamızdan güleriyüzle Buchheister geliyor. "Çok nefisti şu Remer değil mi?" Üçümüz birden güliyoruz. Buchheister'in bize güvensizliği kayboldu.

Biz tertemiz ve yerini bilen askerlerdik."

Partizanlar, özgürlük savaşçıları üzerine konuşurken kendini ele veriyor. O özgürlük savaşçıları ki, Avrupa'nın değişik halklarının evlatlarıydılar, Alman faşizmine karşı savaşan güçlerin başında geliyorlardı. "Partizanların yanında" diye sürdürüyor Buchheister, "tabii ki kadınlarla çocuklar da vardı. Evleri kurşunlanıyordu. Orda, ateş açmadan önce "Hey, çocukları saklayın da öyle ateş edelim" diyemezdik. Bunu belirtmek istiyorum."

KAN İZLERİ

İkinci SS Bölüğü "Das Reich", savaş bittiginde ardında dehşetli bir kan gölü bırakmıştı. Buchheister de bu bölükteydi. Güney Fransa'dan Moskova onlerine, Amsterdam'dan Balkanların içine kadar her yerde kanlı izler...

1941 ilkbaharına kadar İkinci SS Bölüğü "Das Reich", Polonya ve Sovyetler Birliği'nde katliamlar düzenliyor, terör estiriyordu. Savaş günlerinde şunlar yazıldı:

"31 Ağustos 1941... HSSUFF Bölüğü tarafından Güney Rusya'daki Kamepez Podoskil'de 23 bin Yahudi tasfiye edildi."

"27 Şubat 1942... Yaklaşık 100 Yahudi öldürüldü. Getto yıkıldı. Razzien'de 4 komiser, ikibin partizan ve kaçmak isteyen 50 kişi kurşunlandı."

"13 Mayıs 1942... İkibin Yahudi çukurlara dolduruldu."

1944 ilkbaharında SS Bölüğü yeniden örgütlenerek Fransa'ya gönderildi.

1944 Mayıs ile Temmuz ayları arasında bir çok Fransız kasabası "Temizlik Hareketleri"nden nasibini aldı. SS Komadoları, evleri yaktılar, en az kırk yerleşim merkezinde insanları topladılar, kurşunladılar, bazılarını da asıldılar. Öldürülenler arasında kadınlar, çocuklar da vardı. 6-10 Haziran tarihleri arasında, yine Fransa'da Tulle'de ve Oradour-sur-Glane'de katliam denemelerinde bulunuldu. Tulle'de 18-46 yaşları arasında 99 erkek asıldı, 149 kişi Dachau'daki toplama kampına gönderildi. SS Komandoları Tulle çevresinde, 48 saat içinde 400 aileyi yok ettiler. Oradour-sur-Glane'de ise yaklaşık 500'ü kadın ve çocuklardan oluşan 640 kişi öldürüldü. Naziler, her yerli yaktılar.

edilmesinden büyük ölçüde sorumluydular.

MOSKOVA'DAN 5 KM ÖNCESİ

Buchheister, savaş anılarını gururla anlatıyor: "İlk olarak Belgrad yakınlarında olan bir bölükteydim. Bu bir gezintiydi. O kadar kötü değildi. Ama Rusya'da çok kötüydü Moskova'ya 5 kilometre kadar yaklaştım. Orada yaralandım. Bir sağlık yurduna yerleştirildim. İlk önce Varşova, sonra da Prag."

Masanın altında yumruğumu saklıyorum. İçim içimi yiyor. Orada bağırarak istiyorum: "Yabancı ülkelerde ne yapıyordunuz? Onları soy-lunuz, milyonlarca insanı öldürdünüz, yaraladınız." İçimden geçenleri Buchheister anlıyor.

"Şimdi, şurada sizlere şunu söylemek istiyorum." diyerek kolunu çıkıyor. "Size garanti ediyorum ve yemin ediyorum, ilk bir ölümlü katliamlarda yer almamıştım."

"Yaşam mı? Bombok bir şey.. Gerçekten fazla açma, burjuva ve cinsellik... Alacak para azdır... Yaşamı yazarsın... Bizlere hiç çalışmaya... Hem ne için, kim için çalışacağız ki?.. Yaptığımız sadece yemek, yemek, içmek, uyumak, sevişmek... Hepsi bu... Bizleri değiştirmek mi? O ancak anarşizme olur... Anarşi özgürlüktür... Aslında ne hükümetler, ne devlet, ne de politika olmalı... Hepsi korkunç, iğrenç... Hepsi aynı bakanı aynı... O halde yalnız bugünü yaşamalı... Gelecek belki yok..."

ba mı pislemekteler, yoksa o kap altında büyük bir çoğunluğun hiçbir zaman ulaşamayacağı denli uzakta olan ve sadece kitleleri güdülemeye yarayan bir görüntü mü?

Bu soruyu yanıtlayabilmek için sondan başa doğru bir yol iz ederek, öncelik e kendilerini reddetmiş olan toplumların bir ürünü olarak karşımıza çıkan söz konusu gençlik ekimlerinin kimliklerine bir göz atmalıyız. Bu tür gruplara baktığımızda göz emlenen i k olgu, kendilerini, kimi örneklerde olduğu gibi maddiyatla, kimilerinde de pasifliğe yönelten etkenlere karşı, bazı ortak özelliklerinin bu olduğunu. Öncelikle, bu gençlerin büyük çoğunluğu üçü burjuva ailelerden gelmekte ve bu kesimin anımsal özelliklerini, arayış, alışkanlık ve ilgilerini taşımakta. Bunlar bir yandan giderek tekellerin egemenliğine giren, tekeller tarafından yönlendirilen ekonomik ve toplumsal yaşamda, büyük burjuvazinin kendilerini ezen bir konu yüklediğini görme te, d aymıyla yaşamlandıran hem ekonomik açıdan huzursuzluk duymakta, hem de düşünün kendileri aleyhine işleyen bölümünün değiştirilmesi, daha doğrusu bu

lı ve içe dönük sınırlı bir "özgür iğe" izin verir görünerek, hem bunları toplumdaki tecrit edecek, hem de ipleri sürekli ellerinde tutarak, çizmeyi aşmaya yeltendiklerinde tepelerine inebilecektir.

Acaba böylece bir mekanizmaya neden gerek duyuldu? Yazının başında da vurgulandığı gibi neden batı dünyası, bünyesinde barındırdığı bu "toplumsal ur" ile birlikte yaşamak zorunda kaldı? Bu zorunluğun bir değil, birçok nedeni var. Hepsini de anıf temeline daya i kapitalist toplum düzeninin kaçınılmaz sonuçları olan bu olgulara şimdi yapacağımız gibi tek göz atıldığında karşımıza çıkan gerçekler, batı dünyasına biza empoze edenlerden öylesine farklı, öylesine şaşırtıcı ki...

İstatistiklere göre 1984 - 85 yıllarında AET ülkelerinde 12.1 milyon işsiz bulunmakta. Bu sayı çalışabilir nüfusun yaklaşık olarak %10 u. Üstelik bu işsizlerin % 40.7'sini de 26 yaşın altındakiler oluşturmaktadır. Aynı dönemde İtalya'ya baktığımızda 2.25 milyon işsiz % 77'sini 14 - 29 yaş grubundaki

almış oldukları. ücretin yaklaşık % 30'una çalışırken bu oran genç kızlarda % 18'e kadar düşüyor. Genellikle dış etkilere açık ve erişkinlere dayanaksız olan gençler, yaşamlarının hemen başlarında ekonomik zorluklarla bunalmaya başlıyor ve kendilerine olan güvenleri ile birli te tüm değer yavaşlı da eriyor ve sosyal, psikolojik ve kimi zaman da fiziksel çöküntüye uğruyorlar. Örneğin F. Almanya'da her yıl 15 - 25 yaş grubundan ortalama 1500 genç çözümü yaşamalarına son vermede buluyor. İngiltere'de, sosyologlara göre, bir yıl aşkın bir süre işsiz kalan bir gencin intihar etme olasılığı çalışan birine göre 19 kat daha faz a. ABD'de ise 1950 - 1980 yılları arasında 15 - 24 yaş grubunda intihar oranı 3 misli arttı. Böylece bir düşüklüğü de gençleri, öyle uzun boylu düşünmeden en kestirmesinden çeşit çıkış yolları aramaya itiyor ki, kiş biriden kendini söz konusu uyumsuz gruplara birinin içinde bulabiliyor.

Gençleri çıkmaza götüren yolun temel taşlarından birini de eğitim-öğretimi sorunları oluşturmuyor. Sa-

Geleceği olmayanlar

Zeki Yücel

dilsene görünüşte bir alternatif oluşturulması yönünde eğilim göstermektedirler. Öte yandan ise, düzeni kökten değişikliğe uğratabilecek olan işçi sınıfı hareketine, böylece bir değişimin kendi konumlarını da etkileyeceği ve birer küçük burjuva olarak sahip oldukları ayrıcalıkları ellerinden alacağı endişesiyle yaşamamaktadırlar. Bu anlamda ise, birer düzen koruyucusu, birer muhafazakarlardır. Söz konusu iki karşıt eğilimin birleşmesi küçük burjuva gençliğini içinde bu undukları yaşama karşı toptan bir düzen değişikliğini içermeyen alternatifler çerçevesinde, bireysel çıkışlar yapmaya, kimi zaman bir kaçış felsefesine, kimi zaman ablaıkçı alternatiflere, komün yaşamlarına, kimi zaman da anarşist tutumlarına itmektedir. Bunların dışında ise düzenin değişmesinden yana olan gençliğin, başta öğrenciler olmak üzere, sabırsızlık, heyecan, duygusallık gibi kimi özelliklerinden kaynaklanan ve bunlardan sonuna dek yararlanma çabası içinde olan radikal hareketler de vardır ki, bunlar bir başka yazının konusunu oluşturmaktadır. Burada ana ayrım ablaıkçılık ve anarşistlik temelinde oluşmaktadır.

Bu genel değerlendirmenin ışığında, özele indigimizde görmekteyiz ki, hangi gruba dahil olurlarsa olsunlar, gençler ait oldukları çete, kulüp, ya da topluluğun özellikleri ve çıkarları ile kısa zamanda özdeşleşerek, kendilerini yaşam ve toplumun gerçeklerinden soyutlamaktadırlar. Kendi alt kültürlerini, yani yaşama biçimleri, davranışları, alışkanlıkları, müzik zevklerini oluşturmaya ve geleneksel değer yarılarını da düşünceleriyle yadsırken, amaçlarını, daha önce başlarına gelmemişse bile, en azından oku u bitirdikleri zaman auiden yüzüye geldikleri, ve kendilerini baskı altına almayla çalışan yaşamın ve toplumun gerçeklerine alternatif olabilecek bir çıkış yolu bulabilmek olarak göstermektedirler. Ancak egemen güçler bu fırsatı kendilerine biçir zaman vermeyecek, çok çok kendi kontrolleri a tında, dış kapa-

gençlerin oluşturduğunu görüyoruz. F.Almanya'da ise 2.7 milyon işsiz 1 milyondan fazla gene 25 yaşın altında. Resmi verilere göre 1984 yılında İngiltere'de gençlerin % 23'ü işini kaybetmiş. Bu oran Norveç'te % 42, Fransa'da % 24 ve Kanada'da % 22. Aynı yıl ABD'de 20 yaşın altındaki çalışabilir gençliğin % 22.5'inin işsiz olduğunu görüyoruz. Yine ABD'de işsiz beyaz gençlerin oranı % 19.5 iken, bu rakam siyahlar, Latin Amerika ve Asya kökenli gençler için % 48.1'e kadar yükseliyor. Ayrıca bu ülkelerde kendini işsiz olarak kaydedir memiş çok sayıda genç olduğunu da düşünürsek işsizliğin oranının ulaştığı korkunç boyutları kafamızda canlandırabilir ve bu ülkeler hakkındaki konuşmamıza ilk darbesi vurmuş oluruz.

Batılı uzmanlar, örneğin Amerikalı sosyolog, psikolog ve hatta politikacılar, gençliğin kitleler halinde işsiz gezmesini ülkelerindeki doğum oranı artışına bağlamakta ve genç kuşağa ol n sevgileri hakkında bunca şarkı, türkü, sanat eseri vermiş olan bir ulus olarak şimdi resmi ağzılarından bu çocuklardan büyük bir kısmının istenmeyen çocuklar olduğunu itiraf ederek hem bu konudaki samimiyetsizlikle ni göstermiş oluyorlar hem de kamuoya önünde biyik bir çelişki yapıyorlar. Oysa bi imkedir ki ABD gibi kapitalist ülkelerde işsizlik nedenlerinin başında yaşam mücadelesinde herşeyi paranın gücüne indirgeyerek, aç gördü ile çok çıktı sağlama ilkesiyle yapılan yatırımların istihdamdan çok, eldeki çalışanlar ile kırı ablaıblığına atırmaya yönelik bir politika gütmeleridir.

İşte tüm bu nedenlerden ötürü batılı ülkelerde işsizlik her geçen yıl giderek artıyor ve lundan en çok etkilenen kesim de gençlik oluyor. Öte yandan bir işe girebilen olan arın da durumu hiç iç açıcı değil. Çalışma koşullarının yanı sıra, burada da en önemli rolü ücretler oynuyor. İşverenlerin, kimi zaman yasalarla da desteklenen çift standart uygulamaları gençliğin ekonomik durumunu olumsuz yönde etkilemeye devam ediyor. Örneğin İngiltere'de gençler erişkinlerin

nudığından çok daha bilyik boyutlarda olan bu sorunlar öylesine d i-lamp budaklanmış ki, ucu yaygın bir cehalete dek uzanabilmekte. Haftalık olarak yayımlanan "Amerika Haberleri ve Dünya Raporu" adlı derginin belirttiğine göre, bu ülkede adını bile doğru dürüst yazamayanların sayısı oldukça kabank. Gene ABD'nin kendi resmi istatistiklerine göre, 34.3 miyon yurttaş zorlukla okuyabiliyor, 26 milyon yazamıyor, 52.1 milyon sayamıyor. Bu anlamda cehalet oranı Latin Amerika kökenlilerde % 54, siyahlarda ise % 44 civarında. Diğer ilginç bir istatistik de ilkokul öğretmenlerine ilişkin. Yapılan araştırmalara göre bunların % 42'si kaadan topla yapmazken % 53'ü de kesirler hakkında hiçbir şey bilmiyor. Bu durum kuşkusuz öğrencilere de yansımaktadır. 1982'de ABD genelinde yapılmış olan matematik testi göstermiştir ki 17 yaşına gelmiş öğrencilerin yaklaşık üçte biri 30/60 işlemini yüzde olarak gösterememekte, yarıdan fazlası ise bir kenarının uzunluğu

verilmiş olan bir karenin alanını hesaplayamamaktadır. Harvard, Yale, Boston, Cornell, California, Stanford gibi dünyaca tanınmış üniversitelere sahip bir ülkede yaşamakta olan bu korkunç gerçek, aslında öğrenimin ancak bazı anıların telinde olduğunu açıkça gözler önüne sermektedir. Eğitimdeki fırsat eşitsizliğinin bir göstergesi olan paralı öğrenim engeli gençlerin önünde aşılması çok zor bir engel olarak dikiliyor. Örneğin Massachusetts Teknik Üniversitesinde bir yıl okuyabilmenin bedeli 15 bin dolardır ki, öğrenci bunu ancak haftada 69 saatlık bir çalışmayla ödeyebilir. Bu nedenle orta sınıfın, çocukları giderek daha ucuz okullarda, örneğin iki yıllık yüksek okullarda okuyor, sonuçta da toplum içinde istedikleri yerlere varamayıp, düşkünlüğüne uğruyorlar.

Zaten batılı gençlerin çoğunda yaşamdan uzaklaşmak okula cephe almaya bağlıyor ve bunu aileleriyle doğan sürtüşmeler izliyor. Bazı toplumsal sınıfların dışında, halkın büyük çoğunluğunun yaşam standartlarının giderek gerilemesinin

tedir. Kuşkusuz bunda da yoksulluk ve işsizliğin yanı sıra, "kaybolan Amerikan Düşü" olarak adlandırılan olgunun, yani gençlerin yaşadıkları sosyal güvensizlik ortamında, yaşamın somut gerçekleri ile kafalanmada oluşturdıkları idealler arasındaki geniş uçurumu, herşeyi yadsayarak unutmaya yolu ile kapamak istemelerinin rolü büyük. Zaten sınıf temeline dayalı kapitalist toplumların kendilerine özgü kuralları, okulları mesun olur olmaz toplumun başkısıyla karşılaştıkça ister istemez tavır almaya zorlanan gençliğin psikolojisini olumsuz bir şekilde etkilemekte ve kişide tam bir yıkıma yol açmaktadır.

Kimileri ise daha okul sıralarında elit kesimin ve onlara tanınan ayrıcalıkların farkına varmakta ve yaşamı atıldığını bu eşitsizliği artık tüm şiddetiyle hissetmektedir. Çok büyük bir çoğunluğunun kısıtlanıp aramanda, kendi sınıflarının sınırları içinde kalmaya zorlanan bu gençler, karışıklarda binde bir üstün olan çok özel fırsatlar karşısında, top-

yışının ürünleridir. Sonuçta, birleşerek savaşacak gücü bulamayan ya da burjuva bayalleri ile aldatılan bu gençler, içinde bulundukları toplumu redderek onun dışına düşmektedirler. Kendi erini "unutulmuş insanlar" ya da "kayıp nesil" olarak adlandıran bu gençlerin bir bölümü giderek kendi kabuklarına çekilerek herşeyle ilgilerini kesmektedirler.

Ancak günümüzde otoriteler, bu sessiz ve pasif protesto yolunu seçmiş kişileri pek fazla gündeme getirmemektedirler. Onları asıl ilgilen-diren, toplum dışına düştükten sonra, kapitalizmin en büyük dayanağı ve destekleyicisi olan ortalamı insanların huzurunu kaçırmaya başlayan ve kendi halinde görünen bu kişileri rahatsız eden, seldirgen gençlik kesimleridir.

Bu kesimlerin temsilcilerinden biri de, yazının girişinde düşüncelerinden kesitler verilen Punk'çılardır. Punk hareketi batıda yaklaşık 10 - 15 yıl önce ilk filizlerini vermeğe başladı. İlk kez ABD'de hippilerin pemişliği karşısında bir boşluğu doldurmayı amaçlayarak boy güsteren punk hare eti, daha sonraları başta İngiltere olmak üzere birçok batılı ülkeye de yayıldı. Özellikle 70'li yılların ikinci yarısında bazı müzisyenlerin giyim tarzlarına lanse ederek para kazanmaya çalışmalarının sonucunda da alımlanmış dış görünüşleri ile kamuoyunun dikkatini çekmeye başladı. Zamanla, yeşil, kırmızı ya da maviye boyanmış garip saç şekilleri, aynı zamanda güvenliklerini de sağlamaya yönelik zincir, iğne, çivi gibi aksesuarları ve kirli, partal giyimleri ile genellikle lümpen kesimlerin işsiz çocuklarından oluşan bu çeteler sokaklarda da aşmaya ve kargaşalık çıkarmaya başladılar. Böylelikle kendi protesto yollarını da seçmiş oluyorlardı: "SEN beni, KENDİ toplumunda, kötü olduğum için daha iyisini hak etmediğim sanıyla dışladın. Pekala, o zaman ben de kötü olacağım ve o kadar kötü olacağım ki, beni görür görmez kaçmak zorunda kalacak-sın..."

Çok geçmeden tüm otoriteler hızla ve etkili bir biçimde Punk hareketinin bu felsefesi ile damgalandılar. Punk'ların karşı kültürleri gençlik içinde öyle bir yayıldı ki, kısa sürede tüm büyük şehirlerin sokakları kuşatılarda şekillendirilmiş saçları ve gülünç giysileri ile kadınlı, erkekli birçok çete tarafından dolduruldu. Her fırsatta başına anlaşılmaz, saçına sapan demeciler veren bu gruplar, aslında toplumsal yaşamı katılmayı değil, tam tersine katılmamayı amaçlayan, bilinçsiz, yoz kitlelerin ürünüydü.

Çevrelerinin tederin etmekten, ya da en fazla ona buna sataşmaktan öteye geçmeyen punk hareketi karşısında çok geçmeden bir yenisini ortaya çıkıyor ve bu uyumsuz grupların felsefelerine de yeni boyutlar getiriyordu: Skinhead'ler, yani Dazlaklar. Aslında tarafsızlık ve kendinden olmayanı yadsıma geleneğini yaygınlaştıran Punk felsefesi, bir anlamda, kaba güç dışında hiçbir şeye saygı duymayan, adeta toplumun nefretinden büyük zevk alan Dazlaklar akımına zemin hazırlamış oldu. Ancak Dazlaklar, gerek kullandıkları yöntemler, gerekse sertlik dereceleri açısından, hepsinden başkını çıktı. Bu özellikleri nedeniyle de bazı faşizan grupların oldukça ilgerine yarayan dazlaklar, özellikle Batı Avrupa ülkelerinde, Asya, Afrika ve Latin Amerika kökenli oldukça değişik anlar yaşatmaktalar, hatta cinayetlere varan bir asldırğanlık örneği göstermektedirler.

Öte yandan Neo-faşist gruplar da, gençliğin amaçsız başkaldırısını kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışıyorlar. Bu amaçla batılı genç anarşistler arasında nazi tipi "fırtına çeteleri" kurulmaya başlandı. Vahşi bir tahakkümlükle güdülenmiş ve ırkçılar tarafından kuşkuyla "Soccer-fan"lar, motokbilleli çeteler gibi gruplar çevresinde örgütlenmiş bu gençler, faşist, hatta k mi zaman burjuva ideoloğların yöntem ve sloganlarını kullanmaktalar. Gerçekte tekelinin işine yarayan ve onlar tarafından el altından da destek görebilen cesaretlenen bu ırkçı gruplar, her ne kadar uyumsuzluk örneği oluştursalar da, son tablilde varolan düzene hizmet etmiş olmaktadır.

Her türlü toplumsal başkaya karşı çıkar gözüken uyumsuz gruplara gelince, Batı gençliği ve öğrencilerinin 1960 - 70 yılları arasında başka-dırılanın sonuçsuz talmış olması, onlara, politik yaşamın etkinliği ve toplumu değiştirebilme olanlığı gibi konularda oldukça şüpheli ve kararsız kalmalarına yol açmıştır. Bu durum ise, son zamanlarda üzerinde çok durulan bir konuya, apolitikleşmeye yol açmıştır. Bu gençler artık, hiçbir zaman yerine getiremedikleri vaatlerde bulunan ve kendilerine her an yıkılabilecek, temelsiz, pembe bayaller sunan politikacılara inanmamaktadırlar. Artık kendi güçlerine bile inanmaz olup, toplumsal bilince kavramından uzaklaşmış bu gençler, sonuç olarak politikayı boşlamayı yeğlemişlerdir. Böylelikle de, kendilerini burjuva kültürünün tarmakanış dalgaları arasında bulmuşlar ve hergün biraz daha bu batağa saplanarak, sonsuz bir karmaşa içinde yaşamaya başlamışlardır.

Aslında tüm bu gruplar hiçbir zaman batı gençliğinin çoğunluğunu temsil edememekte ve yıllardır kend bünyelerinde yoğunlukta olup, ulaşabilecekleri belirli bir kitle ötesinde, toplumsal muhalefet anlamında hiçbir ciddi kazanım elde edememektedirler. Öte yandan herhangi bir anıya ve onun mücadelesine mal edilememeleri de, arada sıkışıp kalmışın somut bir gösterge-sidir. Kendileri dışındakileri yadsıma ve politik kökenli davranışlardan uzak kalmaya özen göstermeleri, kolektif bir hareketin içinde yer alamayarak, köstüz, geçici birer moda olmanın öteye gidememelerine neden olmaktadır.

Sonuç olarak tüm bu grupçuklar, gerek kendi yapısal özellikleri, gerekse bir türlü somut olarak ortaya koyamadıkları felsefelerinin, kolayla bile gerçeklik ve uygulanabilirlikten uzak özellikleri ile, ayakları hiçbir toplum yapısında yere basmayacak, yolları ve yöntemleri sonuç vermeyecek, varolma nedenleri ile kapitalist toplumdaki çözümlülüğü de sorgılayan birer çürüme anıtı olarak kalmaya mahkumdurlar.

Oysa tüm bu olumsuzluklara yanı sıra, daha sağlam bir sosyal temel dayalı, tekellerin baskısına dirençle karşı çıkan, anti-faşist, anti-empereyalist gençlik hareketleri, yukarıda anlatılan sapka akımları izlemeyi ve burjuvazinin aldatıcı tuzaklarına düşmekten, varlığını koruyup, genç kitlelere somut ve kökten alternatifler sunarak gelişmesini sürdürdü. Bu durum çok önemli bir gerçeğe işaret etmekte: Genç insanların politikaya olan ilgilerini kaybetme süreci, ırk ve olası beraberinde, giderek gelişmekte olan bir bilinçlenme, "kendinin farkında olma" ve gençlerin toplum ve yaşam karşısında daha anlamlı bir tutum arama sürecini getiriyor.

yanı sıra birçok sosyal etken Amerikan ailesi içinde giderek artan bir yabancılaşmaya yol açıyor. Bunun sonucu olarak da, ilköğrencilerinde adım atan çocuklarına büyük çoğunluğunda aile içinde yalnız yaşamak-tansa, sokaklardaki gruplaşmalara doğru bir eğilim ortaya çıkıyor. Çocuk suçlarına ilişkin Senato a tkomitesine göre, her yıl yaklaşık bir milyon genç ailelerini terk-etmekte ve bunların, çok ender birkaç örnek dışında, hiçbirini geri dönmemektedir. Uzmanlara göre bu çocuklar "allelerini" sokaklarda oluşturmaktadırlar. Zaman zaman cinayet ve soygun örgütlerine de dönüşebilen bu gruplaşmaların bir diğer özelliği de alkol ve uyuşturucu tükellerince yönlendirilen büyük bir endüstrinin pençesine kolaylıkla düşmeleridir. 80'li yıllarda yapılan araştırmalar, her yüz ortaokul öğrencisinden 15'ini aşırı düzeyde alkol kullandığını ortaya koymuştur. Bu oran lise ve üniversite öğrencileri arasında ise % 75 - 85'e yükselmek-

lum içerisinde ilerleyerek, örneğin bir bilim adamı, bir politikacı o ma çaplarının hemen hemen hiç olmadığını görüyorlar. Sadece bu neden bile, çocukluklarından beri, aynı yurdu paylaştıkları yoksul anıfların sorunlarına yabancılaşarak yetiştirilmiş küçük bir azınlık için den seçilen ülke yöneticileri ne güven duymamaları için yeterlidir.

Görüldüğü gibi ekonominin kötüye gitmesiyle yaşanan bunalım, toplumsal yabancılaşma, giderek insanlığın yitirme ve arama endişesi, yani aistemin kaçınılmaz sonuçları, gençlik kesiminde de doğrudan, belki de herkesten fazla etkilemektedir. Aslında bir kısmına yukarıda değinilen işsizlik, eğitimden yoksun bırakılma, intiharlar, alkol-uyuşturucu kullanımı, burjuva ahlakının aşılması, aşırı bireysellik, pasifize etme politikası, birbirleri ardına boy göstermeye başlayan çeşitli mistik tarikatlar, kısacası günümüz batı gençliğini uyuşturmakta olan tüm etkenler, bireyi kâr elde etme amacı olarak gören bir toplum anla-

Faşizmin Yenilişi, Barış, Demokrasi Üzerine Dünya Öğrenci Derneklerinin Görüşleri

SSCB Öğrenci Konseyi

Yalnızca bizim halkımız savaşta 20 milyon kayıp verdi. Bu savaşta, babasını, oğlunu, kardeşini, anasını yitirmeyen tek bir aile yok. Batı'da ikinci cephenin açılmasından sonra bile, 400 faşist birlik Sovyet-Alman sınırında toplanmış bulunuyordu. Sovyet insanları: bu savaşın öğrettiği dersleri unutmazlar, unutmayacaklardır. Geçmişin cinayetleri yinelenmesin diye ellerinden gelen herşeyi yapmaktadırlar. Faşizme karşı mücadelede, anti-Hitler koalisyonun oluşturulmasını büyük onemi olmuştur. Bu koalisyon katliamlar birbirinden ayrı toplumsal düzenleri olan ülkelerin yalnızca birarada varolabileceğini değil, aynı zamanda ortak hedeflere ulaşılabilmesi için birlikte verimli bir mücadeleye girebileceğini de kanıtlamışlardır. Anti-Hitler koalisyonu aslında savaş sonrasında dünyamız için bir model oluşturabilirdi, karşılıklı güven ve anlayışa dayanan bir dünya modeli. Ama ne yazık ki, bu gerçekleşmedi. 1949 yılında NATO kuruldu ve 1955'te sosyalist ülkeler Varşova Paktı'nı oluşturmak zorunda kaldılar. Bugün zaferin yıldönümünü kutlarken, dünyanın şu anda bir kavşak noktasında bulunduğunu gerçeğini gözardı edemeyiz. Dünya hangi yöne gidecektir, sınırsız bir silahlanma yarışının yönüne mi, yoksa silahsızlanma ve detan- ta doğru mu? Bu, günümüzün en temel sorusudur. Biz yeni silah sistemlerinin ve kitle kıyım araçlarının oluşturulmasına kesin biçimde karşıyız. Silah yarışının uza- ya sıratılmasını da istemiyoruz. Bu bağlamda, stratejik ve orta-erimli füzelerle iliş- kin olarak SSCB'nin almış olduğu moratoryum kararının büyük önemi taşıdığını düşünüyoruz. Bu adimin, ABD tarafından da doğru biçimde anlaşılması umulu- yorduk.

Cenevre görüşmeleri başa- rıyla ulaşabilir. Bunun ger- çekleşmesi için, Sovyet tara- fının sık sık gösterdiği gibi iyi niyet sahibi olmak gere- kiyor. Bu görüşmeler, silah yarışının uza- ya yönelme- ni önlemeli, stratejik ve or- ta-erimli nükleer silahların azaltılmasına giden yolu ısrarlamalıdır. Fransız Öğrencileri Ulusal Birliği (UNEF)

Direniş hareketini öğüt- leyen Fransız halkı, diğer müttefikleriyle birlikte çok büyük adı-

ları göze alarak dünyanın Na- zi baskısından kurtarılması- na katkıda bulunmuş bir halktır. Bugün, 8 Mayıs, ül- kemizde zaferin kazanılma- sında payı olan tüm halkla- rın ortak sevinç günü olması nedeniyle bayram olarak kutlanmaktadır. Günümüzde halkların artık savaş çıkma- sı ve barış içinde yaşama- istemleri, dünyanın her ya- nında giderek gelişen barış hareketi aracılığıyla ifadesi- ni bulmaktadır. Tüm Fransız öğrencileri için, 8 Mayıs 1945 tarihi geçmişimizdeki kararlı bir döneme karşılık gelmekte ve hâşş dünyasında yaşamaya, uluslararası işbir- liği ve dayanışmaya olan inancımızı simgelemektedir. Fransız Öğrencileri Ulusal Birliği (UNEF) bu inancın gelişmesi için etkin bir uğraş vermekte ve dünyanın tüm öğrencilerinin karşılıklı saygı ve işbirliğine dayana- rak sınırları birleştirmeleri için çalışmaktadır. İşte 8 Mayıs da bu birleşmenin bir kanıtıdır zaten! UNEF, Fran- sa'da çok sayıda barış ve si- lahsızlanma eylemi gerçek- leştirdi. Bugün özel olarak Fransız bilimadamları, sanatçı-

lar ve sanatçıların imzasını ta- şıyan "Yüzler Bildirisi"nin ilkeleri doğrultusunda et- kinlik gösteriyoruz. Bu çer- çevede çeşitli barış eylemle- ri gerçekleştirildi. Geçen yıl, Uluslararası Gençlik Yılı nedeniyle uluslararası daya- nışma haftaları düzenledik. Dünyanın her yerinden bin-lerce öğrenci katıldı bu et- kinliklere.

İngiltere Ulusal Öğrenci Birliği (NUSUK)

Savaş, kırkbir yıl önce bir işbirliği ve kararlı- lık ruhu içinde sona ermişti. Bu ruh, bu anlayış geçen 41 yıl süresin- ce giderek gelişti ve dünya- nın her yerindeki gençler, öğrenciler giderek ırkçılığa ve faşizme karşı hareketlere ve nükleer silahlardan, nü- kleer savaş tehdidinden ti- miyle arınmış bir dünya kurma mücadelesine giderek daha yaygın katılımı göster- meye başladılar. İngiltere'de de, diğer ülkelerde olduğu gibi, öğrencilerin yalnızca eğitim sorunlarıyla ilgilene- meleri gerektiğini savunan-

lar yok değil. Ancak İngiliz gençleri ve öğrencileri, dun- ya barış hareketine, anti-faş- izme ve ırkçılık karşıtı ey- lemlere olan bağlılığını ülke- mizdeki barış hareketine ver- diği destek ile kanıtlamıştır. Nükleer Silahsızlanma Kam- panyası (CND) İngiltere'de büyük bir hızla gelişiyor, tüm üniversitelerin, yüksek okulların, buralardaki tüm öğrencilerle öğretim üyeleri- nin, hatta ordu ve donanma- daki genç subayların bile ka- tılımını görüyor. Geçen yıl Londra sokaklarında Avru- pa'ya yerleştirilen nükleer filizleri protesto eden 400 bin kişinin arasında binlerce üniversite öğrencisi de vardı. Anti-faşist ve anti-nükleer kampanyamızın güçlen- dirilmesi gereğinin de bilin- cindeyiz. Bugün dünyanın pek çok yerinde hala ırkçı ve baskıcı rejimlerle yönetilen ülkelerde yaşayan milyonlar- ca insan var. İngiliz gençleri ve öğrencileri, tüm dünya halkları için demokrasi iste- miyle oluşan kurtuluş hare- ketlerini destekliyorlar. Apartheid karşıtı kampan- ya, Şili'de Pinochet diktası- na karşı verilen mücadele ve Nikaragua'daki Sandinist ha-

reket yürekleri'mize yakını- dır. İngiliz öğrencileri olarak ırkçı Güney Afrika Cumhu- riyeti ile ilişkilerimiz'in kesil- mesi için yoğun bir kampan- ya yürütüyoruz. Binlerce öğ- rencinin Botha'nın İngiltere' ye yaptığı ziyareti protesto ettiği de unutulmamalı.

ABD Ulusal Öğrenci Derneği (USSA)

Bugün Birleşik Amerika' da, günümüzün ulusal ve uluslararası düzeydeki so- runlarına giderek artan bir ilgi ve bilinç ile yak-laşılmaktadır. Güney Afrika' daki ırkçı rejime son veril- mesini amaçlayan ulusal bir öğrenci hareketinin içinde- yiz şimdi. Ülkenin her yanın- daki öğrenciler "apartheid" rejimini "günümüz faşizmi" olarak nitelendiriyorlar. Amerika'daki Aryan Kardeş- ler ve Ku Klux Klan türü neo-faşist örgütlenmeler karşısında, üniversite öğre- ncileri demokrasiye olan bağ- lılıklarını güçlendiriyorlar. Pek çok öğrenci grubu Latin Amerika'nın baskıcı yöre- timlerinden kaçarak ülkeleri- ni terkedenler için kalacak yer sağlanması uğraşı ver-iyorlar. Öğrenciler kitlesel boykot eylemleri, yürüyüşler, protesto gösterileri ve eği- tim forumlarını ülkenin dört yanında düzenliyorlar. Bu- gün, diğer protestocularla birlikte binlerce öğrenci de, 1960'lı yıllardaki barış ve temel haklar hareketinden bu yana gerçekleştirilen en büyük "sivil itaatsizlik" kampanyasına katıldıkları için tutuklandılar. Bugün in- san hakları için, toplumsal, siyasal ve akademik özgürlük- ler için, demokratik ilkelere dayanan yönetimler için mücadele etmeliyiz. Hitler faşizmine karşı kazanılan zafer, elitist lafazanlıkla, ka- tılsızlığın reddi anlamını taşımaktadır. Kendi öz or- gutlerimiz içinde, kendi kam- piyümüz içinde alt-düzeyle temsil edilen tüm grupların katılımını artırmak için çaba göstermeliyiz. Ancak o zaman gerçekten etkin ve etkili olabiliriz. Ulusal kar- alma mekanizmasının toplu- mun tüm birimlerine, örgüt- lerini kapsayacak şekilde yaygınlaşması çabamızda tüm dünya öğrencileriyle dayanışma içindeyiz. Tüm dünya öğrencilerini Güney Afrika'da ve dünyanın diğer bölgelerinde varolduğu biç- imiyle günümüz faşizmine son vermek için birlikte ha- reket etmeye çağırıyoruz. İkinci Dünya Savaşı'nın ve Hitler faşizminin sona erme- sinin yıldönümü, bizi bek- leyen mücadelede bir başlan- gıç noktası oluştursun.

İbsen ve klasik yapıtlara çağdaş yaklaşım

Çevirmen, kuşkusuz, çevirdiği yapıtın yazarı değildir; ama o yapıtı kendi diline kazandırırken, hem yazara hem de okuyucuya karşı büyük bir sorumluluk üstlenir. Bu sorumluluğu yerine getirebilmesi için, her iki dili çok iyi bilmesinin yanı sıra, yazın alanında da deneyimli olması gerekir. Ticari kaygılardan yola çıkılarak yapılan çalışmalar bir ya a, öncelikle şiir dalında olmak üzere, usta çevirmenlerin çevirileri de olumlu-olumsuz eleştirilere hedef olur. Hele bu yapıt, dünyaca ünlü bir yazarın, dünyaklasikleri listesine girmiş bir yapıtıysa, yazınla uğraşan aydınların daha da bir duyarlılık göstermesi doğaldır. Ve bu konuda ki yapıtı eleştirilerin yazınımıza ileri atılımlar kazandıracığı yadsınmaz bir gerçektir.

Ankara Sanat Tiyatrosu'nda gösterime sunulan, İbsen'in "Bir Halk Düşmanı" oyununun çevirmeni Yılmaz Onay konuya farklı bir açıdan yaklaşmış. Büyük ustanın yapıtları arasında ayrıcalıklı bir yeri olan bu oyunun, dünya tiyatro sahnelerindeki uygulamalarından esinlenerek bazı ekleme ve budamalar yapmış. Onay bunun gerekçesini oyunun girişinde şöyle açıklıyor:

"İbsen'in bu oyunu, bir yandan 'eleştirel gerçekçilik'in temel taşlarından biri olarak edebiyat biliminde çok yönlü incelemeler konu olmakta, öbür yandan da dünya tiyatrosu repertuarlarında sürekli yer alarak, hemen her çağdaş uygulamada belli değişikliklerle sahnelenmektedir. Bu bakımdan, oyunun çevirisi de, dünyadaki uygulamalar ve bizdeki çeşitli uygulamaları kolları gözetilerek, çok dar anlamda bir 'dramaturji' çalışması ile birlikte sunulmuştur. Ancak, metinde değişiklikler veya çıkarma yapılan yerlerde elbette ki metnin orijinali de ayrıca verilmiştir."

Sayın Melih Cevdet Anday, Cumhuriyet gazetesinde çıkan bir yazısında bu uygulamayı şöyle eleştiriyor:

"... eleştirel gerçekçilik bu temizleme işini bütün eski yapıtlara uygulayacak olursa, bir artık onları ortaya çıkırları biçimleriyle bir daha göstermeyeceği demektir. Dahası, böyle bir davranış, edebiyat tarihindeki gelişmeleri de ortadan kaldırır, bütün eski yapıtları standart duruma getirir."

Bu iki alıntı karşılaştırıldığında, Sayın Anday'ın eleştirisinin, (eleştirel gerçekçilik konusundaki yanlışlığı bir yana) kendi içinde bir çelişki taşıdığı görülür. Çünkü Onay, yapıtta budadığı yerleri yapıtın bütünlüğünü bozmayacak biçimde, hiçbir değişikliğe uğratmaksızın, çevirinin sonunda veriyor. Olaysıyla okur, dilediğinde yapıtı orijinal haliyle de okuyabilme şansına sahip.

"Böylesi bir uygulamadan yazınımız ne kazanır-ne yitirir?" Sayın Anday'ın kuşkuyla baktığı asıl sorun bu sanırm.

Tiyatrodan yalınca, "tiyatro oyunu" olarak yazılmış yapıtlar sergilenir anlayışının asılmasına, roman, öykü ve şiirin de oyunlaştırılmasına karşın; tiyatro yapıtlarının çeviriler dahil yazının öteki türleri yanında bir ayrıcalığı vardır. Bir oyun öncelikle, oynanması için yazılır. Her sahneye konuşa yeniden elden geçirilir; ve çoğu kez de ekleme-budamalar yapılır. Yazar, yönetmeni, oyuncusu, dramaturguyla çok yönlü emek isteyen ve çeşitli sanatları içinde barındıran tiyatronun başanya ulaşması için, bir yer-

de zorunludur bu.

Dünyadaki tiyatroların repertuarlarında hiç eksik olmayan klasik oyunlar, her defasında küçük de olsa değişik biçimleriyle sunular sayırcıye. Böylece yapıtlar, yeni yorumlarla çağdaşlaşırken, öte yanda tiyatro da kendini yenileme şansına erişir. Bu bir yerde, klasik yazarlar ünümüz seyircisi arasında köprünün kurulabilmesi için zorunlu ve olumlu bir çalışmadır. Yoksa, Antik Yunan'da tanrıların belirlendiği yazıya başkaldıran insanın umutsuz çırpışlarıyla; onlara art çeviren, tanrıları tanıma aç gözlü Zeu; günümüz insanına, masalımsı bir atmosferde tarih bilgisi vermekten öteye gitmezdi. Yalnızca Antik Yunan yazarları için değil, Racine, Corneille, Shakespeare, Moliere, İbsen vb. için de geçerlidir bu.

Yabancı oyunlar sahnelenirken, kay ak azlığından dolayı, eldeki veriler çoğu kez yetersiz kalır. Bu yüzden, çevirmen yapıtı dilimize kazandırırken, dünyadaki uygulamalarına da değinmesi yararlı olur. Böylesi bir yaklaşım, ne yapıtın özgünlüğü ü bozar, ne de yazara saygısızlıktır. Tersine, olumlu ve yapıtı bir çabadır. Çünkü, metnin bütünü verildiği için, yönetmen ya da okur-oyunu dilediği de yorumlayabilir. Ama katılır ya da katılmaz- en azından başka ülkelerdeki değerlendirmelerden haberdar olur. Hele İbsen gibi, yapıtları hakkındaki olumlu-olumsuz, bir yığın eleştirilerin yapıldığı büyük bir usta söz konusu olursa, bu tür çalışmaların gerekliliği yadınamaz.

Kuşkusuz, büyük bir yazar İbsen. Norveç'in, hatta İskandinav ülkelerinin yetiştirdiği en büyük yazar da denilebilir o a. Gerçekçiliğin doruk noktasına doğru trmandığı 19. yüzyılın ikinci yarısında ünüler vermeye başladığında; toplumdaki çelişkilere ilişkin duyarlılığı ve keskin gözlemciliğiyle, çağdaşlarındın çok ilerideydi. Ancak, birçok soru u işlemeine karşın, onun dü - ya görüşündeki bulanıklık, kaçınılmaz olarak yapıtlarına da yansır. Kapitalizm, son durağı olan emperyalizme doğru dev adimlarla yol alırken, bu yükselişin kaçınılmaz sonucu olan işsizlik, açlık ve yoksulluğa karşı, Avrupa'da, işçi sınıfı ayaklanmalarının biri bastırılmadın öteki patlak veriyordu. Çağdaş birçok gerçekçi yazarlar gibi İbsen de bundan kaygı duyuyor ve yapıtlarında kapitalizmin kokuşmuşluğunu dile getiriyordu. Her ne kadar, "Benim işim soruları ortaya koymaktır, yanıtlarını bulmak değil" dese bile; geleceği sezinleyemeyip bir çıkış yolu bulamaması onu, ya simgelere sığınmaya zorluyor, ya da reformist, ütöpiist devrimci, anarşist vb. bir-biriyle çelişen düşüncelere doğru itiyordu. Örneğin "Brand" da bu çelişki öylesine belirgin dir ki; "Bütün gücünüzle saldırın!" diye, adeta ayaklanma çağrısı yapan Brand'ın bu eylemi, G. V. Plehanov'un deyimiyle, "Değinnenlere saldırın on Kışot eylemi gibi" boşlukta kalır.

Bir Halk Düşmanı ise, zengin konusu, nesnel gözlemi ve tutarlı yaklaşımından dolayı, eleştirel gerçekçiliğin örnek yapıtlarından biridir. İbsen bu oyununda, kaypak küçük burjuvalara ve egemen sınıfların kokuşmuş düze ine karşı, bilim-

sel gerçekler ve toplumu adına "gerçek bir bilim adamı"nın yiğit başkaldırısını sergiler.

Doktor Tomas Stockmann, Kuzey Norveç'in geri kalmış bölgelerinde yıllarca hekimlik yaptıktan sonra, belediye ve kapica yönetim kurulu başkanı olan ağabeyinin aracılığıyla, güneydeki şirin bir kasabanın kapica doktorluğuna atanır. Ailesi ve dostlarıyla mutlu bir yaşama başlar. Ama kapıcaya gelenlerin yakalandığı hastalık onu kuşkuya iter. Kimseye sezdirmeden kapıcının suyunu tahlil ettirir, suyun sağlığa zararlı olduğunu öğrenir. Başka bir kaynak bulunup, boruların değiştirilmesi için yetkilileri uyandır. Çok masraflı olacağı gerekçeyle, başta ağabeyi olmak üzere kentin ileri gelenleri ona karşı çıkarlar. Ama tüm tehditlere rağmen, Doktor Stockmann'ı kararından döndüremezler. Ekonomik baskılar sonucu küçükburjuvaları dayadıklarına alıp, onu sonunda "halk düşmanı" ile ederler. Bununla da yetinmeyip, doktoru, kızını ve onu destekleyen yakın dostu kapkanı işten atarlar. Serbest doktorluk yapmasını engellemek için yoğun bir kampanya başlatırlar. Evlerini taşılayıp, kenti terketmeye zorlarlar.

Ama bütün bu baskılar doktoru yıldırmaz, tersine daha da keskinleştirir. Kaygısında başanya ulaşabilmek için, yoksul halk kitleleriyle bütünleşmesinin gerektiği bilincine varır.

Ama İbsen, hemen ardından doktora: "Bu dünyada en kuvvetli insan, tek başına kalan insandır" sözünü söyler. Bu, yazının kendi soyut görüşlerinin, dile getirdiği gerçekle naml çeliştiğine ilişkin somut bir örnektir. Bu örnekler daha da çoğaltılabilir.

"Be im işim soruları ortaya koymaktır, yanıtlarını bulmak değil" tımcasına sığınarak, bu tür yaklaşımları kuşkuyla karşılayanlara yine İbsen'den bir alıntıyla yanıt verilebilir. 14 Haziran 1985 de Trondhjem'in sendikalı işçilerine şöyle der:

"Şimdi Avrupa'da toplumsal dışkilerde oluşma hazırlanan değişme özellikle işçinin ve kadının gelecekteki durumunu hedef alıyor. Bu değişmeyi umutla bekliyorum, onu gerçekleşmesi uğrunda bayatın boyunca var gücümle çalışmak istiyorum ve çalışacağım."

Bir Halk Düşmanı'nın, yukarıda değindığımız çelişkileri giderdiğinde, oyuna daha çağdaş bir yapı kazandırarak olası. Nitekim AST, oyunu sahnelerken bunu gözardı etmemiş. Tizit bir çalışmayla, birçok ekleme ve budamalar yapmış. Yapıtın ağırlık noktasını oluşturan, aydın-halk bütünleşmesinin gerekliliğini vurgulamak için gorsel sahneler de eklenmiş. Sonuçta başarılı bir oyun çıkmış ortaya.

Nice zamandır ağızla sakız olan, "halkın düşmanlarıyla-balkın dostları'nın ayırdedilebilmesi için, bulanık kafalara çöreklenmiş sis perdesinin kalkmasında, bu yapıtın da önemli işlevler üstleneceği bir gerçektir.

1. F.G.LORCA, Marana's Pineda, H. İBSEN, Bir halk Düşmanı, Hacan Yay.
2. 4 Ekim 1985 Tarihli Cumhuriyet Gazetesi
3. G.PLEHANOV, J. FREVILLE, Sosyalist Gözle Sanat ve Toplum May. Yayı: 149

ABD'den mektup var...

ABD'nin Libya'daki sivil yerleşim bölgelerini bombalamasından birkaç gün sonra, Minneapolis'te yaşayan abonem Carol Whitedan bir mektup aldık. Amerikan halkının duygularını dile getirdiğine inandığımız için bir bölümünü yayımlıyoruz.

olduğumuzu gösteriyor, ama inanmayın) Bu yoklamaları kim nasıl yapıyor merak ediyorum. Her kimse, Minneapolis'e uğramamış olmalı. Biz burada büyük protesto gösterileri düzenledik. Bir yandan Kontra yardımına karşı, bir yandan Libya saldırısına karşı oy kullandık...

Umarım bu mektup elinize geçer. Tüm dünyanın bu ülkenin yurttaşlarının sesini duymasını istiyorum çünkü. Sevgiyle."

17 Nisan 1986
CAROL WHITE
1922 Penn Avenue
South Minneapolis,
MN 55405
ABD

"Y..)

Aptal, aptal, aptal...

Ona telefon etmek istedim, Kongre üyeye ini, Kongre sözcüsü Tip O'Neill'i aramak istedim. Aramak ve "İmparatorluk" demek, "sizi güdi imparatorluk, Libya'ya uyarımayın sakın!"

(...)

Tüm müttefiklerimizi bize karşı çevirmeyi başardı, halkımızı korku içinde bıraktı. Artık yolculuk bile edemeyeceğiz. Bizi izole etmeyi nasıl da iyi becerdi. Avrupa'da dostlarımızdan ayırdı bizi. Eğer planları gerçekleşirse, Kongre ve Senato'nun tüm engellemelerine karşın Nikaragua'daki kontrolara yardımı da sürdürecektir.

Böylelikle de bu "küçük adamın" Avrupa'dan, Asya'dan Orta Amerika'dan tümüyle koparılmış olacak. Ne yapacağız, kim bizim iyi yönlere bizi diğer halklara anlatacak? Sizin bilmenizi istiyorum, tüm dünyanın bilmesini istiyorum ki, biz Amerikalılar hiçbir şekilde onun eylemini desteklemiyoruz. (Yabancı başında Amerikan halkının onu desteklediğini yazıyorlar, kamuoyu yoklamaları bizim onun arkasında

Libya'ya Saldırı ve Üsler Sorunu

Mustafa Çetin

terör olaylarının ardında Libya'nın olduğuna dair güçlü kanıtlara sahip olduğunu açıklamış, ancak bu kanıtları dünya kamuoyuna sunmamıştı. Saldırıdan birkaç gün önce Kadafi Libya'da yabancı gazetecilere bu konuda "kamuoyunun önüne bu kanıtları siminler, konuşalım" demişti. ABD'nin bu iddiasının gerçekçi olmadığı kanımlandı. Kaldı ki İsrail'in son Lübnan saldırısının gerekçesi olarak sunduğu İngiltere'deki diplomatının öldürülmesi olayının arkasında İsrail Haber Alma Örgütü MOSSAD'ın kurduğu paravan bir "Arap" terör örgütü olduğu ortaya çıkmıştı. Amerikalı'nın "teröristlerle savaş" sloganının mantığını sokaktaki insan bile kabul edemiyor: Diskotek saldırısından ölen Türk Nermin Haney'in ailesi ABD'nin Libya'ya saldırısını konusunda hiç te toplumsal, ekonomik politik derin düşümelere dayanmayan yalın ve insancıl bir yaklaşım gösterdiler. Haney ailesi TV'de "böylece bir Türk kızının da intikamını almış oluyoruz" diyen Reagan'ı kınayarak, "Diskotek bombalanı cezalandırılmalı, Libya halkı

değil", "Eylat acısından bizim yüreği iz yandı, amakimblir Trablusve Bingazi'de kaç tane Nermin Haney öldü" dediler. (Yeni Asır 17 Nisan)

ABD silahsızlanma konusunda benzersiz kamuoyunun ve Sovyetlerin artan etkinliği ve gelişmesi karşısında köşeye sıkışmıştı. Cenevre görüşmelerinde nükleer silahların yok edilmesi (sıfır çözümü) ya da azaltılmasın yolundaki Sovyet önerileri dünya kamuoyunda büyük ölçüde destek bulmuştu. ABD'nin müttefik ülkelerde bile ABD görüşüne çekilmez hatta eleştirel yaklaşımlar geliyordu. ABD silahsızlanma görüşmelerini çıkmaza sürükleyerek, bir anlamıyla "bu tehlikeden ayrılmıştı." Bu kez Bağlantısızlar desteğinde SSCB'nin ikinci bir zirve görüşimi boy verdi. Tam da SSCB Dışişleri Bakanı ABD'ne gideceği sırada gerçekleşen saldırı, ziyaretin iptaliyle dolayısıyla görüşmelerin yeniden çıkmaza sürüklenmesi ile sonuçlandı. Olayın bu yönüne de değinmek gerekiyor.

Bir başka bağlamda ABD'nin prestijli sözkonusuydu. İran, Afganistan

Saldırıdan sonra ABD'nin bu bağlamda kazandığını söylemek güç. İngiltere, Kanada, İsrail'den başka destek bulamayan ABD, üstelik AET ülkeleri ile ve NATO içinde de tepkilerle karşılaştı. 14 Nisan'da toplanan 12 AET dışişleri bakanı Libya'ya terör eylemlerine kol-kanat germekle suçladılar, ancak "Akdeniz'de gerilimi artıracak herhangi bir askeri tırmanmaya karşı olduklarını vurguladılar" daha sonra bu kararın üstünden bir gün bile geçmeden ABD Libya'ya saldırı. Böylece ABD'nin AET'nin görüşlerini nistan, Nika:agua gibi ülkelerin yitirmesi ABD'nin jandarmalık konumunu sarsıyordu. ABD bu gidile sessiz kalamayacağını, "müdahale etme hakkı ve gücü" olduğunu göstermek zorundaydı. Okyanuslarda engin uluslararası sular dururken, ille de devletler hukukunda tartışılmalı bir yer olan Sirt Körfezi'nde tatbikat yapmakta uzar etmenin anlamı neydi?

nedenli dikkate aldığı ortaya çıktı. Saldırı ayrıca, SSCB ile ABD "arabunda kalan" Avrupa'ya da SSCB'

Cenevre görüşmelerinin üstünden daha 5 ay geçti. Ve dünya barışı, zaten sürde bep olumsuz tavırlarıyla dikkati çekten ABD'nin Libya'ya saldırmasıyla tehlikeye düştü. Libya'da yüklenen savaş tehdidi, 1962 Küba bunalımından bu yana dünya barışını torpilleyen en önemli sorunlardan biri oldu.

Dünyanın jandarması konumundaki ABD'nin en büyük "iş arkadaşları" Güney Afrika ve İsrail ile sürekli turandığı savaş ve gerilimlik politikası dışlanırsa, acaba ABD başmusa bir ülkeye saldırma la kalmayıp çok daha ciddi bir maceraya mı soyunuyordu?

Sokaktaki insan içgüdüsel olarak tedirginlik ve kaygı duyarak olayı değerlendirmeye çalıştı. Çok doğal olarak; NATO'nun işlevsel varlık nedenini, Cenevre görüşmelerinde savunulan görüşlerin dayandığı farklı temelleri, emperyalizmin yaşadığı bunalımı ve bu bunalımı aşmak için dayattığı ekonomik-politik doktrinleri, ABD ekonomisinde savaş (savunma) giderlerinin payını, silah trolsterinin ağırlıklı gücünü, çoğu NATO statüsündeki ülkelerden sık bağımsız ülkelere saldırı ve tehdit biçiminde müdahalelerin gerçekleştiğini ve bilmeden (bilmeolanağı bulunmayan) kitleler, için yalnızca "dünya savaş çıkarmı?" yaniyla ilgileniyorlardı.

Oysa Libya'ya saldırıya kadar varan ve ondan sonraki gelişmeler, silahsızlanma görüşmeleri, gelişen barış hareketi, emperyalizmin yaşadığı ağır bunalım, saldırıya birlikte büyüyen ABD-AET arasındaki ve NATO içindeki çelişkiler ve yine Türkiye'deki ABD ülerinin gündeme gelmesi tek tek ve bir bütün olarak irdelenmesi gereken önemli gelişmeler.

Emperyalist sistem ağır bir bunalım yaşıyor. Eski sömürgelemleri yitiren, gittikçe büyüyen sosyalist sistem ile bağınma, bağımsız ülkelerin gittikçe sistemden uzaklaşmaları sonucu ekonomik, politik mevzilerini yitiren emperyalizmin çelişkisini giderek derinleştiriyor. Savaş ve gerilimlik politikası bunalımı aşmak için en uygun araç. Savaş ve ülkeler arasında gerginlik hem emperyalist ekonomileri yöneten büyük silah trolsterini ayakta tutacak ve pazar sağlayacak, hem de bağımlı ülke ekonomilerini ve politikalarını denetleme, yönlendirme olanağı sağlayacak bir araçtır. Oysa ki birtakım "yararlan" ülkeler "Sovyet tehdidi" vb'den "korkmayarak" kendi ekonomilerini kendileri yönetme ve ulusal politikalarını belirleme hakları olduğunu "iddia ederek" sistemden "kopuyorlardı". Sistem içindeki diğer "istila" ülkelere örnek olabilecek bu ülkelere "gerek ders verilmeliydi." Nitekim Küba, Nikaragua, Grenada, Yeni Kaledonya, Vietnam, Kampuçya, İran, Afganistan, Angola gibi ülkelerin yönetimleri diktatör, kukla, komünist, terörist vb nitelendirilerek "bir dünya" önünde teşhir edildi ve bu ülkelere karşı yeni "haçlı seferleri" senaryoları planlandı.

Dikkat edilirse yuzde 90'ını kapitalist tekellerin elinde tuttuğu iletişim ağıyla, yıllardır belli ülkelerin bu nitelendirmelerle dünya kamuoyuna "tanıtılmaya" çalışıldığı görülecektir. ABD'nin son saldırısından önce bu iletişim ağıyla "terörist Libya" imajını çizmeye çalışması, böylece saldırının psikolojik temelini hazırlanması anlamındır. ABD Berlin'de bir diskoteğin bombalanması gibi

den korkulacak bir şey olmadığını gösteren bir gösteri oldu.

Yanında NATO içinde de "çatı-lak sesler" çıktı. Hollanda, Danimarka, Norveç, Belçika, Fransa, İspanya, Yunanistan olayı kınaya-rak ya da üzülme duyduklarını be-lirterek destek vermediklerini göster-diler. İngiltere'nin üssünü kullanarak bu ülkelerle ters düşmesi de çelişkiler doğurdu. Öte yandan Bağlantısızlar'dan ve Sovyetler'den sert tepkiler geldi. Dünyanın pek çok ülkesinde yüz binlerce insanın katıldığı protesto gösterileri düzen-lendi.

Türkiye'nin konumuna gelince: Türkiye saldırıyı, görüntüyü kur-tarmaya yönelik bir devecle geçiş-tirdi. Ancak özellikle arap ülke-lelerinden daha net bir tepki beklendi-gini gösteren "sitemler" geldi. Oysa ABD ile olan ekonomik ve politik sıkı ilişkilerimizin niteliği gözönüne alınırsa, Türkiye'nin böyle bir tepki göstermesi beklenemezdi. Uluslar-arası ilişkilerde hemen hep ABD ile koştur bir çizgi izleyen Türkiye'nin, bu ilişkilerin çok daha "akı" olduğu günümüzde ABD'nin karşıs-na çıkamayacağı bir gerçek. Cezayir'in bağımsızlığını Birleşmiş Mil-lletler'de tanımayan, 1958'de ABD'nin Beyrut çıkartmasında öncelik önemin kullanılması için ve-za Türkiye, müslüman ve arap ülkeleri karşısında "istikrarlı bir dost" ola-rak görülenin açmazını yaşadı.

Öte yandan NATO manevraların-dan kalkan uçakların ya da NATO ülkelerindeki üslerin ve silahların vb bu tür saldırılarda kullanılması, bir kez daha NATO ve üsler sorununu gündeme getiriyor. Bu, özellikle "Kuzey Atlantik Paketi"na üye olup da Atlantik'in uzağında SSCB ile komşu bir ülke olan Türkiye için önemli. NATO'nun bir savunma paketi olup olmadığını özellikle Türki-yeye açıklağa kavuşturmak zorunda. Bağımsız ülkelere karşı tehdit ve açık saldırılarda NATO üslerinin, silahlarının, tatbikatlarının giderek daha sık "kullanılır olması" Türki-yenin bağımsızlığı için de, Bağlan-tısız ülkelerle ittifak için de NATO olgusunun, Türkiye'nin üyeliğinin titiz bir şekilde değerlendirilmesini zorunlu kılıyor. Bunu yetkililer yapmasa bile kamuoyunda bu değ-erlendirme yoğun ve geniş bir şekilde yapılmalıdır.

Yine Türkiye'deki ABD üslerinin Türkiye ve komşu ülkeler için "varlık nedeni" de somutlanmak duru-munda. Dikkat edilirse Lübnan'da durumun her gerginleştiği anda ya da Lübnan'a ABD "üçüncü", müda-hale olasılığının arttığı her anda İncirlik üssünün gündeme geldiği görü-lür. Libya da bunu gündeme geti-rerek, İncirlik üssünün kullanılma-sına izin verilmemesini ima eden bir yaklaşımda bulunmak gereğini duy-du. Ülkemizde ABD (ve NATO) üslerinin ve silahlarının bu denli gündeme getirilmesi bile bu konuda ciddi olarak düşüncemizin gerekliliğ-i-ni açıklıyor.

Son olarak denilebilir ki, Libya olayından Türkiye için çıkartılması gereken bir ders var: Artık NATO'ya üyeliğimizin ve Türkiye'deki üs-lerin ülkemizin ulusal çıkarları ve "uluslararası barışın" çıkardarı açısın-dan değerlendirilmesi gerekiyor. Bazı çevreler bu tartışma ortamını yersiz, zararlı bulular, kapatmaya çalışsa-lar da gen üs kitleleri içinde bu tar-tışma yapılmalıdır. Çünkü her şey-den önce bu tür sorunlar temelde kitleleri ilgilendiriyor.

Abu Firaz 'Reagan, bir Rambo gibi dünya jandarmalığına soyundu'

□ *Dünyanın bütün noktalarında, Angola'da, Nikaragua'da, Küba'da yürütülen ABD terörizmine karşı, bu ülkenin terörizmi cezalandırma gerekçesiyle Libya'ya saldırması konusunda ne düşünüyorsunuz?*

■ Tarih bize gösterir ki, şimdiye kadar ortaya çıkartılan bütün terör hareketleri İsrail ve ABD tarafından organize edilmiştir. 1946'da, İsrail'de, üç terör örgütü bizzat ABD tarafından kurulmuştur. Bunlar Menahem Begin başkanlığında Argon, İzak Şamir başkanlığında Svayli Umin ve Stern terör örgütleridir. Bunlara her türlü destek ABD ve İngiltere tarafından sağlanmıştır. İyi bilinen Teyr Yasin suikasti bunlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu olay sırasında 254 çocuk ve kadın ölmüştür. Ayrıca BM temsilcisi Kont Bernetod da ölenler arasında idi. ABD bu olayı bugün bile inkar etmemektedir. Çünkü bu terör örgütlerini destekliyorlardı. ABD tarihi terörle doludur. 1958'de İncirlik'ten Lübnan'a 8000 ABD askeri ve 1961'de yine Beyrut'a amaçları doğrultusunda birçok terörist gön-derdiler. 1967'de Mısır'a karşı casus-luk yapmak için Liberti gemisi Sü-veyş kanalına gönderilmiştir. Yine 1961'de Gonga'da Çambe adında bir liderin komutasında Labomba'yı öldürtmek ve yönetimi ele geçi-rmek istedikler. Bunlar yalnızca bir-kaç örnektir. Bugünlerde ABD Kü-ba'ya, Angola'ya, Nikaragua'ya ve Mozambik'e karşı teröristleri destek-lemekte ve eğitmektedir. Son Libya olaylarında, binlerce kilometre uzak-lıkta bulunan bu illkeye saldırarak (sözde terörizmi önlemek amacıyla) devlet terörü uyguladılar. Mısır'ın sivil bir uçağını kaçırın ABD, yine Suriye'nin bir uçağını kaçırın İs-rail'e de yardımçı oldu. Bunlar ve-rilebilecek belli başlı örneklerdir. Eğer hepsini sıralarsam günlerce sü-rer. Özellikle şu noktayı belirtmek ve altını çizmek isterim: Reagan,

dünya barışını tehdit konusunda Hitler'den daha tehlikelidir. Rambo rolünü üstlenen Reagan'ın sözü-m ona terörü önleme çabasına hakkı yoktur. Uluslararası kurallar varken orman kanunları ile bu iş önle-ne-mez. Orman kanununda büyük olan küçük olanı yer, Reagan da bunu yapmaya çalışmaktadır.

□ *ABD'nin hem terör uygulayıp, hem de teröristleri destekleme ne-denidir?*

■ Yanıt çok basit. Kendileri bir Rambo gibi dünya jandarmalığına soyunmuşlardır. Onlara göre hiç kimse'nin hayır deme cesareti olma-malı, olsa da zorla susturulmalıdır.

□ *ABD'nin hareketi yalnızca Libya'ya mı yöneliktir?*

■ Kesinlikle "Hayır". Bu hareket bu bölgedeki diğer ülkelere de göz-dağı vermek amacıyla yapılmıştır.

□ *ABD Libya'nın terörist örgütleri desteklediğini öne sürüyor. Örneğin Batı Berlin'de bir diskoteke patlayan bomba olayı ile ilgili ola-rak ellerinde Libya aleyhinde delil olduğunu ileri sürdüler. Ancak saldırı bu deliller açıklanmadan gerçekleş-ti. Ne dersiniz?*

■ Bir insanı suçlamak kolay. An-cak önemli olan bunu ispatlamaktır. Elleriinde delil olsa bile böyle mi yapılmalıydı? O zaman uluslararası kuralları anlamı nedir? Ayrıca elle-rinde delil olduğunu inanmıyorum. Los Angeles'da vurulan konsolosu-nuza karşılık vermek için "Askeri Müdahale" yapmayı düşündüğümüz mi, Ermenilere karşı?

□ *ABD'nin bu tutumu Akdeniz'de ve Orta Doğu'da ne gibi bunalımlara yol açacaktır?*

■ ABD'nin bu tutumu dünya barış-ını tehdit edici niteliktedir. Bu da-ha fazla teröre ve buna karşılık yine teröre neden olacaktır. Kediye köşe-ye kıstırdığınız zaman size saldırı-

caktır ki dünyada herkes kendini savunma hakkına sahiptir. Bu olay-da zarar gören yalnızca Libya değil-dir. "Bağıntısızlar Grubu" Libya'ya birer temsilci (toplam 102) gönde-rerek Libya'yı desteklediklerini be-lirttiler.

□ *Akdeniz'de güçler dengesi yok olmuştur. 6. Filo her ülkeyi tehdit eder niteliktedir. Ne yapılmalı?*

■ 21. Yüzyıla girerken sözkonusu olan, güçlü olmak değildir. İsrail güçlü diye biz susacak mıyız? Viet-nam çok zayıftı, ABD fevkalade güçlüydü. Fakat Saygon'da ABD bü-yükelçisi, elçiliğin damından heli-kopterle kaçmak zorunda kaldı. Böylece gücün tek faktör olamaya-cağını görüyoruz. Bunun örnekleri çoktur.

□ *FKÖ adına Salah Hafez, Arapları, birlikte ABD'yi ekonomik ve siyasi olarak boykota çağırıyor. Fakat bir-lilik, geçmişte ve bugün sağlanabil-miş değil. Ne diyorsunuz?*

■ İnsanlar birşeydir, rejim bir baş-ka şey. Ne yazık ki Araplar birlik içinde değiller. Ancak bu böyle sür-meyecektir. Rejimlerin yapısı, bugün birlik için uygun değildir. Re-jimler değişirse, birlik sağlanacaktır. Bakın Filipinler'e on yıl sustular. Sudan için de aynı şey geçerli. İlfak-ların haklarına sahip çıkmayan rejim-ler bir süre yaşar, sonsuza kadar sür-mez. Araplar bu gerçek temelin-de birgün uyanacak ve birleşme sağ-lanacaktır.

□ *Bu durumda gençlere bir mesaj-nız var mı?*

■ Gençlere özel bir bakış açım var. FKÖ'de en büyük organizasyon, ög-renciler arasında gerçekleşmiştir. Yaser Arafat bir öğrenci lideriydi. Benim hayatımın da başlangıcı, ög-renei olarak olaylara girmektir. Ög-renciler, bir halkın geleceğinin ga-rantisidir. Özellikle Türk öğrencile-rin, Filistin Davasına gösterdikleri duyarlılığı takdire karşıyorum.

Geçtiğimiz ay NATO'nun 37. kuruluş yıldönümüydü. 4 Nisan 1949'da kurulan, açık adıyla, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü, ülkemizde yıldönümü olmasının ötesinde bir güncellik kazandı.

Nisan ayı içinde ABD, Libya'yı bombalayarak doğrudan doğruya Kaddafi'yi öldürmeyi amaçlayan bir girişimde bulundu. Bunun için esasen bir NATO gücü olan 6. Filoyu kullandı. Libya'ya saldırının planlamasını ise, "Avrupa'daki ABD kuvvetlerinin komutanı olduğu" gerekçeyle NATO başkomutanı Rogers'ın yaptığı açıklandı. Akdeniz'de egemen bir devlete yönelik bu saldırı her ne kadar bir ABD eylemi olsa da, dolaylı olarak NATO'nun diğer üyeleri açısından da sorumlulukları, bağlayıcı sonuçları olması gereken boyutlar kazanıyor. Açık ki, Türkiye'yi de.

NATO, geçtiğimiz ay, eski genel sekreteri Joseph Luns'a bir devlet ödülü niteliğinde olan, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumunun koyduğu uluslararası barış ödülünün verilmesi ile de ülkemizde güncellik kazandı. Ödülün verilmesini açıklayan devlet bakanı Mesut Yılmaz'a, "barış ödülünün bir savaş kuruluşu temsilcisine verilmesi çelişki yaratmıyor mu?" diye soran gazeteciye bakan, "NATO bir savaş kuruluşu değil, savunma kuruluşudur" yanıtını veriyor. Bu tartışmada kimin haklı olduğunu belirlemek için, Atatürkçü dış politikanın NATO ile ne ölçüde ilgili olabileceğine ve Atatürk'ün barış çizgisi ile ödül verilen Luns'un politik çizgisinin ne denli uyusabileceğine değinmek gerekir.

Atatürk döneminin dış politikadaki temel yaklaşımı kendine güveni esas alan, bütün büyük devletlerle bağlayıcı askeri ittifaklardan kaçınan ve komşu ülkelerle dostluk ilişkilerini önemle kollayan bir tam bağımsızlık politikasıydı. 1938'de Atatürk'ün politikası tarafsızlıktır. Ölümünden sonra alelacele 1939'da Fransa ve İngiltere ile askeri nitelikli bir ittifak anlaşmasının imzalanmasıyla Atatürk'ün dış politikadan ayrılmış bir adım atılmıştır. Daha sonra NATO'ya girilerek bu politika tümüyle terk edilmiştir. "Atatürk'ün kolektif paktlara karşı olduğunu herkes bilir. Ama Türkiye NATO'ya girmekle bu yoldan ayrılmıştır." Balkan pakti ise "...bir askeri pakt değildi, bir bölge paktiydi ve Avrupa'ya Balkanların bir bölge olduğunu kanıtlamak amacıyla taşıyordu." Bu nedenle de NATO'ya girmeyi ve NATO'nun gerginlik politikalarına sarılmayı Atatürk'ün dış politikadan ciddi bir sapma, daha doğrusu ayrılma olarak değerlendirmek gerektirir. NATO, ABD'nin 2. Dünya Savaşı'ndan sonra sarıldığı "soğuk savaş" politikalarının ürünü olarak kurulan bir askeri-politik örgüttü. Aşağıda da işlenecek yönleri dolayısıyla Atatürk'ün dış politikası ile paralelligi olmayan bir temelde kurulmuş ve varlığını hep bu doğrultuda yürüttü. Bu gerçek ortadayken konulan Atatürk Barış Ödülünün, hem de ilk verilisinde bu örgütün eski genel sekreterine verilmesi ne ile açıklanabilir?

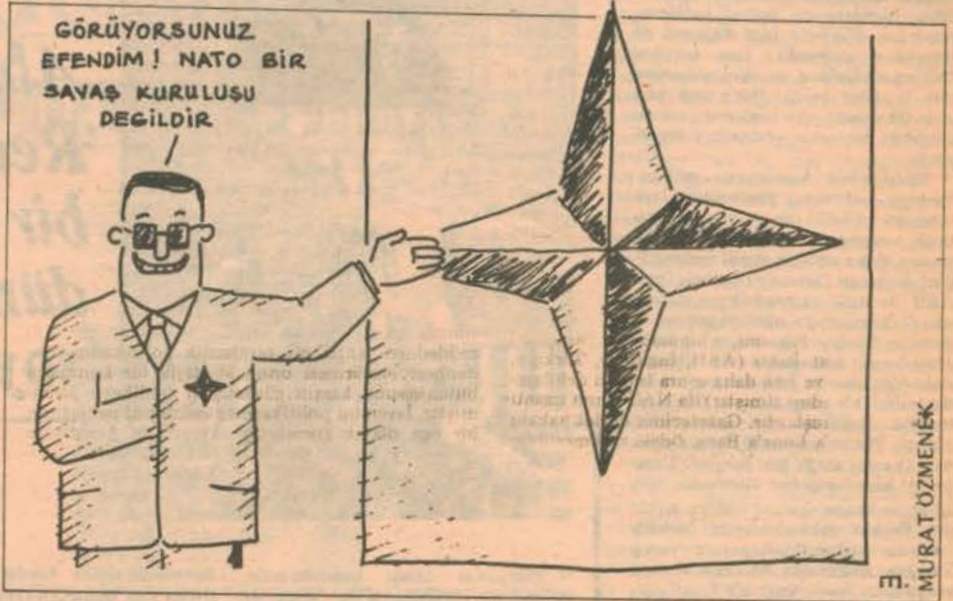
Her baskı yönetimi işbaşına geldiğinde kendisine kitle tabanı yaratmak amacıyla o ülkede geniş kesimlerde kabul görmüş ideolojik eğilimlere, düşünce sistemlerine ihtiyaç duyar ve bunu abartılı biçimde kullanır. Ziya Ül Hak diktatörün bir ilah ülkesi olan Pakistan'da İslamiyet rejiminin temel d'neği yapmak amacıyla kullanması, Albaylar cuntasının Yunanistan'da Hellenizmi abartılı ve şoven bir biçimde işleme ve verilebilecek örnekler arasındadır. Türkiye'de de Atatürkçülük, kendisine en çok bağlılık sözü edilen bir dönemde en çok sömürülen, kendisinin uzaklaştırılan, bir bakıma tersyüz edilerek içeriği boşaltılan bir biçimde kullanıldı. Gençlik yıllarında Nazilerle ilişki kurmakla suçlanan sağcı bir politikacı olan NATO eski Genel Sekreteri Luns'a ödül verilmesine emperyalizme karşı ulusal kurtuluş savaşı vermiş bağımsızlıkçı ve barışçı bir önder olan Atatürk'ten uzaklaşmanın, onun sömürülmesinin son ve uç örneği olarak bakmak gerekir. Atatürk'e bir kez daha yazık oldu.

KOŞAR ADIM NATO'YA...

Türk egemen sınıfları 2. Dünya Savaşı'nın bitiminde, iktidarlarını sağlamaya çalışırken amaçlayan bir politik güdüyle hızla Atatürk'ü dış politikadan uzaklaştırarak Batı ile ittifak ilişkileri içine girdiler. Atatürk döneminde dostluk bağları sürdürülen, kurtuluş savaşımızta yaptığı yardımlarla karşın dostluğu kurduğumuz Sovyetler Birliği'ne karşı düşmanca politika bununla atbaşı gitti.

Cemil Turan

NATO ve TÜRKİYE

Savaş sonrası ABD ve İngiltere'nin başını çektiği Sovyetler Birliği ile gerginlik, bu ülkeyi kuşatma ve soğuk savaş politikalarının peşinden sürüklenildi. Sovyetler'in Türkiye'den toprak istediği yolunda bir "Sovyet tehdidi" icat edildi. Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den toprak istediği yolunda hiçbir belgenin Türk Dışişleri Bakanlığı arşivlerinde bulunmadığı, böyle bir tehdidin savaş sonrası Türkiye'nin Batıya yönelişine ideolojik gerekçe bulmak ve Sovyet dostluğuna son vermek amacıyla taşıyan paravan bir gerekçe olarak ortaya atıldığı çok zaman önce ortaya çıkmış, araştırmacı ve yazarlar tarafından ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu konuya ve kanıtlarına uzun uzun girmeden, eski dışişleri ve müli savunma bakanlarından Hasan Esat Işık'ın, "Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den us ve toprak istediğine inanıyor musunuz?" yolundaki bir soruya, "Hayır, o talihsiz bir dönemdi..." yanıtını a nıtlamak yeterli olacaktır.

Bu koşullarda ABD ile ikili anlaşmalar yapılır, 1949'da kurulan NATO'ya girmek için önce, CHP'nin sonra DP'nin başvuruları olur. ABD'nin gözüne girmek için Kore savaşı 5 bin kişilik bir Türk birliği gönderilir. Amerikalı komutan General Walker Türk birliğine yaptırılan işi şöyle anlatır: "Türk tuğayı yigidiğim emredir. Düşman çok üstün bir güle karşımızda belirdiği ve onun önünden çekilmek zorunda kaldığımız zaman, Türkleri savaşa soktum. Eğer elimiz altında Türk birliği olmasaydı, bugün bütün Amerikan birlikleri yok edilmiş bulunacaktı." Amerikan birliklerini korumak için savaşa sürülen Türk askerleri önemli kayıplar verir. Türk askerinin kanı, ülke topraklarından çok uzaklarda Amerikan politik stratejisi için ve Amerikan askerini koruma uğruna dökülürken DP hükümetinin bütün amacı NATO'ya üyelik için "göze girmek"tir. ABD geneltirmayının Türkiye'nin stratejik yerinin Sovyetler Birliği'ni çevreleyen kuşakta askeri üsler için önem taşıdığı yolundaki eğilimi, önceleri NATO'ya alınmak istenmeyen Türkiye'nin 1951 yılında bu ittifaka alınmasına yol açar. 1954'te Federal Almanya'nın da NATO üyeliğine alınmasından sonra 1956 yılında sosyalist ülkeler de Varşova Paktını kurmak zorunda kalmışlardır.

NATO BİR SAVUNMA ÖRGÜTÜ MÜDÜR?

NATO kendisini Sovyetler Birliği ve müttefiklerinden gelecek bir saldırıya karşı koymayı amaçlayan "ortak bir savunma" örgütü, "hür dünya'yı ve dem kranı ülkelerini koruyan bir pakt olarak tanımlamaktadır. NATO'nun barış içinde birlikte yaşamayı ve uluslararası ilişkilerde politik yumu-

şamayı dışlayan soğuk savaş politikalarının yansıması olarak kurulmuş olması bir yana, onun, demokrasi ilkelerinin korunması ile bir ilgisi bulunmadığı 37 yıllık geçmişinden anlaşılmaktadır. Örneğin daha kuruluşta faşist diktatörlük altında Portekiz'i, askeri ve stratejik nedenlerle zorunlu kalarak değil, faşist rejimi ittifak içinde ayakta tutabilmek amacıyla özellikle örgüte almıştır. 1967'de Yunanistan'da demokrasinin ortadan kaldırıldığı faşist darbe, örgütün egemen-yönlendirici gücü ABD tarafından planlanmış ve NATO'nun bilgisi içinde gerçekleştirilmiştir. 1974'te Kıbrıs'taki faşist darbe girişiminin ardında da yine NATO'nun adayı batmaz bir uçak gemisi haline getirme niyeti yatmaktadır.

Demagoji perdesini araladığımızda, NATO'yu ortaya çıkaran güdüler, aşağıdaki noktalarda toplanmaktadır: 1) Sovyetler Birliği'ni kuşatmak, onu ve Doğu Avrupa'daki halk demokrasilerini kendi anırları içinde büküp ve uygun anda yok etmek; 2) Kapitalist sistemden kopmaları önlemek ve sistemi sürdürmek, ham madde kaynakları, pazar ve yatırım alanlarının azalması sonucunda bu alanları askeri-politik ittifaklarda korumak; 3) Ortamı sürekli gergin tutarak büyüyen ABD savaş sanayinin pazar alanını ayakta tutmak.

2. Dünya Savaşı'ndan 20 milyon yurttaşın ölmüş ve ulusal gelirinin üçte birini yitirmiş olarak çıkan Sovyetler Birliği'nin o yıldırdı Batı Avrupa'ya saldırıya kalkmadığıdır. Öte yandan ABD ise savaştan yıpranmadan çıkmış dev askeri siparişler nedeniyle de sanayi üretimi 2,5 kat büyümüştür. Daha sonra ABD dışişleri bakanlığı yapacak olan John F. Dulles NATO'nun kuruluşundan hemen önce şunları söylemektedir: "Bizim hükümetimizde, ya da başka herhangi bir hükümette Sovyetlerin bugün açık bir saldırı tasarladığına inanar, asker ya da sivil sorumlulu bir kişi tanımıyorum". Dulles 1957'de aynı inancı Avrupa müttefiklerinin de paylaştığını anlatmaktadır. Yıllar sonra değişen birşey yoktur. NATO başkomutanı Rogers geçenlerde "Sovyetler savaş istemiyor" diyerek 2. Dünya Savaşı'nda uğradığı büyük yıkımı bu ülkenin unutmadığını belirtiyordu. Öyleyse "komünizm saldırı" imajı neden yaratılmış, bu imaj üstünde NATO neden kurulmuştur?

ABD, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra savaş yüzünden büyük ölçüde zayıflamış olan Batı Avrupa ülkelerinin, sosyalist sistemi ve ulusal kurtuluş hareketlerinin hedef alan askeri-politik bloklarda birleştirilmesine önyak olarak, kendisinin bu ülkeler üzerindeki hegemonyasını daha sağlamlaştırmayı gözetmiştir. Bir benzetme yapmak

KİYE

gerekirse, NATO, emperyalizmin, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra yeniden biçimlenen ekonomik, politik ve stratejik egemenlik sisteminin başkötmesine ABD'yi oturtan bir savaş çadırıdır. NATO üyesi ülkelerin, kuruluşun sonraki yıllarda Asya, Latin Amerika ve Afrika'da pek çok saldırı savaşını, darbelerin içinde olması, ulusal kurtuluş hareketleri ile demokrasiyi kurtmaya ya da yaşatmaya çalışan ülkelerin karşısına dikilmesi, onun temel niteliğini ortaya koymaktadır. NATO 37 yıllık tarihinde dünyaya savaş ve gerginlik saçmıştır. SSCB'yi ve diğer sosyalist ülkeleri diğer "kuşak" bölgelerden de kuşatmak amacıyla kurulan 1951'de ANZUS (ABD, Avustralya, Yeni Zelanda), 1954'te SEATO (ABD, İngiltere, Fransa, Avustralya, Yeni Zelanda, Tayland, Filipinler ve Pakistan), 1956'te Bağdat Paketi (ABD, İngiltere, Türkiye, Pakistan, İran ve Irak daha sonra Irak'ın çekilmesiyle CENTO adını almıştır) da NATO'nun uzantısı olarak doğmuşlardır. Gazetecinin, devlet bakanı Mesut Yılmaz'a Luns'a Banış Ödülü verilmemesindeki çelişkiyi sorarken NATO'yu bir savaş örgütü olarak nitelmesi boşuna değildir.

TÜRKİYE NİN JEOPOLİTİK ÖNEMİ

Nato üyeliğinin Türkiye için kendisine yönelik saldırılara karşı bir koruyucu ka kan olduğu savunusu da çok kuşkuludur. NATO'nun stratejisi ve örgütleniş, Sovyetler Birliği ile bir nükleer dünya savaşı olasılığına göre ve ABD'nin güvenliğini ve çıkarlarını sağlamak üzere biçimlendirilmiştir. Diğer NATO üyesi ülkelerin savunulması ancak bu çerçevede içinde söz konusudur. Bundan dolayıdır ki, 1977'den sonra kurulan Becevit bükümeti, NATO stratejisinden ayrı bir "ulusal savunma kavramı"nı ortaya atma ihtiyacını duymuştur. NATO'nun Türkiye için en büyük tehlikesi, Türkiye'yi kendi itadesi, batta bilgisi dışında bir dünya savaşına sokabileceğidir. ABD'nin dünyanın başka bir bölgesinde Türkiye'yi hiç ilgilendirmeyen bir sorundan ötürü çıkarabileceği silahlı bir çatışma ve bunun nükleer savaşa dönüşmesi, topraklarında barındırdığı ABD ve NATO üsleri ve dinleme tesislerinden ötürü Türkiye'yi ilk savaş alanlarından biri durumuna düşürecektir. NATO anlaşmasının ilgili maddelerine dayanarak ABD ile, 100 dolayında olan ve bir kısmı TBMM'den dahi gizli tutulan ikili anlaşma ar ise, Türkiye'nin egemenlik haklarına ABD'nin ortak edilmesi anlamını taşıyan hükümlerle doludur.

NATO içinde kalmanın ülkemiz açısından maliyeti ya nız bir nükleer savaşta istediği dışında hedef oluşturulmasından ibaret değildir. NATO üyeliği, kendi ulusal savunmamızın gereklerinin çok üstünde askeri harcamalara ve silah altında asker bulundurma yolu açmaktadır. Böylece yurt kaynaklarının önemli bir bölümü, ha k yığınlarının gereksinimlerine aykırı yönde kullanılmaktadır. Türkiye'nin komşuları ile, topraklarında NATO ve ABD üs ve tesisler bulundurduğu sürece, bu üs ve tesislerin komşu ülkeleri tehdit etmesi nedeniyle, karşılıklı güvene dayalı ilişkiler kurması da mümkün değildir. Bu da, kalıcı ve sürekli bir bölge barışını olanaksız kılmaktadır. Türkiye son yıllarda yanlışlıkla yumağı olan bu politika-ana, Arap ülkelerindeki rejim değişikliklerine müdahale amacıyla kurulan ABD Çevik Kuvveti-ne (Hı l Müdahale Gücü) kukac açarak tehlikeli bir boyut daha katmıştır. Bu kuvvet için Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da yeni modern havaalanları ve silah depolarının inşası sürmektedir.

NATO üyeliği arasında "kraldan çok kralcı" politikasıyla Türkiye ne yazık ki 1960'lerden sonra ku lup güçlenmeye başlayan Bağlantısızlar Hareketi ülkelerinin çoğuna "emperyalizmin ajanı" olarak nitelendirme talihisizliğine uğramıştır. Bu hareketi bötme çabaları ve ulusal kurtuluş savaşlarına karşı tutumu, ülkemizi o günlerden bugüne dünyada ve uluslararası forumlarda yalnızlığa itmış, kendisi emperyalizme karşı ulusal kurtuluş savaşı vermiş olan ülkemizi, Atatürk'ten sonraki hükümetler eliyle, büyük bir saygınlık kaybına uğratmıştır.

Bütün bu çarpıcı gerçekler dilo gelinmediğinden,

egemen mınıflardan NATO'yu ve ABD'yi savunmak için yüksele n ses, bildik bir nakaratla dayanmış tır: "Türkiye jeopolitik-jeostratejik yeri dolayısıyla, SSCB'nin Ortadoğu petrollerine inmesine ilk ve doğal bir engeldir. SSCB'nin Türkiye'yi işgal ederek Ortadoğu'ya inmesini önlemek için NATO üyeliği zorunludur. Tarafsızlık Türkiye'nin komünizm tarafından işgaline davetiyecikarmaktır".

Atatürk'ün dış politikasının bundan farklı olduğuna yukarıda değinilmişti. "Jeopolitik önem" ve o söyleme dayandırılan bağımlılık politikasının politik-ekonomik maliyeti ortadadır. Öte yandan Türkiye'nin jeopolitik konumunun, şimdiki gibi bağımlılık ve uyuduluk üreten bir politika yerine, bağımsız, bağılantısız, ulusal çıkara dayalı ve b ge barışına katkıda bu unan dostluk ilişkileri kurmak için kendisine olanaklar sunduğu gerçeği gözaidi edilmekte, toplumsuuz tek yanlı olarak koşullandırılmaktadır. Nitekim Sovyetler Birliği ile deniz ve karadan komşu olan Finlandiya ile Baltık Denizinden komşu olan İsveç'in izlediği politika Türkiye için örnek alınabilecek niteliktedir. Avrupa'da kapitalizmin kalelerinden olan İsveç'in NATO ittifakına girmeyi reddedererek aktif bir tarafsızlık politikasını ötedenberi sürdürmesi onun stratejik bir konumda bulunmasına karşın güvenliğini tehlikeye atmamıştır. İsveç bu politikanın güvenliğini pekiştiren bir öge olarak görmüştür. Avrupa'da Avusturya ve İsveç'te tarafsızlık politikasını sürdüren ülkelerdendir. Sovyetler'in komşusu olan Finlandiya'nın izlediği tarafsızlık politikasını ise araştırmacı, merhum Doğan Avcıoğlu şöyle yorumlamaktadır: "... Çarlık döneminde Rusya'nın bir eyaleti olan Finlandiya'ya ihtilalden sonra bağımsızlık kazanması, Şiddetli bir anti-komünist politika izler. Topraklarındaki Alman birlikleriyle, bölge vukillerle savaşır ve 1. Dünya Savaşından sonraki dönemde bu tutumunu sürdürür. Oysa Fin arazisi, Leningrad'a 20 30 kilometreden az mesafededir. Leningrad ancak Fin arazisinden savunulabilir. Bu du m, Alman saldırısından beklendiği günlerde iki ülke arasında çatışmaya ve savaşa yol açar. Finliler, birkaç ay süren yiğitçe bir savaş verirler. Almanya Rusya'ya saldırınca, bu savaşın da etkisiyle, topraklarını Alman birliklerine açarlar. Alman orduları, Fin ordusuyla birlikte, Fin arazisinden Rusya'ya saldırır. Fakat savaşın son ra Finlandiya, jeopolitik durumunun gerekli kıldığı bir tarafsızlık politikasına yönelir... savaş sonrası dönemde Finlandiya, Sovyetler Birliği ile bir dostluk, işbirliği ve yardım anlaşması imzalar. Buna göre, Finlandiya tarafsızlık politikasını izlemeyi, askeri saldırı tehlikesi karşısında Sovyetlerle dayanışmayı ve işbirliği yapmayı kabul eder. Anlaşma, Leningrad'ın durumu dolayısıyla farklı olmakla bid'ette esprisi itibarıyla 1925 Türk-Sovyet Anlaşmasını andırmaktadır. Finlandiya, bu anlaşma yüzünden komünist olmadığı, Rus işgaline uğramadığı gibi, 1955 yılında Porskala arazisini Ruslardan geri alır. Barış ve sosyal adalet içinde hızla kalkınan Finlandiya, Atatürk'ün uyguladığı dış politika sayesinde her türlü baskıdan uzak kalan ve dünyada saygı uyandıran özgür bir küçük ülke olur. 1939'dan önceki politikasından çok zarar gören Finlandiya, 1948'den sonraki politikasından yarar sağlar." Finlandiya' ve İsveç'in bugün izlediği politikadan Türkiye'nin çıkaracağı çok dersler vardır. Dış politika, olanakları değerlendirme ve pazarlık sanatıdır. Jeopolitik konum satılığa çıkarılmaz, teshir edilemez, fiili olarak değerlendirilir. Jeopolitik durumunu dünya barışına katkıda bulunmak için İsveç ve Finlandiya gibi değerlendirebileceğ yerde, Türkiye, satılığa çıkarmıştır. Üstelik de çok ucuz bir bedelle.

Bir yandan da emperyalizm, Finlandiya'nın dış politikasını Türkiye gibi ülkeleri etkilememesi için Fin dış politikasını kalamaktadır. "Finlandiyalaşmak" diye bir terim üreten gericiilik, Finlandiyalaşmanın Sovyet güdümüne girmek olduğuna yemayma çalışmaktadır. Buna verilecek yanıt açıktır: "Bir ülke var Avrupa'nın kuzeyinde. Aynı soydan geldiğimizi sık sık anımsatmaktan hoşlandığımız, ama deneyimlerden yararlanmayı pek usumza getirmediklerimiz bir ülke: Finlandiya. Belki de korkularımız vardır başa larından. Onun için Fin dış politikasından esinlenerek iyi gözle bakılmaz Türkiye'de. O çok başarılı, kendini kanıtlanmış model çarpıtır, kalamır. Bol bol yalan üretilen Finlandiyalaşma adı altında, Sovyet denetimini altında bir yarı sömürge ülke olarak

gösterilmek istenir Finlandiya.. Bugün ise, en zor eyi ba armı lar, tarihten ders alarak, dünya için yepyeni bir dış politika modeli oluşturmışlardır. Türkiye'de sevilmeyen ve korkulan işte bu yeni dış politikadır, "Finlandiya modeli'dir." 15

YENİ BİR DİŞ POLİTİKA

Türkiye'nin NATO dışına çıkarak, bağımsız ve bağılantısız bir ülke olması dünyada gelişen silahsızlanma, blokau aşma eğilimlerine de uygun olacaktır. "Sovyet tehdidi" diye öcüler yaratarak, bir gerginlik odağı ve saldırı tahtası olarak ne barışa katkıda bulunmak ne de kendi güvenliğini sağlayabilmek mümkün değildir. Kolektif güvenlik, toplumsal sistem farkı gözetmeksizin yapılacak uluslararası konferans ve anlaşmalarla, nükleer ve konvansiyonel silahları kapsayacak genel bir silahsızlanma ile ancak sağ anabilir. Bunun için Birleşmiş Mil et er Örgütü gibi bir platform vardır ve bu örgütün Anayasası kendisine uyulduğu sürece bu görevini başatabilecek niteliktedir. NATO ise barıştan yana güçlerin bu eğilimlerinden çok uzaklarda seyretmektedir. Silahsızlanmaya yan çizerek, bir yandanda uzayı turmandırıp, silahlanma yarışına huz katmakta, askeri blokları dağıtılması için Varşova Paktından gelen öneriyi sırtını çevirmektedir.

Bugün NATO içinde kabaca iki eğilim olduğundan sözedilebilir. Birisi Türkiye gibi ABD doğrultusunda bir güdümlülük politikası. Diğerisi ise ABD'nin peşinden sürüklenmeyen, karşılıklılık ilkesini gözeterek NATO'ya verdiği kadar almak isteyen bir politika. AET ülkelerinin bir çoğunun değişik ölçülerde izlediği politika bu ikincisidir. Örneğin bunlardan İtalya, NATO içinde barışa katkıda ve silahsızlanmanın sağlanmasını gözetmekte, NATO'nun askeri boyutunu öne çıkarmamaktadır. Norveç ve Danimarka gibi ülkeler ise NATO'ya girişlerinden bu yana baş zamanında topraklarında yabancı üslere ve yabancı askerlere izin vermemen tutumunu sürdürmektedir. NATO'nun Avrupalı üye eri NATO üyeliğinin ABD nin global çıkarlarının peşinden sürüklenmek olmasını kabul etmemektedirler. Ortadoğu'ya karşı ekonomik işbirliğini öne çıkaran ve bu işbirliğini geliştiren bir politika izlemek istemektedirler. ABD ise askeri yöntemleri en başta ku lanmamak gibi bir eğilim ve yayılama içindedir. Fransa ise daha 1966'da NATO'dan çekilmiştir. Yunanistan da, NATO'dan kuşkuludur. 1967'deki askeri darbenin NATO'dan kaynaklanması bu ülkede demokrasi güçlerini NATO ve ABD konusunda duyarlı yapmıştır. Bu duyarlılığı bizim de göstermemiz için yetedi nedenler bulunmaktadır.

Türkiye için yeni bir dış politika demokrasinin ve bağımsızlığın gereği olarak tartışılmalıdır. NATO'dan çıkma talebi yığınları kucaklamalıdır. Kaldı ki Türk halkı NATO ve onun egemen-yönlendirici gücü olan ABD konusunda eğilimini her vesileyle göstermektedir. Libya'ya saldıran ABD'ye tepkisini Milliyet'in yaptırdığı kamuoyu yoklamasında % 74 gibi bir oranda "hayır" diyerek göstermiştir. Birkaç yıl önce bir basın organınca yapılan ancak belli bölümleri yayın anmayan bir kamuoyu araştırmasında da en az sevilen ü kenin ABD olduğu ortaya çıkmış, ancak bu eğitim kamuoyuna yansıtılmamıştır. Emekçi halkımızın tercihi, bir ulusal kurtuluş mücadelesi vermiş olmaktan gelen onurla, saldıran ve sömürerenden yana değil, özgürlükten ve adaletten yanadır.

Batı ülkeleri ile eşitlik ve karşılıklı çıkara dayalı; Üçüncü Dünya ülkeleri ile nesnel olarak aynı konumda bu unmaktan ıvrne alan bir yakın işbirliği ve blokuzluk; sosyal ist dünya ile coğrafyadan ve tarihten de kaynaklanan bir dostluk ve bu ülkelerin ekonomik potansiyelini değerlendiren bir işbirliği politikası yeni Türk dış politikasının ana unsurları olmalıdır. Böyle bir bağımsız ve barışçı Türkiye'nin Batıya tek yönlü açılırken, yitirdiği saygınlığını yeniden elde etmemesi için hiçbir neden yoktur.

1. Mahmut Dikerdem, "Barış-Demokrasi Savaşını Bir Batındır", Sayısı: Julide Gül'izar, Bilim ve Sanat, Mart 1986, sf. 7
2. Varlık Özmenek, İşte Sovyetler Birliği (SSCB Gezi Tzlemeleri), Bilim Yay., Ankara 1980, sf. 95
3. Aktaran Doğan Avcıoğlu, Milli Kurtuluş Tarihi, dördüncü kitap, Tekin Yay., İstanbul 1976, sf. 1611
4. Doğan Avcıoğlu, a.g.e., sf. 1574-1575
5. Haluk Gencer, "Batınlı Türkiye'de Dış Politika, Bilim Yay., İstanbul 1983, sf. 9-10"

“Yazar Richarda Huch, bu yıl 80. doğum yıldönümünü kutluyor. Bu kısacık haber, başlı başına bir (yazın tarihinin) öyküsünü anlatıyor sanki insana” diye yazmış Anna Seghers, 1944 yılında Exil’de iken, O yıllardan bu yana çok şey değişti ve 36 yıl sonra bugün (1980), Anna Seghers’in kendisi de dünyaca ünlü bir yazar olarak aynı yaş dönümüne ve aynı “yazınsal tarih doruğuna” ulaştı.

Seghers’in bu konuda yazdıkları insanda bıraktığı ilk izlenim açısından biraz yadırgatıcı olabilir, ancak yazına ilgi duymaya başladığım ilk yıllarda ben de tanışmıştım bu tanrısal biçimleri andıran ve gerisinde yalnızca bir “kişi” değil, her şeyden önce bir “yazınsal etkileyim” bulunan olağanüstü olguyla. Anna Seghers de işte böyle, efsaneleşmiş ve sözcüğün tam anlamıyla erişilmezliğin doruğuna ulaşmış bir isim. Az önce sözünü ettiğim ve onda tam anlamıyla olgunlaşan bu yazınsal etkileyim olgusu, bugün için çok bilinen bir şey değil aslında, hatta tümüyle yepyeni olduğunu bile söyleyebilirim. Özellikle, bazı yazar meslektaşlarıyla giriştiği ve onların, yazın tarihinde tabu haline gelmiş sözde erişilmezliklerini darmadağın ettiği tartışmalarında açıkça görülmüştür bu.

Frank Benseler, Seghers’in “Nereden Geliyorlar - Nereye Gidiyorlar/Seçme Yazılar” adlı kitabına yazdığı önsözde şöyle diyor: “Anna Seghers’in kuramsal, politik ve davranışsal belirtileri yeterince algılanamadı bu ilde; bırakın bunu, yeterince bilinip, irdelenmedi bile henüz. (...) Sosyalist ahlak açısından bireyin ve yapının bütünselliği yadsınamaz kesinlikle, yapının tam anlamıyla çözümlenip incelenebilmesi de böyle mümkün olur ancak. Buna göre, yazın politikasına ilişkin yoruma dayalı güncel yazı ve konuşmalar bir yana bırakılarak, Seghers’in yapıtlarındaki tarihsel materyalizme, devingen diyalektığe ilişkin ve temel sosyalist kuram açısından savunulabilir nitelikteki açıklayıcı bölümler ayıklandığında, genel anlamda tarihsel yazın’ın ustalığını hak edebileceği görülecektir.”

Sözü edilen bu “Genel anlamda tarihsel yazın’ın” başküşesi, benim kafamda da uzun zamandan beri Anna Seghers’in idi; doğal olarak, bana gelinceye değin çok önceleri hak etmişti o bu yeri, ama bu konuda beni ona asıl yaklaştıran, onun çsüz ozansal yeteneğinin yanında, gerçekten inanmış bir komünist olarak yaşamını da taşıdığı bu dünya görüşüne uygun olarak düzenlemesi, düşüncelerini yaşamasıydı.

Alman yazın anlayışı açısından tipik bir örnek: Yazın’ın toplumsal işlevinin olumsuz bir biçimde yorumlanarak kötüye kullanımı konusunda, tam anlamıyla bir “has-talık belirtisi” var ve Almanya’nın ikiye bölünmesinden bu yana özellikle Federal Almanya’da yaygınlaşmakta. Sanki yalnız bu ildeki yazar, böylesine acımasız bir zor beğenirlik içinde ve “ozansal” esin pınarlarındaki deli saçmalarıyla bir kenara itivermekte toplumsal gerçekleri. Bununla da kalmayıp, değer yargılarından tümüyle yoksun bir estetik anlayışına gömülerek, tanrısal bir sesin kaynağına (çektir-gi) acıları dile getirme yetisini) bir tanrı veriyor ya ona!) ve toplumsal devrimden soyut bir sorumsuzluğa sürmekte kendisini. Düşünce biçimi,

Anna Seghers

olmayan yeni “ulus” kavramının da yerleşmesine yardım etmek zorundadır.” Sanatın burada yazının- yalın estetiğin ya da eğilimlerin söz konusu olduğu iki ayrı konuma bölünüp, ayrı ayrı ele alınamayacağı; sanatçının, sanatçı kişiliğinden kaynaklanan özgün bir dil biçimi yaratma isteği ile birlikte, toplumsal devrimde ve bu devrimdeki bilinçlendirme sürecinde, sanatı adına söz konusu olan sorumluluğunu hiçbir zaman unutmaması gerektiği, Anna Seghers’in hemen tüm yazı ve konuşmalarında vurguladığı temel noktalardan biridir. Zaten kendisinin de yapıtlarında işlediği ve gerçek yaşamında uygulamaya çalıştığı bundan başka bir şey değildi; yazınsal ilke ve amaçları ile toplumsal sorumluluklarını, ideale yaklaşan, dengeli bir biçimde kaynaştırdığı, çalışmalarının kronolojik dökümünde de açıkça belli olmaktadır. Bu ideale yaklaşımın zorlu yanlarını da şöyle anlatıyor kendisi: “Hep iki çizgi vardı; biri, yaşadığım ve bende kalıcı etkiler bırakan olayları anlatmak, diğeri de masaların renkliliğini.”

1936 yılında Paris’te yapılan “Kültürün Savunulması” konulu Birinci Uluslararası Yazarlar Kurultayı’nda da sanat üzerine düşüncelerini aynı açıklıkla dile getirdi ve ozansal incelikteki karşılaştırmaların yardımıyla, kendi somut deneyim ve izlenimlerine fazla yer vermezsiniz, genel anlamda yazının yapıtlarıyla “yurdun yeni baştan bayındırlaştırılıp, geliştirilmesine” katkıda bulunmasının gerekliliği üzerine konuştu. 3 yıl sonra, 1938 Temmuzunda ise, yazarların faşizme karşı savaşını konusundaki düşünceleri ve önerilerini, çok daha kapsamlı ve

Anna Seghers ve Sanatçının sorumluluğu

küçük beğenilerle belirlenir oldu neredeyse ve toplumsal politikanın yazına uyarlanması olayı da, “güncel eğilimlerin” etkisinde alabildiğine savruk bir görüntü aldı. Anna Seghers, Almanya’da yazın’ın işlevi konusundaki bu tür sapkınlıklara ve Alman yazınının iki ayrı dizgede ele alınmasına karşı yaşamı boyunca direndi; üzerinde en çok durduğu konulardan biri, belki de birincisiydi bu: “...Sanatçının bu konuda her zaman etkisi olmuştur. Antik çağda My-

ron, tanrısal bir nüfuzla birleştirilerek yüceltilen insana karşı, yalın atletik insanı kırdı...” diye yazıyor Seghers, 1944 yılında kaleme aldığı “Sanatın Görevleri” adlı yazısında. Yine aynı yazının bir başka yerinde de şunları söylüyor Seghers: “Sanat, bireyin, duyguları ve tutkuları, aşkta, dostlukta ve ailede yaşadığı kişisel bağlılıklarıyla yeniden yerleştirilip canlandırılmasına nasıl yardımcı olmak zorundaydı, faşist nazilerin algıladığı ile hiç de aynı

y’nda da sanat üzerine düşüncelerini aynı açıklıkla dile getirdi ve ozansal incelikteki karşılaştırmaların yardımıyla, kendi somut deneyim ve izlenimlerine fazla yer vermezsiniz, genel anlamda yazının yapıtlarıyla “yurdun yeni baştan bayındırlaştırılıp, geliştirilmesine” katkıda bulunmasının gerekliliği üzerine konuştu. 3 yıl sonra, 1938 Temmuzunda ise, yazarların faşizme karşı savaşını konusundaki düşünceleri ve önerilerini, çok daha kapsamlı ve

kesin bir biçimde şöyle ortaya koymuştu: "Yaşadığımız çağda, toplum ve ortaya konan yapıtlar açısından sanatsal gelişim arasında gözlenen, karmaşıklık ve karanlığa burunmuş bir uyum sürecinin başlangıcı söz konusu. Ancak, bu başlangıç ya da uyumsuzluk, yazarın kendisinde sürekli suçluluk duygusayıp, "günah çıkartma" gibi bir gereksinime kapılmasını da zorunlu kılmaz elbette. çeşitli toplantılarda tartışmalarda böyle davranmak yerine, dürüst olabilmek, sorumluluğunu, konumunu bilmek daha yerinde ve gerekli bir davranış olacaktır." Anna Seghers, yönelimini adeta içgüdüsellik düzeyine erdiren o sağlam, doğru ve bilinçli bilgi donanımı ile gerçekleştirmeyi başardı bunları. Yalnız kâğıt üzerinde değil üstelik, kendi gerçek yaşamında da.

"Yaşanılan ve heyecan duyulan olayların anlatımı ile masallardaki rengarenk imgelerin anlatımı" arasındaki uyumsuzluk uçuşumu, belli bir biçimde sürdürülen yaşamla olan hesaplaşmaya ve bunun kişisel yorumuna da çeşitli boyutlar kazandırmakta, genişletmektedir. Sanatsal yapıtlarda ortaya konanlar ile kişisel olarak gerçekleştirilebilenler arasındaki hesaplaşmadır bu. Kırsaca, sanatla yaşamın bütünleştirilebilmesi ve yapıtlarında sanatsal biçimle politik konunun kaynaştırılabilmesi olgusudur.

Seghers, 1945'te söz konusu "uyumsuzluk" üzerine yazdığı bir yazıda şöyle diyordu: "Belirli iki yön üzerine kurulmuş ve onların etkisinde sürdürülmekte olan her yaşam için olumsuz, dahası tehlikeli bir olgu olarak karşımıza çıkan uyumsuzluk, bu yönelim kaynakları arasında yanlış anlamalara yer vermeyecek biçimde oluşmuş bir bileşime oranla çok daha belirgindir sanatçılarda. "Gerçekte yaşanan ve yaşanmak istenen" olarak ikiye ayrılır aslında onların yaşamları, bir iç dünyada yaşadıkları vardır, bir de dış dünyada."

Anna Seghers, savaş bittikten hemen sonra ülkesine geri döndü. Yine Almanya'da yaşamaya başladık-tan kısa bir süre sonra da doğu tarafında, yani sosyalist Almanya'da yaşamaya karar verdi. O yıllarda, sa-

nattı için gerekli uyum biçimini, yani yönelimlerinin uyumlu bileşimini de bulmuştu artık ve bu bileşim, geri dönüşün de sonuçları- la onun yaşamını alabildiğine etkileyen temel bir olgu oldu. 1948'de Berlin'de yazdığı bir yazıda şöyle diyordu: "... Eğilimin salt sanatla birleşmesiyle doğan büyük sanat yapıtları, zamanla güncel önemlerini yitirirler de b'ire sanat yapıtı olarak varlıklarını korurdu." O, yönelimleri arasındaki bu uyumlu bileşimi, kendi yapıtlarında, daha yayınlanan ilk kitabı olan "St. Barbara'lı Balıkçıların Ayaklanması"nda belirginleştirmişti, ancak ilk iki yıldan sonra bir sürü kuramsal düşünce akımının karışıklığına daldı. Aslında bu dönem, pek çok büyük yazarın güncel nitelikli araştırma inceleme yazırlarındaki düşünsel akımlarla yapıtlarını karşılaştırma gereği duydukları, şartıcı deneyimlerle dolu bir dönemdi.

Demokratik Almanya'ya geçtikten sonra ideal toplumun geçikleştirilebilmesi için, toplumun değiştirilebilirliğine ve yazarın bundaki sorumluluğuna inanmak konusu üzerine yazma çalışmalarına başlıyor Seghers. 1956 yılında Berlin'de yapılan IV. Alman Yazarlar Kongre'sindeki konuşması, "Halkın Bilinçlendirilmesinde Yazının Yeri" başlığını taşıyordu. 1965 yılındaki (Berlin ve Weimar'da toplanan Uluslararası Yazarlar Kongresi nedeniyle verdiği) Weimar söylevinde de "yazarın gücünden" söz ediyor ve şöyle diyor: "... Yazarın gücü, çok kişinin yaşamını umutlandırabilir ve o insanların yıkılış karşısındaki dirençlerini artırabilir." Yine aynı söylevden: "... Suçluluğun o korkunç baskısını duyumsamazdan önce, uğraşımızın sorumluluğunu duyumsayalım... Bizi birleştiren şeyin önünde dilsiz kalmak, tehlike karşısında susmak, bizim için olanaksız artık." 1935'te meslektaşları önünde yaptığı ilk konuşmasındaki inançlı kararlılığından hiçbir şey yitirmemiş, tersine daha da bilinçlenmişti bu söylevini verirken. Bu, aslında yazın olayının ve yazarın toplumsal işlevi üzerine yıllardır belli bir yönde sürdürülmekte olan tartışma ve saptamalardan çıkarılan te-

mel bir sonuca onun için ve bu temel sonuç, onun deneme yazırlarında özgün biçimiyle alabildiğine belirginleşmişti. Tolstoy ve Dostoyevski'nin yapıtlarıyla, Lessing'le, Brecht'le ya da Büchner'in "Wozzek"iyle ilgilenip, onları çeşitli bakış açılarından ele alarak yorumlarken, veya "Neruda'ya Selam", "Johannes R. Becher'in Anısına", "George Lukacs'ın 70. Doğum yıldönümü" gibi yazırlarını yazarken hiç aklından çıkarmadığı temel bir ilkeydi bu sonuç.

George Lukacs, Anna Seghers'in yaşamında çok önemli, hatta dönüm noktası denilebilecek bir yere sahiptir. Onunla 1938 Haziran'ında başladığı mektuplaşmalarında, salt sanat yapıtlarında politik üstlenme ve konuların meşruluğuna ilişkin yazın yöntemleri gibi konular üzerine tartışıyor. Hatta bir ara, mektuplaşma ve tartışmalar yüzünden üzerinde çalışmakta olduğu büyük romanı Yedinci İlaç'a bile ara vermek zorunda kalmıştı. Bu mektuplaşmaların, Seghers'in kendisine de, yazınsal anlamda temel konumunu edinmesinde ve yönelimlerinin uyumlu bileşimini yakalamasında yardımcı olduğu kuşkusuzdur. George Lukacs'ın 70. doğum yıldönümünde şöyle yazıyor Anna Seghers: "... Marksızmin, kendi uğraşımıza, sanata uygulanmasının ne demek olduğunu, ilk olarak Nasyonal Sosyalizm döneminin verimsizliğinde ve düşünsel açlığında kavramaya başladık." Yine aynı yazıdan "Karma karışık, hatta bana düşman olan bir çevrede, Lukacs'ın kendisi için belirlediği hedefi kavradım. Nasıl Lessing, kendi yaşadığı, Otuz Yıl

Savaşları'nı izleyen o yıpratıcı küçük devletler döneminde, Alman sanatından derebeylik anlayışını yoketmek istediyseniz, bizim sanatımızın da 'usa aykırılık'tan faşizmden, faşistlerden ve onların düşünceye, yaratıma aşıladıklarından kurtarılması zorunluydu." Yaklaşık aynı zamanlarda Batı dünyasının bir başka kıyısından yazarın Sartre da şöyle sesleniyordu: "Yazar, sözcüklerin kendisi için bir tür "davranış" demek olduğunu bilir; birşeyleri anlatıp açıklamamasının onları değiştirebilmek için ilk adım olduğunu ve eğer birşeylerin değiştirilebilmesi isteniyorsa, ancak böyle olabileceğini bilir."

Anna Seghers'i 1983 yılında yitirdik; başlı başına bir "yazın tarihi" sayfası kapandı yani. Seghers üzerine birşeyler yazmam istendiğinde duraksadım önce. Onun son olarak "Haiti'li Kadınlar" adlı öykü kitabını yayınlayan Luchterhand Yayınevi idi istekte bulunan. Duraksadım, çünkü efsaneleşmiş bir ismi önümdeki. Daha sonra onun 1973 yılında yazdığı, roman üzerine bir denemesini okuduğumda ona duyduğum saygıdan kaynaklanan onu yeterince anlatamama korkusunun yersiz olduğunu anladım ve bu korku, yerini büyük bir hayranlığa bıraktı.

Kendi yaşamında ve yapıtlarında iç ve dış dünyasını birleştirip, gerçek yaşamı ile yaratımsındaki yaşam arasındaki uyumsuzluğu ortadan kaldırarak düşüncelerini tam anlamıyla yaşayabülen bir büyük yazarı duyulan bir hayranlıktı bu.

Türkçesi: NİHA T YILDIZ

Ataol'a

Ne anlatır dizelerin
Memlekete, sürgüne dair
Ve ne anlatır dizelerin
Ataol,
Dönülecek günlere dair

Canın ister mi bazen
Dostların koğuşunda
Bazen
Bir çağından önce ölmek..

Acem Özler

"Sevdim mutlu tenini, o yumuşak sesini
Arıyor seni tellim benim yalıt yüreğim
Güneş, su ve gelincik; buğday tarlası gibi
Tatlı, güvenli, koyu-olaca keleşim."

a

Jun Mayo. Mayıs'ın dördünde doğmuşum, 'Mayıs olsun adı' demiş anam. Babam da sevmiş bu adı. Evin üçüncü ve son çocuğu olduğundan, hep beni 'Küçük Mayo' diye ünlemişler, hata da ablam öyle çağırır beni. Gelenek bozulmamış, doğuşumu kutlamak için, ellerinde küçük-büyük armağanlarla eş-dost, akraba-komşu dolmuş bizim eve, kocaman bir sofraya hazırlayıp, bizim insanımıza özgü o deli-dolu sevinç ve coşku ile yemiş içmişler. O gün benim için getirilen armağanlar içinde bir tanesi hep çok özel kalmıştır, kalacaktır da hep. Bu, küçük dayım Javler'in . o zamanlar 19 yaşındaymış - benim için hazırladığı, sıcak, sevgi yüklü, şirin bir şarkı. Bu şarkı çocukluğumda yıllarca evimizde iyiliğin ve güzelliğin bir simgesi oldu; ninni kılıfına girdi, kabakaba şekline büründü, hasret tadına dönüştü, ya da şöyle diyeyim; dayımın bana doğum günü armağanı olarak verdiği şarkıyı ne ezgisini, ne de sözlerini değiştirmeden insana yakışan her durumda bazan 'ince ince, bazan coşkulu söyledik durduk. Ben hala söylüyorum:

Sevmekle başlar yaşam, umutla / Sevmekle güzeli, habarı, güneşi / Bahar ve güneş umuttur, sevgidir. / Sen Mayıs'sın, sen umutsun.

Doğdun, koptun geldin güneşten / İçinde bahar, ışık, sevgi / Biz sana ancak vereceğiz ekmek, gül ve şarabı / Sen öğreteceksin bize umut, güneş ve baharı.

Hosgeldin bahar ve güneş / Hosgeldin umut / Hosgeldin Mayo Santiago'ya.
Santiago'luyum ben.

— Mayo, gitarını bulamadım, yine kime verdin?

— Onyedinci kattaki antropoloji öğrencisi var ya, o istedi.

— Ah Mayo, hep böylesin sen, şimdi gitarın yanımızda olsa, ne güzel şarkılar söyledik habuki...

— Gidip alayım, yine söyleriz hır?

Mayo fırladı, hemen koşarak az ötede sıra sıra dizili yüksek beton blokları arasında kayboldu. Kısa, ince, ufak-tefek bir delikanlı Mayo. Pırıl pırıl yanan simsiyah, dalgah saçları omuzlarına dek uzanıyor. İnsana hep dün gece az uyumuş hissini veren, küçüklük, kara gözleri, sakaklarından başlayıp, tüm yanağını örten sakal ve bıyığı ile tam bir bakır erkek güzelliği ve duyarlılığı ile dolu yüzü. Sanki ansızın dinsel bir Rönesans reaminden fırlayıp gelmiş bir melek (figürü, katıksız bir insanlık hastalığı, onu bemen diğerlerinden ayıran tertemiz çocuk yüzü ardında, acıyı paylaşacağına söz veren sıcak, dost gözleri... İsa'nın esmer bir erkek olduğuna inanan güneyli kristiyan toplumlarında rahatlıkla İsa'nın kardeşi sayılacak denli bu hiç fotoğrafı bulunmayan kutusal adama benziyor Mayo. Yirmibeş yaşında ve solak. Sol elinin küçük ve baş parmaklarının tırnakları uzun gitar çalıyor. Gitar çalmak, bazan çevresini, saati, hatta dünyayı bile unutturacak denliyiyle ten, coşkuyla bağlandığı bir yaşam ögesi mayo için. Gitarıyla söyletiği zaman, kendini suda yeni oyunlar keşfeden bir yavru balık gibi taze, canlı, heyecanlı duyuyor, ama bu duyguyu kimselere anlatamıyor...

... Anlattığında kelimelerin yetersizliğiyle duyduklarını zedeleyeceğinden korkuyor. Bunu anlatmak için de yine gitar çalıyor, o anda aklına yüreğine ve ellerine geliveren yepyeni ezgiler. Buğday kurup yere oturuyor, gözlerini kapatıp, dinsel bir saygıyla gitarına kapanıyor saatler boyunca.

— Önce Bob Dylan'dan birşeyler çalsana Mayo.

benim adım mayıs

Buket Uzuner

— Onu da çalardın, ama istersen La Bamba ile başlayalım.

Santiago'luyum ben. Santiago benim çocukluğum, Santiago benim ilk gençliğim, Santiago evim, ocağım, ailem, okulum, Santiago sevgilim. Uzun, ipince, tükenmez bir yağmuru dinler gibi sabırla, umutla bekliyorum Santiago'yu. Burası soğuk, burası tenha, burası sessiz ve telaşsız, burası Kuzey Avrupa, burası İskandinavya. Bu sakin, soluk tenli ülkede güzelim bir kar çöline düşmüş bir kan damlası gibiyim. Latin Amerika kırmızısı bir damla kan gibi yalnız, uzak, burada...

Beş yıldır Norveç'te yaşıyor Mayo. Politik göçmen dediklerinden. balık Biyolojisi okuyor Norveç'te, Latin Amerika'nı Mayo.

— Hep İspanyolca şarkılar mı söyleyeceksin Mayo, hani biraz da Bob Dylan çalacaktın, söz verdin ama...

— Olur Tove, hangisini söyleyeyim?

— Hani şu benim en sevdiğim, 'Bir adamın gerçeği duyabilmek için kaç kulağı olmalı' şarkısını.

Mayo ile Tove öğrenci yurdunun geniş, yemyeşil bahçesinde, çunlere oturmuş, Ağustos Norveç'inin bir ılık pazar gününü yaşıyorlar. Tove sapsarı, ipince saçlarını dünya güzeli bir ırmak gibi omuzlarına akıtıyor, mavimsi, serdahl gözleriyle,

Mayo'nun o sakin, dengeli, sıcak gizemine vur-
gun, acımlı Norveç aksanı ile şarkı çağırıyor.
Tove Norveçli, İspanyol Dili ve Edebiyatı okuyor
üniversitede.

Önce babam kayboldu ortadan. Babam ilkököl öğretmeniydi. Sonra annemi götürdüler. Annem de ilkököl öğretmeniydi. Ağbim Allende'nin öldürüldüğü gün öldü. Ağbım Tıp Fakültesinde öğrenciydi. Sonra da Sonia kayboldu...

— Neden aştın Mayo? Sıkıldın mı?

—

— Mayo iyildin? Güneye mi gittin yine? Ah Mayo, sen böyle dalıp gittikçe elimden birşeyler gelse de sana ulaşabileceğim diye çok istiyorum. Ama bir türlü sana çok yakın olamıyorum...

Sonia sevgilim, Sonia güzeli, Sonia ilk kadını. Simsiyah saçlarını iri, sevgi yüklü, sımsıcak ördüğü, çocuk gözleri, kocaman yürekli Sonia... Tüm yanıltılmamış sorularıyla, doğurmadığı çocuklarıyla, okumadığı kitaplarıyla, söyleyemediği türkiyeliyle yirmibirinde (21) ortadan kaybolan Sonia... Flaksızın, hainin karşısına dimdik dikilebildiği, yanlış düzelmesi gereğine inandığı, bağnazlığın sürmemesi için, kendi bağnazlıklarıyla bile acımasızca, kendini acıtarak savaştığı için...

— Biran sıcak oldu Mayo, gidip soğuk bir şeye la değiştireydim?

I

Sana uzunca bir yıl versem
Acılarını anlatırsın
Bir çağ gibi belki
Sığındırın

Mavi'ye boya pencereni
Uzak düştün
Denize ve gökyüzüne
Yeşile boya duvarları
Cecikiyor ilkyaz
Yak yüreğini al ellerine
Gölge değdi güneşe
Ben de
Karanlık gecelerde
Fitil olurum kandiline

Ölüme hile bulaşmış
Dudak izleri altında
Kurşun değmiş üzerine
Ölüm, mapushane bize
Çiçekler derelim çocuklara

II

Görüşmecim, özlemişliğim
Zorluğunu anlatsam uzaklığım
Dostlardan, dağlardan
Yıkılır bakışları
Tutup da kaldıramam

İnancım, en güzel yanını
Goncama dördüncü yaprak, uğurum
Günü gelir vurulum
Yeter ki
Gelinlik kıza
Görücüye gelmesin öliim

Kırk kalem kararları
Onurum olur
Uğrunaysa ölmek
Yarın yazması olsun
Boynuma geçen ilmek

III

Bak coğrafyacılar bana
Yoksulluğun haritasını çiziyorlar
Ülkem adına

Onlar ki
El atıp çağın rahmine
Kanla çıkardılar
Göge kaldırp
Adını bağışladılar
Özgürlüğün

Onlar ki
Yüreklere gülbahçesi dostlarını
Döndüğünüzde
Kapıda karşılayacağımı sizleri
Tanrı selamı kadar kutsal

Şakaklarını zolayan gençliğim
Bunlar benim yolculuk anılarını
Vardığımda
Yazacağım şiirini

Şahap Eraslan

ciddiyetle yaşıyor, neredeyse bu gururu göle
görüyor, deli gibi seviniyordum. Bana orada,
ağaçla n altında, yaşıntıma, inançlarıma yön ve
recek olan dünya görüşümün temelini attı Javier
Dayı, konuştu anlattı, açıkladı: Tanklar ve ateş
sağan diğer silahlar olduğu için dünyada binlerce
çocuğun babasız, annesi, evsiz ve muhsus oldu-
ğunu uzun uzun, yavaş yavaş, hala kulağıma ta-
kılı duran, yumuşak, sevecen sesiyle anlattı, usul
usul. Bir çocuğa çirkinlikler nasıl anlatılmıyorsa,
var oldukları için, işte öyle anlattı. Bu tanklar
ateş ve ölüm saçıyorlardı. Ama insanlar ölmeme-
liydi. İnsanlar yaşamalıydı. İnsanlar baharı, yazı,
kışı ve son yazı yaşamalı, şarkılar söylemeli, çalış-
malı, dondurma yemeli, şarap içmeli, birbirlerini
sevmeliydiler.

İnsanlar yaşamalıydı. Çocukların babaları, an-
neleri, evleri, okulları, şarkıları, oyunları olmalı-
ydı. Yani tanklar ve silahlar yani savaşlar olmama-
lıydı. Dediklerini anlamam ve doğru buldum. İşte
ilk gitarıma o gece sahip oldum, çalmasını yine
Javier Dayım öğretti. Demek bütün bunları Javier
Dayı benim şimdiki yaşındayken yapmış. Küçük
bir yaramazla arkadaş olmak, ona tüm boş vakit-
lerini ayırmak, ona güzel öğretilmeye sabırla, sev-
giyle uğraşmak usul usul, yirmibeş (25) lerinde
çok erken yakalanmış bir erdem geliyor bana
şimdi.

"Anıyordum seni ben geçen güzükü halinde
Başında beren ve o sakin yüreğin
Günbatımı ateşi oynasır gö lerinde
Yapraklar döktüdü nehrine benliğinin."

Dayımı, Victor Jara'nın en yakın arkadaşıy-
ken, en vecimli müzik yıllarında alıp götürdüler.
Hala tel çerçeveli gözüklerini saktırım.

— Nerde kaldın Mayo, birilerine takılıp kal-
dın sandım.

— Bizim buzdolabında bira kalmamış, bugün
Pazar, bira satın alabileceğimiz açık bir yer yok
yakında. Sana portakallı gazoz getirdim. Sevme-
sen sen benim biramı iç, ben gazozu.

— Sağol canım. Bu akşam sinemaya gidelim
mi, Meryl Streep'in yeni filmi gelmiş Viktoria
Sinemasına. Ya da özellikle yapmak istediğin
bişey var mı?

— Tove, bırak şu arada bir analık etme huyu-
nu. Sen benim, arkadaşımın, annem değil. İyi-
yim. Tıpkı bir kan damlası gibi, sıcak, canlı, güzel
içim...

— Ama 'beyaz bir kar çölünde gibi yalnız ve
uzak' di mi Mayo?

— Yok yok artık eskisi denli sık değil, arasıra.
Sen izliyorsun, ben iyiyim ve daha iyi olmak zorun-
dayım. Yaşayan, damardaki kan gibi yani. Yen-
den akan, dolayan, yaşayan kan gibi damarlar da.
Yalnızca bazı bazı beyaz kar çözü serinliğine
kapılıyorrum, arasıra...

— Mayo, galiba en iyisi seni yalnız bırakmak
bugün, doğru mu?

— Evet canım, sen başka birileriyle gidemez
misin sinemaya bu gece?

— Ben yalnız giderim. Anahtar alırım, gecik-
kirsem merak etme. Şimdi ben gidip, biraz atış-
tırırım, üzerimi değiştireyim, ver şu boş şişeleri
de götürüyüm, Adios Amigo. Kendini burada,
bahçede unutma Mayo, por favor.

Kısa, sıcak, biraz kırık bir öpücük. Tove gitti,
öğrenci yurdunun beton blokları arasında gö-
den kayboldu. O kaybolana dek, gözlerinde dal-
gın, sükut, üzgün bir sevgiyle izledi Mayo. Sonra
tsiltladı.

— Ben bembeyaz, gü elim bir kar çölünde,
kıpırmaz bir kan damlasıyım.

Gitarımı aldı sonra, gömüldü gitara, gözlerini
yumdu, hı hı, çılın bir Şili Halk türküsüne baş-
ladı.

"Bu gece en hüzünlü şiirleri yazabilirim
Yürek zor katlanıyor onu yitinnelere
Uzaklarda birinin söylediği türküler
Bakışların kovalar onu tellim her yerde
Bakışlar sanki onu bana getirecekler."

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

— Yo kalsın Tove, aten bira delisi değilim.
Ben sana soğuk bir şişe bira getireyim, bitirmiş-
sin sen çoktan kendininkini.

Hangi soğuk biranın, sıcak, tarçınla kaynatıl-
mış bir tas şarabın yerine geçebildiği görülmüş-
tür ki? Ama bu kuzeyliler bilemezler kocaman
bir tasla sıcak şarap içmenin tadını. Bilmemezler,
üzüm bağlarından toplanan üzümün büyük
teknelerde, hala birçok yöresinde memleketim in-
ayaklarla ezilerek şarap yapıldığını. Türkülerle
üzüm ezildiğini... Bilmemezler, bilemezler... Hangi
Kuzey'liye kavunun içinden beyaz şarap içmenin
doylmaz lezzetini, yaşanan güzelliğini anlattım
da, aynı heyecanı duyabiliydi benimle...

"Kara bugün bir güneş dolandır saçlarına
Tıpkı oynarmış gibi dalgalı bir nehirde
Sen habersiz oynarken, o bırakıp çekilir
Koyu göteli sular, gözlerinin yerine"

İlkokula gidene dek hep ablamın ve ağbimin
eski giysileriyle, oyuncaklarıyla büyüdüm. Giysi-
ler beni pek incitmezdi, ama hep kendi oyuncak-
ların olmasını, yepyeni, hiç kullanılmamış oyun-
cağlardan gıcır gıcır, pilli trenler, elektrikli arabalar
alabileyim isterdim. Derken gördüğüm bir
filmdeki tankı öyle çok sevdim ki, onun aynısı
bir küçüğüne benim olmasını fikri tüm benliğimi
kapladı, bir tutku haline dönüştü. Evet, benim bir
pilli tankım olacaktı, kendi kendine yürüyen, dö-
nen, ateş edip, düşmanı öldüren, tıpkı filmdeki
gibi... Ta ta ta ta ta...

Birleşik Amerika'da yaşayan amcam bize ye-
meğe geldiğinde o yaz, yaşadığı ülkedeki oyun-
cağları anlattırdım ona bol bol. Omas cennet ol-
mahydı herhal ve tanıdığı çocukların oyuncakları
benim hayal gücümü bile ötesindeydi artık. An-
nem ve babamın tüm karşı çıkmalarına karşın,
amcamdan bana pilli bir tank yollamasını iste-
dim, daha doğrusu yalvardım. Öyle çok istiyord-
um ki tankı, evdekilere kafa tuttum ilk kez,
hırçınlaştım. Benim gibi sakın, saldırgan olmayan
bir çocuk için hiç beklenmedik bir çıkıştı bu.
Amcam söz verdi o gece bana, Birleşik Amerika'
ya döner dönmez bana pilli tankımı yollayacaktı.
O gece ne mutlu uyudum, nasıl ateş saçtım tüm
düşmanlara rüyamda... Ta ta ta ta ta...

Amcamın gidişinden sonra hergün Santiago
Merkez Postanesine gidip, merdivenlere çöküyör,
bana gelecek süsü, büyük paketi bekliyordum.
Bana, benim adıma bir paket ya bugün ya da yar-
nın mutlaka gelecekti. Pırl pırl, yepyeni, kocaman,
pilli bir tankım olacaktı. Günlerce kimselere
haber vermeden postanenin önünde bekledim,
sabırla, biç sıkılmadan, usanmadan. Yok yok
yok. Ne paket var, ne de tank. Bir süre sonra,
akşamları eve geçmez, istahsız bir süre sonra,
dönmeye başladım. Annem benimle daha çok
ilgilenmeleri için ablam ve ağbime çıkışıyor, her-
kes bendeki bu garip değişikliği huzursuzluğu-
nu yaşıyordu evde. Ama ben bu büyük sırrımı
kimseye söylemiyorum, hergün postaneye gidip,
bekleyişimi onlara anlatmıyordum. Açıkcası uta-
nıyordum söyl eye, bu gideret daha da umut-
su laşan beklemelemleri. Bir akşamüstü postane-
den yine eli boş, en duyurılı çocuk güzelliğiyle
yıkılmış, yurtilmiş eve dönerken küçük dayım
Javier'e rastladım. O zamanlar bunu gerçekten
rastlantı sanmıştım, halbuki Javier Dayı bendeki
son garipliklerden kuşkulandığı için beni bir süre
dir izlemiş. O hep beni gördüğündeki gibi, benim
için yazdığı şarkıyı mırıldandı: "... Hoşgeldin
Mayo, Santiago'ya..." Bunca düşkünlüğünden
olacak, aldatılmış ve zayıf hissetmiş olmalıyım
kendimi, sarılıp ağladım Javier Dayıya. O, gözük-
lerini çıkartıp, yere çömeldi, onunla konuşmamı
istedi. Ah ne has, ne ö el bir duyuydu onun
çevresine, sevdiklerine verdiği: Güven duyma, ra-
hatlama, sıcaklık. Ona sırrımı anlattım. Rahatla-
mıştım. Elele eve döndük. Ertesi gün Javier Dayı
elinde bir gitarla geldi, bu kendininki değildi. Be-
ni bahçeye çıkarttı, bir köşeye, ağaçların altına
giylenedik, aramızda kimsenin bilmediği birşeyi
paylaşıyor olmanın büyük gururunu abartılı bir

okuma notları...

GENÇLİK ÇAĞI
Atalay Yörükoğlu
İş Bankası
Kültür Yayınları
378 sf. 1 100 lira

Kitap, gençliği normal gelişme özellikleri ve bazı farklılık gösteren yönleriyle ele alıyor. Yörükoğlu'nun gelişim dönemleri ile ilgili "Çocuk Ruh Sağlığı" adlı kitabını tamamlamayı nitelikte. Yörükoğlu şöyle diyor: "Bu kitapta gençlik çağında ruhsal gelişimi, eğitimi, aile ve toplum ilişkilerini ele aldım, gençlerle barış içinde yaşamamanın yol ve yöntemlerini tartıştım. Kitabın iyi anlaşılması için birincinin de okunmasında yarar görüyorum. Çünkü gençlik çocukluktan erişkinliğe uzanan bir gelişme dönemidir."

Kitap dört ana başlık altında toplanıyor: Gençlik Çağında Gelişme, Gençlikte Kişilik ve Ruh Sağlığı, Gençler ve Erişkinler, Gençlikte Ruhsal Sorunlar. Gençlik çağı bağimsızlık çağıdır. Birey aileden kopar topluma yönelir. Hıyarlık ve tutkulan olduğu dönemdir. Kendi öz kimliğini arama çağıdır. Heyecan, atak ve idealist olma özelliklerini taşır. Ancak çocukluğundaki gelişimine bağlı olarak farklılık gösterir. Bazıları alabildiğine sessiz, edilgen olabilir, bazıları da fırtınalı bir dönem geçirebilir. Aşırı uç noktalar dışında bırakıldığında, yaşanan çalkantılı dönem genç olmanın özelliğidir.

Atalay Yörükoğlu kitabında bu dönemlerin yaşamadan sağlıklı bir yapı oluşamayacağını açık bir şekilde anlatıyor. Gençliğe aile içinde ya da onu ilgilendiren konularda karar alırken söz hakkı verilmesi gerektiğini, yani onları karıştırmak değil birlikte sağlıklı bir yapı oluşturmak için desteklemek gerektiğini vurguluyor. Çalkantılı bir dönem olmasına karşın istemlerinin hepsinin haklı olmadığını da belirtiyor. Uygulanan eğitim sistemimizdeki çarpıklıklar ve insanların sosyal-kültürel yapılarından kaynaklanan olumsuzluklar nedeniyle gelişme dönemleriyle ilgili az ya da hiç bilgi sahibi olmayan yönetici ve eğitimcilerimizin olduğu bir gerçektir. Bu nedenle gençliği huzursuzluk kay-

nağı olarak değerlendirip, istemlerinin geçici olduğunu söylemekle erişkinliğin "sağlıklı"lığını belirtmeye çalışmaları gözden kaçmıyor. Ama kendi sağlıksızlıklarını yine de kapatmakta güçlük çekiyorlar. Çünkü kendileri de gençlere karşı davranışlarında sağlıksız yapı sergilemektedirler.

Yörükoğlu bu konuyu güzel örnekler ve açık anlatımı tarzı ile okuyucuya sunuyor. Kitap gelişim konusunda başvurulacak bir kaynak olma özelliği taşıyor. SERAP MORKOÇ

SIYONİZM ve FİLİSTİN TRAJEDİSİ
Derleme
Hazırlayan Refik Kara
Yarın Yayınları
Şubat 1986
104 sf. 500 lira

Kitap, Filistin bölgesinin tarihi gelişimi ile başlayarak 19. yy sonlarından itibaren ağırlık kazanan Siyonizm kuramının günümüze kadar geçirdiği aşamaları aktarıyor. Barış ve özgürlükten yana tüm halklar için bir tehlike oluşturduğu gerçeğini vurguluyor. "Nil'den Fırat'a kadar" yayılmayı düşleyen bu sömürgeci ideallerin tehdit alanı içinde ilkimizin bile yer aldığı gerçeği siyonistler tarafından da gizlenmiyor.

Filistin bölgesi tarihsel gelişimin aktarılmasıyla militan ve aşırı milliyetçi bir doktrine sahip olan siyonizmin ayrıcalıklı halk saviyla yola çıkmasındaki gerçek dışılık belirleniyor.

Siyonistlerce savunulan ayrı bir devlet kurma üküsü, başlangıçta, sermayenin emekçiler üzerindeki siyasal egemenliğini pekiştirme aracı olarak işlev görmekteydi. Karşılıklı çıkarlar doğrultusunda siyonist hareketin yerleşim merkezi olarak Filistin Bölgesi saptandı. Sonuç olarak emperyalist güçlerle Yahudi büyük burjuvazisinin amaçlarının birleştiği yer ve zamanda siyonizm bir ideoloji ve politika olarak ortaya çıktı.

İkinci Dünya Savaşı öncesinde ve özellikle de

savaş sırasında İngiltere'nin Filistin'de istikrar sağlayamayacağı belirlenince, uluslararası siyonist örgütlerinin dikkati daha güçlü ve umut verici görünen ABD üzerine yöneldi. Yahudilere ulusal bir yurt oluşturmak için Amerikan balonun manevi desteğini almak üzere bir komite kuruldu.

ABD ve siyonist hareket arasındaki işbirliklik ber iki tarafın da çıkarına uygun gelmekteydi. Siyonist hareket ABD'nin desteğini sağlamakta, ABD ise Orta Doğuda İsrail aracılığıyla insiyatif kazanmaya çalışmaktadı. Bu bağlamda BM'nin İsrail aleyhine aldığı kararların tümünü ABD veto etmiştir. ABD, Mısır ve İsrail arasında imzalanan "Camp David" anlaşması İsrail'in giriştiği eylemlere meşruluk kazandırmaya çalışmış, Filistinli Arapların meşru haklarının tümüyle yadsınması üzerine inşa edilmiştir.

Dünya barış ve özgürlükten yana olan tüm ulusları Filistin halkının haklı davasına destek olmakta, Filistin halkına meşru ve vazgeçilmez haklarına saygı gösterilmesi ve Filistin halkının kendi bağımsız devletini kurma hakkının tanınması doğrultusunda istemde bulunmakta. Buna karşın ABD'nin önerilerinin yukarıdaki istemlere yer verilmemesi.

Uluslararası siyonizmin güce tapınması ve ırkçılığı esas alan bir anlayışla sirdiirdüğü şiddet, tehdit ve terör politikası, karışında yalnızca, ulusal kurtuluşları için direnç savaşan Filistinlileri değil, barış ve özgürlükten yana tüm insanları bulmakta.

Ortadoğu'nun barışa yanyararı durumundaki Filistin sorunu ve bu sorunu oluşturan siyonist hareketin oluşumunun, gelişiminin, özellikle İsrail tarafından anlaşma zemininin tikanma noktasına sürüklenmesinin, emperyalist güçlerle işbirlikliğinin Üçüncü Dünya ülkeleri üzerine yansımasının açıklığa kavuşması bakımından incelenmesi gereken bir kitaptır. MUSTAFA K.

ÖZCAN

FOTOGRAFLAR NOTLARI/Rıza Aral

Dünya üzerindeki fotoğraf makinalarının sayısını hızla artıyor. Çekilen, basılan fotoğrafların sayısını bilebilmek olanaksız. Bir yandan da, aynı derecede fazla olmasa da, sanatsal etkinlikler, belgesel çalışmalar yoğunlaşıyor. Sergilenen ve yayınlanan fotoğraflar, duyguları, yaklaşımları, görüşleri, açıkça söyleneni, söylenmeyeni yansıtarak insanlara ulaşıyorlar, anlatıyor ve etkiliyorlar. Yavaş sürerken, kararlar alınır, umutlar tükettikçe, fotoğrafçılar kendi yaklaşımları doğrultusunda objektiflerini yönelttikçe çekiyorlar, sergiliyorlar.

Birçok konuda değeri olmayan günümüz insanının, artık neyi kendi isteğine göre belirlediğini söyleyebilmek güç. Kurulu mekanizmalar öylesine güçlü ki, insanlar daha dünyaya gelir gelmez dönen çarklara kapılarak koşmaya başlıyorlar. Toplumsal yaşamın olumsuz yollarından çok olumsuzluklarıyla karşılaşarak, insana değeri duyulanı, sevinçli, paylaşmanın acıklığını yansıtmıyorlar. Beğenide uyuyan bebeğin kulaklarını tırmalamadan televizyon ses, ona köşeyi dönmeyi, isteneni yapmayı öğretmeye başlıyor. Sokakta, okulda ve işyerinde bu önemli ders stüdyo. Kurulu olmasa uyum sağlamak, kimin koyduğuna aldırmadan kuralları sürekli benimsemek, daha iyi bilenlerin, daha güçlü olanların gölgesi altında hep yalnız olmak... Her insanın değerli olduğunu, her insanın yetenekleri olduğunu, koşulları sağlarsa her insanın belirlenmiş konularda gelişebileceğini unutmak, kendine güveni yitirmek...

İnsanlar güvencileri yitirmekte pek de haksız sayılmazlar. Günümüz toplumları bireyi sürekli etkisizleştiriyor. Güçlü yönetim mekanizmaları, güçlü iletişim araçları, güçlü üretim organları ve bireyin bunların içinde yalnızca bir dişli çark, bir vida olarak yer alabilmesi, insanları düzenleme, geliştirme olanağının bulunmaması... En güçlü, en sarsılmaz, çürüten yöneticiler bile belirli çevrelerin isteklerini yenne getirmek zorunda değiller mi, bu yüzden sıkı denetlenmiyorlar mı, en küçük bir yanlışlık onlar için de kesin bir yenilgiyi, yapayalnız bırakılmayı getirmiyor mu?

Milyarlarca insan ekonomik üretim süreci dışında yalnızca tüketici olarak yaşıyor. Bir makinefabrikasında çalışan işçinin görevi günde dokuz saat üretmek, sonra gidip yemek yemek ve uyumaktır. Eğer üretilecek gücü kalmıyorsa, dış dünyayla bağlantısı televizyon aracılığıyla kurar, kendisine söyleneni dinler, ne düşünmesi isteniyorsa onu düşünür. Gelişmenin verdiği aşamayla insanlık öyle bir yere gelmiş ki, bireylerin etkinliği azalırken toplumsal kurumlarda, özellikle yönetim, denetim ve iletişim mekanizmalarında güç sürekli artmaktadır. Eskiden binlerce dolunusozlar, işlerle, memurlarla yapılan denetim, artık bilgisayar yardımıyla birkaç kişi tarafından yapılabilmektedir. Çalışmaya bile girmeden milyarlarca insanı ölüme götürecek bir verüveni başlatma, düğmeye yığın olanların sorumsuzca çekmeleri bir karara bağlandı. Televizyon aracılığıyla dünyaya yayınlanırken, en çarpık görüş ve haberler bile, insanların kulaklarında yinelenip durunca doğru sanılabilmektedir.

Dünya kanyonu mu? İnsanlığı buca çetin sınavı açtıktan sonra, kimsenin kazanmayacağı bir savaşla varlığını birlecek mi? Deklanşöre basın. Perde sürekli kalkıp insan, ölüm sanatının uygulayıcıları, yazarları, yöneticileri ve oyuncuları, en iyiyi başkar aç istiyorlar. Soluk, mummylaşmış yüzlerinde kin, gözlerinde ölmüş politika... Yaşamlarını, insanların en güzel ve en kolay öldürülebilmeye adanmışlar, en küçük bir fırsatla çıkarlarını korumak için ölüm kuruyorlar.

Deklanşöre basın. Çatışmanın utançları filmimize yazılın. Gözlerdeki öлке, donuk politika, insanlığı hiçe sayarak kurulu çarkın döndürmek için önüne gelini süpürülenler...

Deklanşöre basın. Perde kalkıp insan. Uçuşan kurşunlar, bombalar, insanın yok edilmesi, kanlar ve acılar filmimize yazılın. Dünya üzerindeki fotoğraf makinalarının sayısı hızla artıyor. Foto muhabirleri çalışmaları, ölümü görüntülemekten kurtuluyorlar. Bir avuç insan yüzünden insanlığın geleceği tehlikeye düşüyor, insanlar, çocuğuyla, kadınıyla, acı çekiyor, ölüyorlar.

Geleceğin güvencesi, yaşama sı sıkıya sarılarak ölümü yenecek ol n insanlardır. Dünya karanlık gömülmeyecektir. Milyarlarca insanı işilemek, denetlemek, korkutmak, köreltmek, gerekirse topluca öldürmek için geliştirilen üsün teknolojiler, amaçlarına ulaşarak, insanlık düşmanı azınlığı tümüyle yalnızlaştırmak sonunu getirecektir.

Deklanşöre basın. Savaşın yavaş yavaş açılan, yanlarında olmadan da paylaşılabilir. Önemli olan; acıyı yaşamak, anlamak, sevmek ve mutlu ka elinden geleni yapmaya çalışmaktır. Fotoğraf çekmek, yalnızca görüneni saptamak değildir. Bir gazetede silik görüntülerle, okunan bir yazıyla, küçük bir radyo haberiyle başlayan bir çalışma, kimi zaman olayları en az yerinde çekilen fotoğraflar kadar iyi anlatabilir.

Deklanşöre basın. İnsanlığın karşı karşıya olduğu tüm zorluklara karşın, geleceğin bulutlardan ayrılmış filmlerinde ölümsüzeleşsin.

Karikatür : HAKAN EKEN

MIYÖ-ÖD ÇALIŞMALARI BAŞLADI

(Yatırımcı Öğrenci) Buğle İşlercilik Yüksek Okulu Öğrenci Derneği Mart ayında yapılan çalışmaları başlattı.

Çok sayıda öğrencinin katıldığı MIYÖ-ÖD açılışında Dernek adına konuşan Öğrenciler, "Niçin Örenç?" sorusu çerçevesinde, Öğrenci derneklerinin toplumsal yaşamdaki gerçeklik, öğren ve amaçlarına ilişkin görüşlerini şöyle dile getirdiler:

ADNAN: "Bugün ülkemizde 9 milyon aşkın genç insan var. Bunlardan 4,5 milyonu öğrenim katılıyor. 2,7 milyon genç boşta geçiyor, okumuyor, işsiz. Geriye kalan 1,4 milyon genç ise öğrenim görüyor. Değişik gençlik kesimlerinin, genç okullarında kaynaştırma yöntemi sorunları var. Bu sorunlardan birtekini bile yetkili ve etkili makamlara, üstelik 1985 yılının gençliğe atfedilmemesi karşın çözümlemesi olduğunu görüyoruz."

Üç-beş yıldan beri genç insana şu biçimde yaklaşılmaktadır: Susunuz, uslu uslu oturunuz. Sizler için demir disiplinlerle yönetilen, bilimi kapısından sokmayan üniversiteler yaptırıldı. Sizler için taze kahvehanelerimiz var. Bir işe yaramayan diplomalar veriyoruz. Susunuz, kendinizi bize emanet ediniz. Sizi, sizden iyi bile düşünürüz! Bugün ülkemiz gençliği, gıyabında yarılanmış ve mahkum edilmiş gibidir. Gençliğe adam edilecek cahiller ve suçlular topluluğu olarak bakılmaktadır."

"Biz, bizleri bir türlü ciddiye almayan siz sayın büyüklüğümüz, bugünkü ve geleceğimiz için planlar yaparken bizim görüşümüzü almıyorsunuz, bizi üniversiteden atıyorsunuz; biz, getirdikleriniz yaptırıyor ve haklısınız, diyemeyiz. Demek ki, Yurt sorunumuz var, diyorsunuz. Demek ki, bu sorunlarımızın çözümü için çalışıyoruz."

eli bu kadar, diyorsunuz. Hayır ülke kaynaklarının dağıtımında yaptığımız tercihleri değiştiremezsiniz, bu ve benzeri sorunların nasılda çözümlenebilir olduğunu göreceksiniz. Harç mı koyuyorsunuz? Lütfen ailelerimizin sollarından çekiniz ellerinizi. Paralı eğitim, anayasanın tanıdığı eğitim hakkına saldırıdır."

"Derneğimiz, öğrencilerin hak ve çıkarları doğrultusunda, en küçükünden en büyüğüne, tüm sorunların üstüne gidecektir. Kaynak kitap kıtlığı, kültürel ve sportif etkinliklerin yetersizliği, yemeklerin kalitesizliği, sınav yönetmeliği, atılanlar, paralı eğitim sorunu sürekli gündemimizde olacaktır. Ayrıca öğrencilerle ilgili konularda, Üniversite Yönetimi içinde söz hakkına sahip olmamız gerekmektedir."

"YÖK'ü Üniversitenin ve eğitim anlayışının karşısına, Özerk ve demokratik eğitimi alternatif olarak getiriyor ve diyoruz ki, eğitim hakkının yaygınlaştırılması, eğitim olanaklarının adaletli bir dağılımı geliştirilmesi, eğitimin bilimselleştirilmesi, eğitimde yönetici seçiminin demokratik ilkelere göre yapılması gerekmektedir. Özetten, yaratan, araştıran, değiştiren insan ve toplumlara varmanın tek yolu demokratik eğitimin sürecinden geçer. Beynimize pranga vuran bir eğitim anlayışı ancak tutuk, atıl ve sonuçta yarımcı insanlar yaratır."

YAVUZ: "Kendisine, parana göre konuş deneni, sınav ve derslerle boğulmak istenen, okuldan atılma tedirginliğini sürekli kafasında taşıyan bir öğrenci gençlik. Sınav kağıdı okuma makinası haline gelen öğretim üyeleri... Artı olarak, bilimi savunduğu için üniversite dışı edilen öğretim üyeleri... Bilimin kapıdışı edildiği üniversiteler... Düşünmek bile utanç verici. Utanmak istemiyor ve tek tek bağlamak yetmiyor, hep birlikte parlı söyleyelim diyoruz. Sözlerini, notalarını kendilerinin yazdığı ve kendilerinin içine gömdükleri..."

EDFÜD (Ege Ün. Eğitim Fak. Öğrenci D.) İ. OLAGAN KONGRESİNİ YAPTI

DÜRDUNCÜ Öğrenci Derneği kongresi İzmir'de yapıldı. EDFÜD'ün kongresinde 120 kadar üyenin yanı sıra bir o kadar da ilgililer vardı. 30'a yakın Öğrenci Derneğinin, YARIN'ın, DYP İzmir İl Başkan'ının katılması toplantıyı önemli kıldı. Daha sonra Geçici Yönetim Kurulu Başkanlığı yaptığı açılış konuşmasında İlçe ve Köyde gençliğin de örgütlenmesi toplumun gelişiminden önceki, günümüzde gençliğin en önemli sorunlarından birini de "gençliğin mirası ve geleceğini" oluşturduğunu belirtti. Gençliğin duvarları aşmanın yolu birliktelikten geçtiğini vurgulayarak birer demokratik kitle örgütü olan öğrenci derneklerinin demokratik

merkezîyetçiliğin vazgeçilmez bir ilke ve temel yönlendirici olduğunu söyledi. Demokratik kitle örgütlerinin birer "bütünlü birlik" değil; üyelerinin çıkarlarını koruyan, geliştiren birer baskı grubu olduğunu vurguladı. Konuşmasında ayrıca YÖK'ün üniversite özerkliğine, öğrenci gençliğe büyük darbeler indirdiğini; YÖK'ün görevlerinden uzaklaştırılan yüzlerce öğretim üyesi ve atılan 40 bini aşkın öğrencinin üzerine kendi sistemini kurduğunu, ve YÖK'ün en kısa zamanda tasfiye edilmesini talep ettiklerini belirtti.

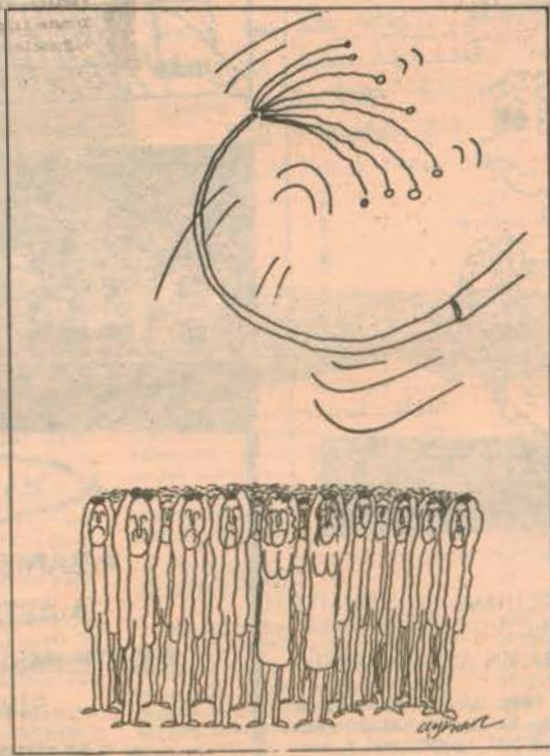
Daha sonra divan başkanlığı seçimi yapıldı ve Mehmet Barut divan başkanlığına getirildi. Faaliyet raporu okunarak G.Y.K'nın aklanması konusunda oylama yapıldı.

ma yapıldı. G.Y.K. çoğunluk kararıyla aklandı. İç ünlük okunarak madde madde oylanarak kabul edildi. Bu sırada değişikliği öneren geldi. Öncüde, "Yönetim Kurulu üyelerini kullanarak karar alabilir. Ancak bu, alt birimlerin genel istemlerini gözardı eder. Üyemizle çabalar, genel üye toplantısında oylansa, salt çoğunluğun bir kararın katıldığı genel üye toplantısında 2/3 oyla kabul edilir," denildi. Gerekçe olarak "Göçlü olmak örgütli olmak demektir. Y.K. birleştirici bir unsurdur. Gerekçesinde üyelerin katıldığına, demokrasiyle merkezîyetçiliğin tuhan tuhan zıt olduğunu, karardırın üye oylanlarında alınması gerektiğini" belirtti. Bir başka üye de, "Y.K. şu işlevsiz kılınmış örgütüm. Demokratik merkezîyetçi kitle örgütü olmaz. Temelcilik olduğu yerde yabancılaşma vardır. Biz demokratik örgüt olmalıyız" dedi. Öncüye savunmalar "demokratik merkezîyetçiliğin karşı karşıya getirildiği, oysa bunların birlikte yürütüldüğünü, rahatsızlık bakılmamasının karşı çıkıldığını, gereğini olanların kongre yolunun açık olduğunu, Y.K.'nın genel üye toplantılarından gelen öneriler doğrultusunda karar alınması ve bunun iç timsakle zaten belirlendiğini" söylediler.

Yapılan oylama sonucunda öneri kabul edildi.

Daha sonra Yönetim Kurulu ve Öncüden Kurulu sal ve yedek üyeleri seçimi yapıldı. Oylamalar sonucunda yeni Y.K. ve D.K. belirlendi.

Kongre 15.00'da sona erdi.

İSTANBUL ÖZEL DİYARBAKIR ERKEK ÖĞRENCİ YURDU KAPATILDI

DİYARBAKIR Yüksek Öğretim - Kültür ve Yarımlama Derneği'nce 1967 yılında açılmış olan ve 35 öğrencinin barındığı Özel Diyarbakır Erkek Öğrenci Yurdu kapatıldı. 12 Eylül sonrası yürürlüğe giren yeni Dernekler Yasası'na uyacağına ilişkin ilgili makamlara dilekçe vermiş ve buna bir yanıt alamamış olmasına karşın, İstanbul Valiliği'nce, "Yeni Dernekler Yasası'na uyacağına bildirilmediği" gerekçesiyle kendiliğinden tasfiye olmuş sayılan DYÖKYD yetkilileri, bu karara dayanarak derneğe bağlı özel erkek öğrenci yurdunun da boşaltılmak istenmesini, hiç bir yasal dayanağı olmayan, timsakle dayanağı olmayan, timsakle dayanağı olmayan bir edim olarak dilekçe gönderdiler. Bu dilekçe 7 Nisan 1985 tarihinde kabul edildi.

bul'da yurt müdürleriyle yapılan bir toplantı sırasında, Vali Nevzat Ayar'ın, söz konusu yurtta kalanların "çok sakıncalı oldukları ve dikkatle izlenmeleri gerektiği" yolunda birtakım sözler söylediğini de anımsatan yurt müdürü, olayın peşini bırakmayacaklarını belirtti. Yurttan çıkartılarak çeşitli yurtlara dağıtılmak istenen öğrenciler, yurdu boşaltmayacaklarını ve birçoğu da yurtlarında 4 yıldan fazla kaldıkları için, Yurt-Kur'a bağlı herhangi bir yurttan hemen atılmalarını söz konusu olduğunu belirttiler.

Yürütmenin durdurulması için dava açan dernek ve yurt avukatı Ali Rıza Dıdar, İstanbul Valiliği'ne verdiği dilekçede, "...Hükukun üstünlüğü ve yargının bağımsızlığı ilkelerinin egemen olduğu ülkemizde, hiçbir yargısal karara dayandırılmamış öğrencilerin yurttan atılması, yurda el konulması, 'tehdit' demek olduğuna," belirtti.

AÖF ÖĞRENCİLERİNİN ÇABALARI

ÜNİVERSİTELİ öğrenci sayısının Türkiye'de 1/4'ü kapsayan Açık Öğretim Fakültesi (AÖF) öğrencileri gözardı edilmeyen, öğrenciler arası iletişim noksanlığının ve başında ilgisizliği başlı başına sorunlar zinciriyle dolu olmanın eksikliğiyle günümüzde okuyan öğrencilerin sayısını fazla göstermek amacı ve meta durumuna gelen öğrencilerle varoluşlarını duyurmak istiyorlar.

İlk mezunlarını bu yıl verecek olan okulus sorunlarından en önemlileri olarak nitelenen ekonomik zorunluluklar, önce kitap alma mecburiyeti ile başlıyor. Buna bir de kitapların belirlenmiş sürede gelmemesi eklenince kasa zamanda ar bir hazzla sınavla giriliyor, daha sonra ar sınav ve yıl sonu sınavlarına girebilmek için ÖSYM Merkezine ödenen 11.000'er TL'lerle devam ediyor. Bürokrasi olan bürokratik işlemlerin parayla hizmetlenmesi okul için ödenen 20.000 TL'lik harçlarla birlikte... okula başlayan öğrenciler, yıllık 70.000 TL'ye yakın ödedikleri parayla fakülteler arasında en ucuz okul olma ödüllü gösteren AÖF'e okuma olanağı buluyorlar. (AÖF öğrenci sayısının 150.000 olduğu belirtilmiştir.)

İSTANBUL YILDIZ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİ DERNEĞİ KURULDU

YÜZD kurucu üyelerinin, 8.4.1986 tarihinde başvurularını yapıp, tüzel kişiliklerini kazanmalarıyla, halen etkinliklerini sürdüren öğrenci derneklerine bir yenisî daha eklendi.

YÜZD kurucuları yaptıkları açıklamada, "genel anlamda tüm üniversitelerde varolan sorunların ve bunun yansıması kendi okullarındaki birtakım aksayan uygulamalarının giderilmesinin, öğrencilerin katılım ilkesini yaşama geçirebilmelerine ve kendi sorunlarını dile getirerek çözüm arayabilmelerine bağlı olduğunu" belirttiler.

9 EYLÜL TIP FAKÜLTESİ ÖĞRENCİ DERNEĞİ KURULDU

İZMİR'deki öğrenci derneklerinin birî dâba katıldı. Kuruluş için gereken formaliteleri tamamlayan 9 Eylül Tıp Fakültesi Öğrenci derneği kuruldu. DETFÖD kurucuları dergimizde bu açıklamada bulundular: "19 Mart 1986 tarihinde İzmir valiliği'ne başvuran ve 'alındı' belgesini alan DETFÖD tüzel kişiliğini kazandı ve çalışmalarına başladı.

Bizler öğrencilerin kendi sorunlarına kendilerinin sahip çıkmasını, kendi yönetimlerine katılmasını sağlamak, varolan eğitim sistemine alternatif önermek öğrenciler arasında iletişim ve birlikteliği sağlamak, yasalarla tanınan akademik ve demokratik haklarını kullanmak amacıyla DETFÖD'ü kurduk.

DETFÖD olarak amaçlarımız doğrultusunda sorunlarımızı çözme yolunda çaba harcayacağız. Ancak sorunlarımızı genel üniversite gençliğinden ayrı olmadığını için tüm Türkiye öğrenci dernekleri ile birlikte sorunların çözümünde birleşerek sesimizi duyurmanın yolunun ulusal öğrenci örgütlenmesinden geçeceğine inanıyoruz." □

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ ÖĞRENCİ DERNEĞİ AÇILDI

DEÖ-HUFÖD, kalabalık bir öğrenci kitlesinin katılımıyla açılışını yaptı. Kutlama mesajlarının okunmasıyla başlayan açılış, söz dinletileri ve türkülerle sürdü. Yapılan basın açıklamasında, "HUFÖD'ün üniversite yaşamında da demokrasinin tam anlamıyla sağlanması ve akademik hakların kesintisiz olarak kullanımının sağlanması için çaba gösterileceğine" değinilerek, "öğrencilerin geçmişten ders çıkararak (...) toplum ö. inde demokrasi bilincine sahip olarak, çağının tanığı olmamızın sınavını başarıyla vereceğimizi" vurgulandı. □

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİ DERNEĞİ AÇILIŞINI YAPTI

KALABALIK bir öğrenci kitlesinin ilgiyle izlediği açılısta, şairler okundu; söz dinletileri sunuldu; öğrenci dernekleri ile YARIN'ın mesajları okundu. Açılış konuşmasında, "asıl olan demokratik yapıdır, öğrenci dernekleri bu yapı içerisinde var olacaktır" denilerek, derneklerin söz konusu demokratik yapıya erişiminde önemli katkılarının olduğu vurgulandı.

Dahasızla yapılan konuşmalarda da, "üniversitelerin çağdaş bir yapıya kavuşabilmeleri için, YÖK'ün ivedilikle tasfiye edilmesi gerektiği" belirtilerek, karmaşa ortamının süzülmesinin gençlik olmadığı ve asla da olmayacağı önemle vurgulandı. □

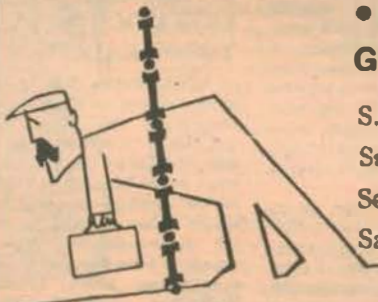
BİLİM ve SANAT

MAYIS (65) SAYISI ÇIKTI

- BARIŞ YILINDA SAVAŞ ÇILGINLIĞI
- ABD TERÖRÜ // Haluk Gerger
- KATILIMSIZ DEMOKRASİ - 'SOSYALİZMSİZ SİYASET' // Gencay Gürsoy
- 1 MAYIS: 1886-1986 // Varlık Özmenek

• DIŞARDAKİLER: GEÇİCİLİKTE KALICILIĞA

S.Ali Gitmez, Necati Gürbaca, Safer Çınar, Cihan Arın, Serol Teber, Yılmaz Onay, Sargut Şölçün, Rıfat Okçabol

- İmzalarıyla: İlhan Alkan, Mehmet Ünal, Mümtaz İdil, Alpaslan Işıklı, Akın Birdal, Haldun Özen, Mahmut Tali Öngören, Afşar Timuçin, Haldun Arnağan
- Çizgileriyle: Ferruh Doğan Fotoğraflar: M.Emrah Güzel

YUNANİSTAN ULUSAL ÖĞRENCİ BİRLİĞİ EYLEM PROGRAMI BAŞLATILDI...

Atina/ Yunanistan'da PASOK hükümeti Eğitim Bakanlığı'nın üniversitelere ayrılan bütçede yüzde 25'lik bir kesinti yapması, öğrenci dernekleri tarafından tepkiyle karşılandı. Yunan Ulusal Öğrenci Birliği (EFEE) Merkez Konseyi, hükümetin "kemer sıkma" politikasının bir parçası olarak alınan bu kararın ülke çapında protesto edilmesini sağlamak amacıyla bir eylem programı başlattı. Bu programın, üç çj sendikalarını PASOK'un ekonomik önlemler paketine tepki olarak, 1985 yılı sonundan beri sürdürdüğü grev ve protestolarla da bütünleşmesi amaçlanı-

yor. EFEE Merkez Konseyi'nin çağrısı üzerine, Yunanistan'ın "üniversite kentleri" olarak bilinen Atina, Selanik, Patras ve Girit'te "eğitim için daba çok para" ve "kemer sıkma politikasına son" sloganlarının atıldığı miting ve yürüyüşler yapıldı. EFEE'nin tüm bu gösterilere çağrı niteliği taşıyan bildirisinde şu satırlar yer alıyordu:

"Öğrenciler, mücadelelerini işçilerle birlik ve bağlanı içinde sürdürmeleri gerektiğine inanıyorlar. Ancak sendikaların eylem çizgisiyle keşen bir çizgide hareket ettiğimiz zaman, hükümetin yeni politikalar benimsemesi ve üniversitenin sorunlarına çözüm getirilmesi mümkün olacaktır." □

Karikatür: ERCAN BAYSAL

IUS'UN ORTA AMERİKA ÖĞRENCİLERİYLE DAYANIŞMASI...

Paris/ Enseñanza hiç kalkmıyca ABD soluğu sayesinde dünyanın en gerilimli bölgelerinden biri olan Orta Amerika, Uluslararası Öğrenci Birliği (IUS)un dayanışma çabaları arasında özel bir yere sahip. Reagan yönetiminin Nikaragua'da Sandinist yönetime, El Salvador'da ise devrimci harekete karşı savaş baskınlıkları içinde olduğu bir dönemde, IUS'un başlattığı dayanışma kampanyası, Orta Amerika öğrencilerinin bağımsızlık ve ulusal egemenlik mücadelelerini destekleme amacı taşıyor. Bu çerçevede, Avrupa'dan, Afrika'dan, Latin Amerika ve Karayibler'den öğrenci derneklerinin katılımıyla oluşturulan bir çalışma grubu, Nikaragua'da gençlerin içişlerine, ülkelerinin en öncelikli dış sorunları olan kahve'nin hasadında yardımın oluyor. El Salvador'da ise IUS bir sağlık ve ilk yardım kampanyası başlattı. Bu kampanya, El Salvador Üniversitesi'ne öğrencileri için gerekli sağlık malzemelerinin toplanması ve ülkede ABD destekli oligarşik hükümet tarafından açılan ve ölüm mangaları aracılığıyla yürütülen savaşta yaralanan devrimcilere gerekli yardımın sağlanmasını amaçlıyor. Honduras ve El Salvador üniversitelerinde tutuklanan, gözaltı, işkence gibi türlü baskı biçimlerine hedef olan öğrencilerle dayanışma ise insan hakları kampanyaları ve dayanışma mesajları çerçevesinde gerçekleştiriliyor. IUS'un bu etkinlikleri geçmişte çeşitli kazanımlar sağladı. 1980'de faşist Duarte yönetimi tarafından kapatılan El Salvador Üniversitesi uluslararası tepkilerin ve ülkedeki demokratik öğrenci hareketinin baskısıyla bir sonucu olarak 1984 Haziran'ında yeniden açılmıştı. Guatemala'da askeri yönetim sürerken, 1985'in Eylül ayında San Carlos Üniversitesi hükümet birliklerince işgal edilmiş, ancak öğrencilerin IUS tarafından desteklenen direnişi sayesinde işgal ancak üç gün sürmüştü. IUS, 1986 yılı sonuna dek yürütülecek Orta Amerika ile dayanışma kampanyası için tüm ilerici ve barışsever öğrenci derneklerinin desteğini bekliyor. □

ABD BARİŞ FİLMLERİNE SANSÜR UYGULADI...

Washington/ Amerikan Enformasyon Ajansı (USIA), barış çağrısı yapan, Amerikan yönetiminin saldırgan politikasını kınayan ve 1986 Uluslararası Barış Yılı'na adanan üç Amerikan yapımı filmi ülke dışına çıkışı yasaklayan bir karar aldı. USIA'nın sansür kurulu 1985'in Atalık ayında; "Bilinçli bir seçim: Barış", "Dünyamıza Sahip Çıkalım" ve "Küllerin Üstesinde Bugünün Nikaragua'sı" adlarını taşıyan filmleri onayladığını resmi olarak bildirdi. "Anayasal Haklar Merkezi" adlı kitle örgüsü filmlerinin yapımcıları adına, ajans başkanı Charles Wick ile diğer ilgililere karşı görevden alınmalarını talep eden bir kampanya başlatıldı. Üçgü, USIA ajansının filmlere çıkış izni vermemekle, politik şantaj yapmak ve demokrasi düşmanı olmakla nitelendirildi. Filmlere sansür uygulanması, ABD Anayasasının güvenceye aldığı; "Düşünceleri açıklama özgürlüğü"nin ihlali edilmesi olarak değerlendiriliyor. □

rikatör: BOZKURT BELİBAĞLI

YARIN YAYINLARI

İÇERDEKİLER DIŞARDAKİLER

● BEŞ YILDIR CEZAEVLERİNDE GİRGİR DERGİSİNE GÖNDERİLEN YÜZLERCE KARİKATÜR ARASINDAN, ÖĞÜZ ARAL YÖNETİMİNDE HAZIRLANAN SERGİNİN ALBÜMÜ. TÜMÜ "İÇERDE" ÇİZİLMİŞ 90 KARİKATÜR İLE İSTANBUL VE ANKARA'DA AÇILAN SERGİYİ İZLEYEN "DIŞARDAKİLER"İN İZLENİMLERİNİ YANSITAN DEFTERLER... BU ALBÜM "İÇERDEKİLER"İN BİZ "DIŞARDAKİLER"E ŞAŞIRTICI BİR ARMAGANIDIR.

Tek istekler için posta pulu gönderiniz. 3000 lirası aşan istekler yüzde 20 indirimli ve ödemeli olarak gönderilir. Cumhuriyet Kitap Kütüğü ve Yenn Abone Kütüğü Oyeleri kütüphanelerden edinebilirler. Yazışma adresi: Molla Feneri Sokak, Nadir Han, Kat: 5, Çağaloğlu - İstanbul.

● BİRİNCİ BASIMI KISA SÜREDE TÜKENEN BU KİTAP, HAPİSANELERİN ZİNDANLARA ÇEVİRİLDİĞİ, İŞKENCENİN VE SİYASAL CİNAYETLERİN GÖLGESİ ALTINDA YAŞADIĞIMIZ BİR DÖNEMİN TANIKLIĞIDIR. 750 lira.

● İRKÇILIK VE TERÖRÜN AMANSIZ BASKISINA KARŞI ONYILLARDIR DİRENEN FİLİSTİN HALKININ ONURLU SAVAŞIMININ TARİHİ. 500 lira.

DR. SEYMİN İRAN
GENÇLİK
VE
DEMOKRASİ

SATILIMCI
GENÇLİK ÖRGÜTLERİ

OLIVIER YATINDIR A.Ş.

GAZETE VE DERGİ ALINIP OKUNMASI ENGELLENİYOR

1.0. 88'de Mart ayında öğrenciler tarafından başlatılan "personel olmaksızın okunulmaması, gazete ve dergilerin kantine ortaklaşa alınması" ayarlaması, daha bir ayı dolmadan okul yöneticileri tarafından engellendi.

Cambridge, Sonnet, Tercüman, Milliyet, Yedigöller, Yama, Çim, Gösteri vb. gazete ve dergilerin ortaklaşa alımı, birlikte okunmaya başlanmasından kısa bir süre sonra, bu uygulamadan "iftiharı" bir karar alınarak "bölünmüş" okul yöneticileri, öğrencilerden, söz konusu dergi ve gazetelerin toplatılmasını ve bunları "okula sokma" öğrencilerde de bilgilendirme biddirlerini içeren bir iktidare bulundu. Bununla da yetinilmeyor, okulda bir grup öğrenci potansiyel olarak görüldü, "bu dergi ve gazeteleri neden okudukları" soruluyordu.

Hiçbir yasaklama olmaksızın rahatça alınıp, satılan söz konusu gazete ve dergilerin okunmaması, okul yöneticileri ve öğrenciler arasında bu derece rahatsız etmedikleri öğrenciler bir solum vermektedir.

KARADENİZ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİ DERNEĞİNİN KURULMASI ENGELLENİYOR

KURULUŞ çalışmalarını 6 Kasım 1985 tarihinde başlamış olan Karadeniz Üniversitesi Öğrenci Derneği, Trabzon Valiliği'ne başvurularını yapmış, ancak Valilik tarafından belgeleri alınmayarak Emniyet Müdürlüğü'ne gönderilerek KÜ-ÖD kurucuları, "belgelerin bulunması gereken rektörlük izni olmadıkça" gerekçeyle başvuruları işleme konmayarak geri çevrilmiştir.

Bunun üzerine rektörlüğe başvuran KÜ-ÖD kurucuları, buradan herhangi bir yanı almamışlar; öğrencilere öykünce, "öğrenci sorunları için rektörlükçe uğraşıldığı ve böyle bir derneğe gerek olmadığı" idi. Bu gelişmelerin ardından 11 Mart 1986 tarihinde yeniden Valiliğe başvuran öğrenciler, Valilik tarafından verilen "buna" belgesi olarak tüzat biddirlerini tasaddılar. Ancak, bu durum da uzun sürmedi ve 17 Mart 1986 tarihinde Trabzon Emniyet Müdürlüğü'nce, yine "rektörlük izninin eksik olduğu" gerekçesiyle, öğrencilere başvuru belgeleri hiçbir işlem yapılmaksızın geri verildi. Dosyalarını geri alan kurucu üyeler, mahkemeye başvurmak amacıyla Ankara'da bir avukata gönderdiler ve söz konusu avukat tarafından da Ankara Bölge İdare Mahkemesi'ne başvuruldu.

Bu arada, KÜ Rektörü Kemal Gürüz'ün de desteklediği başka bir öğrenci derneğinin kuruluş çalışmalarını sürdürüyor. Bir üniversitede birden fazla öğrenci derneğinin kurulmasına izin verilmemesi açısından, öğrencilerin bu konudaki çabalarının önemi daha da artıyor.

AFSAD'DA "AYIN FOTOĞRAFI" BELİRLENDİ

AFSAD Nisan ayı "Ayn Fotoğrafı" yarışmasında, Ayhan Oluk'un yapıtı birinciliğe değer görüldü. İkinciliği Hamdi Mengi, üçüncülüğü de Ünal Çınar'ın yapıtları elde etti.

Yarışmada ayrıca, Ufuk Şanlıoğlu, Alper Fidaner, Halide

Akçengiz, Güllümacı İçelebi' ve Gülmez Çolak'ın yapıtları da sergilenmeye değer görüldü.

Bunun yanı sıra AFSAD'ın yayınladığı FOTOĞRAF dergisinin Nisan sayısında, Adnan Ataç'ın tümüyle renkli fotoğraflardan oluşan 10 sayfalık bir portofoliosu yayımlandı.

EVRENSEL KİTAP VE YENİDEN AÇILDI

Bir süre önce mahkeme kararıyla tahliye edilen Evrensel Kitabevi yeniden (Atatürk Bulvarı Engürü Pasajı 7/42 Kızılay) adresinde açıldı.

Sovyetler Birliği'nin dünyaya ünlü "Mik Yayımlar"ın Teknik kitaplarının Türkiye Temsilci olan kitabevinde Teknik kitapların yanı sıra İngiliz ve Rus kitapları da bulunmaktadır.

Kitabevinde ayrıca yerli ve yabancı folk caz, pop ve klasik müzik albümleri ve sanatçılarından oluşan müzik çeyreği de bulunmaktadır.

Kitabevinde satışı yapılan Rus kitaplarının bazıları şunlar: Çeşov: Hikayeler ve öyküler, Makim Gorky dizisi, Şolohov dizisi, Tolstoy dizisi, ve daha birçok yazara tüm kitaplar baskın kitaplar.

YARIN ABONE KULÜBÜ DUYURUSU

YARIN KİTAP KULÜBÜ

Yarın Kitap Kulübü etkinliklerini sürdürüyor. Kulübümüzün kapsamında bulunan yayınevleri ve indirim yüzde oranları şöyle:

Ayko (20), Bilişim ve Sanat (20), Bizim ve Toplum (20), Çevre (20), Oyma (20), De (20), Değişim (20), 4 Ey. (20), Cümle (20), Hacer (20), Hil (20), Kalem (20), Kerem (20), Kırık (20), Maya (20), Onur (20), Sosyal (10) Söylem (20), Süreç (20), Teori (20), Yama (25), Yurt (20). Kulübümüzün kapsamında bulunan yayınevlerinin sayıları ve yayımladıkları kitaplar sürekli artıyor için yayınevlerinin tüm kitaplarını içeren bir liste yayımlanıyor. Okurlarımız yayınevleri hakkında bilgi isteyebilirler.

ÖNCEKİ SAYILAR:

Okurlarımız, elinizde olmayan 1., 25. ve 48. sayılarımız dışında kalan tüm eski sayılarımızı tamamlamışlardır. 53. sayımıza kadar olan tüm sayılarımız yüzde 25 indirimli.

YARIN CİLTLERİ

Beş kitaplı ciltlerimiz:

1. cilt... 1800 lirası (1-6. sayılar)
2. cilt... 3000 lirası (7-18. sayılar)
3. cilt... (25. sayımız elinizde kalmadıkça için yapılmıyor.)
4. cilt... 3000 lirası (31-42. sayılar)

YARIN ANAHTARLIKLARI

Yarın anahtarlıklarını... 400 lirası (Abonelikler için 300 lirası)

TÜM İSTEKLERİNİZ İÇİN

Tüm isteklerinizi "Yarın-PK 723 Kızılay-Ankara" adresine bildirmenizi ve adreslerinizi 164860 no.lu posta çekti hesabınıza yazdırmanızı bekliyoruz.

YARIN ABONE KULÜBÜ KASSETLERİ

- 1- Victor Jara
- 2- Quilapayun
- 3- Atahualpa Yupanqui
- 4- Inti-Ilumani
- 5- Paul Robeson
- 6- Pete Seeger
- 7- Isabel Parra
- 8- Woody Guthrie
- 9- Victor Jara (II)

(Kasetlerinizi ödemeli olarak gönderemiyoruz. Okurlarımız bir kaset karşılığı 1100, abonelerimiz 900 lirası posta çekti hesabınıza yatırdıklarını gösterir alımlı kuponu ile bize başvurduklarında kasetleri adreslerine gönderilecektir. (Posta giderleri kulübümüzce karşılanmaktadır.)

BRUNO APITZ

KURTULAR ARASINDA CIPLAK

KAYIN ORMANI

Kayın Ormanı deyince ne gelir aklımıza?
Karlı Kayın Ormanı, bir büyük çayır ve
Gümüş yeşil çayır ve çayır...
Ya Almanca'yı söylesek, Buchenwald dersek?
Gaz odaları, fırınlar ve
Zifir karısı yağmır gelmez mi aklımıza?
Bu kitapta biz, Kayın Ormanının
Buchenwald'e zaferini okuyacağız.

BAŞAK YAYINLARI

II. FOTOĞRAF SERGİSİ'NE ÇAĞRI

"İNSAN MANZARALARI"

Geçtiğimiz yıllarda "İşçi Portresi" konulu bir fotoğraf sergisi düzenleyen Yarın'ın bu alandaki ikinci etkinliği "İnsan Manzaraları" başlığını taşıyor.

"İnsan Manzaraları", Türkiye insanını betimlemeyi amaçlıyor. İşçisiyle, işsiziyle, memuru, köylüsü, öğrencisiyle, doğumundan ölümüne yaşamın her anında insanımızı belgelemek düşünüyoruz. Yaşadığımız son yılların özelliklerini vurgulayarak, "Türkiyeli"yi, fotoğraf uğraşı veren herkesin katılmasını beklediğimiz bir ortaklaşa sergi ile anlatmanın yararına inanıyoruz. Tüm fotoğrafçıları 80'li yılların Türkiye insanını anlatmaya çağırıyoruz.

Yarın II. Fotoğraf Sergisi, daha önce de olduğu gibi, bir yarışma niteliği taşımamakta. Gönderilecek fotoğraflar, sanatsal özellikleri ve konuya uygunlukları açısından değerlendirilip sergilenecek. Bunun dışında herhangi bir sıralama, ödüllendirme yapılmayacak. Emek harcayarak sergiye fotoğraf gönderen herkese teşekkür niteliği taşıyan bir katılım belgesi gönderilecek, yapıtları sergilenmeye değer bulunan tüm fotoğrafçılara çeşitli dergi abonelikleri ve kitap armağanları verilecektir.

"İnsan Manzaraları" için objektiflerimizle yüreklerimizi birleştirelim!

Her fotoğrafçı sergiye en çok 8 renkli ya da siyah beyaz yapıt ile katılabilir.

Fotoğrafların uzun kenarları en az 20, en çok 40 cm. olmalıdır.

Fotoğrafların arkasında ad ve adres yazılmalıdır.

Fotoğraflar en geç 15 Ekim 1986 tarihinde dergimize ulaştırılmalıdır.

"İnsan Manzaraları" Fotoğraf Sergisi, Kasım, Aralık ve Ocak aylarında Ankara, İstanbul ve İzmir'de açılacak. Olanak bulunursa diğer illerde de açılması için çaba gösterilecek.

Yüzyıllık Bayram 1 MAYIS

içinde bulunduğumuz ayın ilk günü, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu birkaç ülke dışında, dünyanın yüzü aşkın ülkesinde milyonlarca insan tarafından işçi bayramı olarak kutlanıyor.

Ülkemizde kutlanması 7 yıldır yasak altına alınmış olan 1 Mayıs'ın anlamını kavrayabilmek için, bu günün dünya işçi hareketi tarihindeki yerini ve önemini hatırlamak gerekiyor.

Ömrü bir kaç ayla sınırlı olmasına karşın, işçi sınıfı savaşımının en önemli deneyimlerinden biri olan 1871 Paris Komünü'nün uğradığı başarısızlığın ardından, işçiler bu kez burjuvazinin karşısına daha "yalın" ve "sade" bir istekle dikiliyorlardı: 8 saatlik işgünü.

O dönemde işçilerin çalışma koşulları, 16 saati ya da daha fazlasını bulan çalışma günüyle gerçekten insanlık dışıydı. Kültürel ve eğitsel her türlü gereksinimleri bir yana konulmakla kalmamış, çalışma ortamı da en basit sağlık kurallarının çok dışında oluşturulmuştu. 1886'da 1. Enternasyonalin Cenevre Kongresi 8 saatlik işgünü'nün kurtuluş için yapılan herhangi bir başka girişimin başarısı için vazgeçilmez bir koşul olduğunu saptamıştı. Dinlenmek için 8 saat, kültür ve eğitim için 8 saatla birlikte 8

1930'larda Avrupayı saran faşizm tehlikesine karşı Alman ve İtalyan yurtseverleri ve İspanyol Cumhuriyetçileri ile dayanışmada, İkinci Dünya Savaşı yıllarında, Faşizmin yenilmesi, Sovyet halkının Hitler'e karşı direnişinin desteklenmesinde 1950'lerde ise emperyalizmin doğrudan hedefi durumuna gelen Cezayir, Vietnam, Küba ve Ortadoğudaki Arap devletleriyle dayanışmada, tüm dünya halklarını bir araya getiriyordu.

1 Mayıs'ların anlamı ülkemiz için de farklı değil. İlk yığınsal kutlamanın yapıldığı 1921 yılında, Türkiye'nin genç işçi sınıfı, işgal altındaki İstanbul'da ve belli başlı büyük kentlerde Emperyalist işgale karşı yurdu savunmanın kararlılığı ile meydanları doldurdu. Bir yıl sonraki kutlamalar ise çok daha etkin bir biçimde gerçekleşiyordu. İstanbul'da binlerce kişi Sarıcahanecibaşından Hürriyeti-i Ebediye tepesine yürüdü. Ancak özellikle 1925'te çıkartılan Takrir-i Sükun yasası ile 1 Mayıslar üzerine uzun bir yasaklama dönemi başladı ve tam 51 yıl sürdü. Bu 51 yıl süresince de 1 Mayıs'ın anlamını unutmak istemeyenlere türlü baskılar uygulandı.

1 Mayıs, 51 yıl sonra 1976'da DİSK'in öncülüğünde İstanbul'da yeniden kitlesel olarak kutlanmaya

saatlik bir iş günü, işçiyi korumak ve onun siyasal toplumsal bilincinin gelişmesini sağlamak açısından yaşamsal bir isteme dönüşmüştü.

Bu istem, 1880'lerde daha büyük işçi yığınlarını kucakladı ve ABD'de etkin işçi gösterilerine yol açtı. Sonuçta 1886 yılı, dünya işçi sınıfı savaşımı tarihinde önemli bir yıl oldu. Bu tarihte, bir işçi örgütü olan Emegün Şövalyeleri (Knights of Labour) 8 saatlik işgünü'nün tüm ülkede, aslında olağan bir çalışma günü olan 1 Mayıs Cumartesi gününden başlayarak uygulanması istemi ile harekete geçti. Ülkenin belli başlı sanayi merkezlerinde, özellikle Şikago'da bu günde gerçekleştirilen grev ve gösteriler işveren ve yetkilileri panik içinde bıraktı. Ancak, eylemlerin amacına ulaşmasını önlemek için gerekli planlar da yuturluğu konuyordu. Başarıyla sürdürülen grevin dördüncü gününde Pinkerton Özel Dedektif Bürosundan kiralanan bir ajan provakör işçilerin arasından polislerin üzerine bomba attı. Açılan polis ateşi ile 200'ün üzerinde işçi öldürüldü ve başlıca işçi liderleri tutuklandı. Daha sonra açılan davada sekiz işçi önderine ölümlü cezası verildi. Bundan böyle bu

liderler dünya işçi sınıfı hareketinde "Sekiz Şikago Şehidi" olarak anılacaklardı, ABD burjuvazisi kendi "adaleti" eliyle işlediği bu cinayeti, yine kendi sözcükleri ağızından itiraf edecek ve 7 yıl sonra mahkeme kararının adli bir hata olduğu kabul edilecekti.

Sonuçta sindirme ve bastırma politikası umulanın tersine, 8 saatlik işgünü savaşımının daha kitlesel bir şekilde verilmesinden başka sonuç yaratmadı. 11 Kasım 1887'de idam edilmeden az önce "Mezardaki sessizliğimizin seslerimizden daha güçlü olacağı gün gelecek" diye haykıran August Spies'i tarih haksız çıkartmıyordu.

Bundan tam yüz yıl önce bedeli çok ağır bir şekilde ödenerek kazanılan 8 saatlik işgünü, bugün artık dünyanın çoğu ülkesinde geri dönülmez bir hak. Ama aradan geçen sürede, 1 Mayıs'ların işlevleri tükenmedi. Tam tersine kutlandığı yılın ya da tarihsel dönemin koşulları içerisinde başka başka istem ve hedeflerle, her zaman emekçi sınıfların daha iyi bir dünya için olan savaşımının bir aracı oldu. 1886'da sekiz saatlik işgünü istemiyle başlayan 1 Mayıslar, yirminci yüzyılın başlarında, dünyayı aralarında buluşturan istem ve hareketlerin bir araya gelmesiyle

başlandı. 1977 yılının 1 Mayıs'ı ise, sorumluları hala ortaya çıkartılmayan bir katliama sahne oldu. Miting alanını çevreleyen binaların damlarından açılan ateş sonucu, resmi verilere göre 36 kişi öldürüldü. Buna karşın hemen ertesi yılın 1 Mayıs'ında aynı alanda yine yüzbinler buluşuyordu. 1979'da ise İstanbul'da sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Yasağa uymayarak 1 Mayıs'ı kutlamak için sokağa çıkanlar tutuklanarak mahkum edildiler. Aynı gün diğer kentlerde de kutlamalar gerçekleştirildi. 12 Eylül 1980'den sonra ise 1 Mayıs'ın ülkemizde kutlanması yasaklandı.

Tüm NATO ülkeleri de içinde olmak üzere, yeryüzünün dört bir yanında 1 Mayıs özgürce kutlanabilirken, toplumumuza dayatılan bu yasağı hazmetmek mümkün değildir. Bilinir ki, yasalar ve yasaklar hakkında son sözü toplum söyler. Türkiye toplumunun bu yasakları hiç uzur sayılmayacak bir gelecekte aşacağına dair yeterli kadar belirti vardır. Tarihin akışını belirleyen sosyal yasalar, yönetimlerin vaazettikleri hukuk kurallarından çok daha güçlüdür.